

DE

DELAVSKA ENOTNOST št. 1 — leto XXXIX

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

Več boljšega dela

Premalo zgovorne številke

Gospodarska nestabilnost je največja ovira za uveljavitev delavca kot gospodarja. Tega se (vsi) še ne zavedamo dovolj. Tudi zato je stabilizacija osnovni razredni interes delavcev in sindikatov kot njihove politične organizacije. (Berite na drugi strani)

Tokrat smo pogledali, kako so razpravljali o rezultatih gospodarjenja v Škofjeloški tovarni hladilnikov in v sežanski Tovarni radijskih sprejemnikov. Ugotovili smo, da so delavci podatke imeli, toda... (Berite na peti strani)

Vagoni (in vlak)

Vagoni. Ta prva, letošnja nestabilizacijska lastovka. Ne bi nam smela prinesiti jate podobnih. Kdo je odgovoren? Kje so vzroki? Zahtevamo poročila in pojasnila.

Da, to moramo in lahko storimo. Lahko preverjamo, ugotavljamo, lahko pozivamo in lahko tudi neodgovorne najdemo. Toda, mar nismo imeli neodgovornih tudi ob koncu preteklega leta, ko nam jo je zagodla preskrba? In stanje se je, naj povemo to resnici na ljubo, sorazmerno hitro uredilo. Toda zakaj in kako dolgo bo potrebno toliko pozivov, toliko kritičnih pripomb in ne nazadnje toliko in takšnih bolj ali manj utemeljenih opravičil.

Kaj torej ostaja venomer le na papirju? Dogovori, sklepi, obljube in z njimi tudi odgovornost. Kljub kritičnim stališčem in ocenam družbenopolitičnih organizacij. Kljub temu, da so bila tik pred novim letom že ničkolikokrat ponovljena opozorila, da je potrebno ravnati drugače, da je potrebno zaostri odgovornost za neuresničevanje nalog, ki so jih posamezni organi, posamezne institucije političnega sistema že po ustavi dolžni uresničevati. Mar si lahko ob takšnem in podobnih ravnanjih dovolimo, da bodo ob komaj sprejeti resoluciji za leto 1980 »vagoni postali neskončno dolg vlak«.

Res je, da ne moremo spremeniti stvari čez noč, toda pohiteti bi morali tam, kjer je mogoče že ta trenutek doseči boljši rezultat. Tako paše venomer štrlijo prsti in kažejo krivce. Mi v TOZD kažemo na one v občini, tisti v krajevni skupnosti na one v samoupravni interesni skupnosti, oni v občini na republiko... Obupanci, demagogi in birokrati pa kažejo na samoupravljanje, na slabosti v delovanju političnega sistema. Iz njih donijo fraze in posplošene kritike, da ga ni ušesa, ki bi moglo to preslišati.

Mar ni to priložnost, da se čimprej spremeni vsebina našega dela in dogovarjanja na sindikalnih in partijskih sestankih, v samoupravni praksi nasploh. Takšna vsebina in takšna praksa, ki je ločena od dejanskih problemov, ki je nekonkretna in neživljenjska. Do kdaj bo stokanje o gorah papirja v delegatski praksi največkrat le izgovor za nepripravljenost, da bi se spopadali z resnično temeljnimi vprašanji našega razvoja.

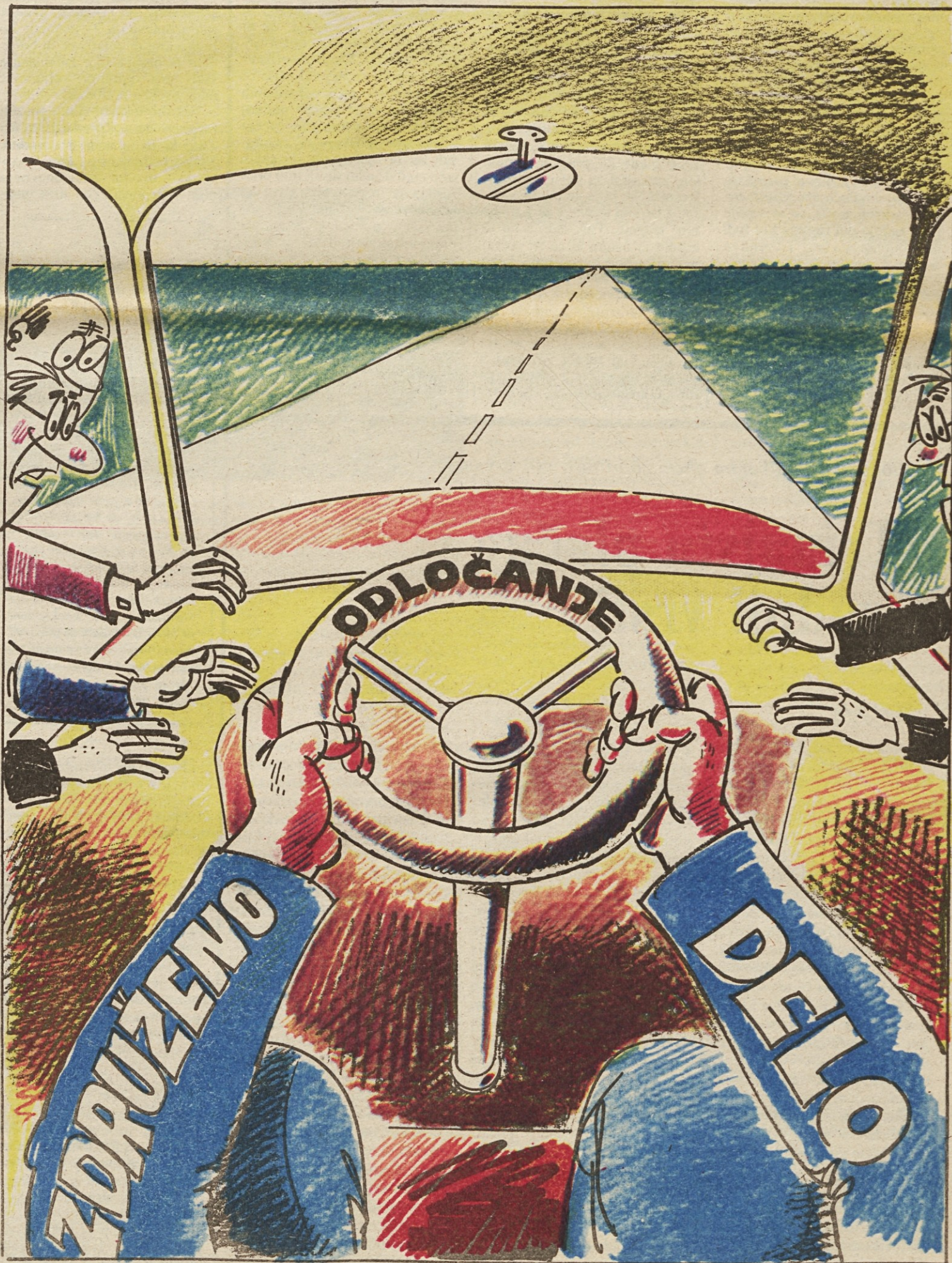
In ne nazadnje, se bomo soočili tudi sami s seboj in pritisnili na nevrtačne točke v lastnem okolju? Smo pripravljeni reči, da sami nismo storili dovolj doma, da bi lahko kritizirali druge?

Politični sistem imamo in samoupravljanje je že dolgo tu. In ne navsezadnje so naloge porazdeljene. Le lotiti se jih je treba. Zaostrovanje odgovornosti samo po sebi in brez posledic ne bo prineslo ničesar vse dotlej, dokler odgovornost in delovno obnašanje ne bo last nas vseh in vsakogar. Konkretna odgovornost in konkretne naloge.

Samoupravljanje ni sestankovanje in delegatski sistem niso stopnice v sejne dvorane. To je živ mehanizem, ki ga plemeniti samo trdo in odgovorno delo.

DUŠAN GAČNIK

Karikatura: Marjan Bregar

V temeljni organizaciji združenega dela nihče razen delavcev ne more odločati o njihovem delu in o rezultatih njihovega dela, se pravi dohodku. Pravica delavca, da odloča o dohodku tozd — ki je omejena samo z enako pravico drugih delavcev v združenem delu — je ena izmed temeljnih oblik uresničevanja pravice do samoupravljanja oziroma pravice dela z družbenimi sredstvi. (Edvard Kardelj)

S pogovorov aktivistov pred sejo predsedstva in RS ZSS

Predsedstvo RS ZSS o nalogah sindikatov pri izvajanju stabilizacije

Novoletna »poslanica« opozarja na treznost

Vladimir Jerman

Pred novim letom so delegati v skupščinah Slovenije in Jugoslavije sprejeli resoluciji o izvajanju družbenega plana v letu 1980. Tako republiška kot zvezna resolucija sta odraz zapletenih družbenoekonomskih gibanj pri nas in v svetu, ki so v letu 1979 povzročila odstopanja pri uresničevanju nekaterih bistvenih nalog. V uvodu navaja slovenska resolucija kot temeljne vzroke za odstopanja preambiciozne in nedorečene usmeritve v samem planu, nedoslednost in slabosti pri izvajanju dogovorjenih usmeritev pa tudi prepočasno prilagajanje plana aktualnim razmeram v svetu.

Boj za skladnejši gospodarski napredek, za večjo produktivnost, učinkovitost in kvaliteto dela, kot tudi rast proizvodnje in porabe, bolj kot doslej skladno z materialnimi možnostmi — vse to kot vzvod samouprave delavcev — postaja v letu 1980 še posebej zaostren. Lahko bi rekli, da je to »poslanica«, ki prihaja ob novem letu s sestankov v Domu sindikatov v Ljubljani. Vsebinske razprave, ki jim ni manjkalo niti tonov odločnosti niti odtentkov zaskrbljenosti, so se vrstile tako zadnje dni starega kot tudi prve dni novega leta. To velja za sestanke republiškega vodstva Zveze sindikatov Slovenije s predsedniki medobčinskih svetov, s predsedniki in sekretarji svetov in odborov pri RS ZSS in s člani sekretariata predsedstva RS ZSS. Vsi ti sestanki so bili pripravljani za sejo predsedstva RS ZSS, ki je bila to sredo, pa

Kaj res ni dobrih delavcev?

Če že govorimo o odgovornosti, se velja zamisliti tudi ob takšnih primerih, ko ni odziva niti za — nagrade! Tudi v našem časniku je bil na primer 10. novembra 1979 objavljen razpis za Prvomajske nagrade dela, pa ni do roka prispela niti ena prijava oziroma predlog!

Ali kot delavci — člani sindikata sploh vemo, kaj pomenijo in komu so namenjene te nagrade? Kaj smo storili in, predvsem, kaj bomo storili tudi za tovrstno osveščanje? Pravkar potekajo občni zbori osnovnih organizacij sindikata, ki so gotovo priložnost tudi za to, da vsaj malo poravnamo naš skupni dolg do najboljših, najuspešnejših delavcev.

tudi za sejo v zadnji tretjini meseca.

Resnično ni treba biti jasnovidec in prav nič ni tvegana napoved, da ni bila problematika gospodarske stabilizacije osrednja le ob novem letu, ampak da bo to ostala tudi skozi vse leto. Zanesljiv porok tega je že dejstvo, da se bo po sedanjih predvidevanjih realni osebni dohodek v letu 1980 glede na pravkar minulo leto zmanjšal za pet odstotkov. Resničnost, ki je ne moreš sprejeti z lahkim srcem, a se ji ne bo moč izogniti. Pač, morda bo to uspelo le tistim, ki so že včeraj najbolj resno razmišljali, kako bo danes, ki so se pravi čas pripravili na soočenje z ostrejšimi pogoji ustvarjanja dohodka.

Zveza sindikatov bo še bolj poglobila svojo dejavnost pri reševanju konkretnih vprašanj v sleherni organizaciji združenega dela, tako gospodarske kot druž-

bene dejavnosti. Ob večji kvaliteti dela in samoupravnih odnosov bo treba v naši zavesti in praksi utrditi spoznanje, da ni odločilna delitev, marveč ustvarjanje dohodka. Osnovne organizacije sindikata naj vključijo to problematiko prek sindikalnih skupin, izvršni odbori pa naj bodo nenehno v tesnem sozvočju s problemi delavcev. V razpravah na že omenjenih sestankih smo med drugim slišali tudi opozorila, da je potrebno povečati odgovornost vodilnih pri pripravljanju poročil in pri sprotne seznanjanju delavcev s položajem v njihovem delovnem in tudi širšem družbenem okolju. Delavcem bo treba še bolj približati samoupravno informacijo, pa tudi hitreje kot doslej naj bi prihajala do delavcev. Tudi pri tem nosijo družbenopolitične organizacije nemajhno odgovornost.

Od nas samih je odvisno

Milan Govekar

Gospodarska nestabilnost je največja ovira za uveljavitev delavca kot gospodarja. Prav zato, ker takšne razmere lahko pripeljejo do težje krize, je uresničevanje opredelitev, zapisanih v resoluciji '80, v tem času osnovni razredni interes delavcev in sindikatov kot njihove politične organizacije. Dela se moramo lotiti organizirano in brez odlašanja. Samo tako bodo bremena stabilizacije lažja in razporejena na vse oziroma med vse. Le s tem in z zavestno opredelitvijo za kar najhitrejšo »likvidacijo starih grehov« lahko računamo na uspeh prizadevanj, katerih temeljni cilj je večja gospodarska stabilnost, utrditev samoupravljanja, družbena dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Te razmere, ko bomo morali delati več in bolje, nam prinašajo tudi zmanjšanje vseh vrst porabe, vključujoč nižje osebne dohodke.

Nekako tako bi lahko povzeli razpravo na seji predsedstva RS ZSS, ki jo je vodil predsednik Vinko Hafner in na kateri so v sredo v uvodni točki dnevnega reda obravnavali aktivnost zveže

organizacijah sindikata. Stabilizacijska prizadevanja velja vgraditi v vse že sprejete plane in programe dela oziroma v tiste, ki še nastajajo (do konca februarja).

Časa in priložnosti za to je dovolj in je tudi sicer »primeren«. Mislimo na občne zборе osnovnih sindikalnih organizacij, ki so prav zdaj v razmahu, na vso aktivnost pri snovanju prihodnjih srednjeročnih načrtov, na analize gospodarjenja, katerih zunanje obeležje bo obravnava in potrjevanje zaključnih računov za leto 1979, na še vse druge sindikalne akcije, katerih cilj je ustvarjanje vzdušja, ki bo naklo-

Čudne so te stvari...

»Nekateri podatki kažejo, da bi naše šole lahko zagotovile poprečno 80% ljudi z najmanj srednješolsko izobrazbo. Iz prijavljenih potreb po kadrih pa izhaja, da bi vsak drugi delavec lahko »shajal« brez vsake izobrazbe. Menda to ne pomeni, da iščemo nove delavce, ki niso sposobni postati oziroma biti samoupravljalci? Ali pa: Ljubljana, če jo vzamem za primer, računa, da bo dobla nove delavce iz okolice, denimo iz Domžal. Tam pa računajo, da bi pod ustreznimi pogoji lahko zainteresirali Ljubljance, da bi se k njim vozili na delo. Gotovo taki primeri pričajo o nadvse šibkih povezavah med občinami, celo med sosednjimi. V bistvu pa vendar gre za to, da še ne znamo gospodariti z živim delom. Tudi zato, da bi presegli sedanje stanje, letos prvič oblikujemo bilanco zaposlenosti od TOZZ do občin. Teh bilanc ne predpisuje noben zakon, so pa očitno več kot potrebne, če hočemo vsaj približno realno planirati tudi na tem področju, nato pa tudi dosegati boljše rezultate.« (Iz razprave Andreja Grahorja, republiškega sekretarja za delo)

»Zbudimo se vendar!«

»Delavci podpirajo stabilizacijske usmeritve v upanju in prepričanju, da se bomo vsi tako obnašali, da bomo torej vsi več in bolje delali. Zavoljo takega odnosa za delavce »žrtve« niso v ospredju. To pa med drugim pomeni, da se bomo morali o marsičem drugače pogovoriti in ukrepati, kot pa smo navajeni. Dogajanja v zvezi z nerazložnimi vagoni so lep primer našega odnosa do dela in discipline. Ne vem za sindikalno organizacijo, ki bi kaj rekla o tem, čeprav je kritika veljala tudi njenemu kolektivu. Pa bi se morala »zbuditi« in ob konkretnem primeru spodbuditi in zahtevati razmišljanje, kako se organizirati, da bi delali bolje — z vsem, kar to pomeni.« (Iz razprave Jožeta Marolta iz Ljubljane).

njeno uspešnejšemu, bolj produktivnemu, skratka boljšemu delu.

V tem okviru seveda mora veljati pozornost tako opredelitvam in ukrepom, ki naj zagotovijo boljše rezultate, kot tudi smotrnejšemu razporejanju ustvarjenega dohodka, kajti oboje pomeni osnovo hitrejšega razvoja družbenoekonomskih odnosov. Stabilizacija prav gotovo pomeni tudi odrekanje. Kolikšno pa zares bo, je še najbolj odvisno od nas samih. Tudi zato ne bi smeli več izvenevati v veter pozivi k večji disciplini, boljšemu odnosu do dela, izrabi delovnega časa, zmanjševanju namišljenih »bolniških« in drugih nepotrebnih izostankov. Vse to bistveno vpliva na produktivnost in na dohodek, ki ga lahko ustvarimo in s katerim edino lahko kljubujemo v svetovnih razsežnostih zaostrenim gospodarskim razmeram.

Marsikaj tega gotovo lahko dosežemo tudi z disciplinskimi ukrepi proti vsem, ki tako ali drugače neodgovorno opravljajo svoje delo. Tudi temu se najbrž ne bo moč izogniti, vendar naj to bo zadnje in ne prvo področje ukrepanja. V ospredju je in naj bo zavestna akcija, opredelitev za samoupravni dogovor, da bomo vsi skupaj delali več in bolje, čeprav bomo zavoljo dosedanje pretirane porabe nekaj časa za naš trud dobivali manj. Če to vemo in če tako ravnamo, se bo krepilo zaupanje v skupne cilje, saj bo tudi jamstvo, da vsa bremena ne bodo padla in obležala na ramenih delavcev.

Odvizno od razmer, zato pa jih tudi velja dobro poznati, bodo sindikalne organizacije usmerjale svojo pozornost in spodbujale aktivnost v svojih okoljih. Štednji, ki tudi pomeni prispevek k večjemu dohodku, se gotovo ne bi smeli izogniti nikjer. Toda štednja ni le pri materialu (manjši izmet, na primer) ali pri energiji (naj teče stroj ali gori

Med ljudmi in zanje

»Premalo smo pozorni ob stvareh, ki delavce motijo. Vzemimo primere neopravičene bogatenja, ko celo davčna politika odpove. Ljudi moti, da ne morejo dobiti stanovanjskega kredita, če zidajo v svojem kraju in ne ob tovarni. Motijo jih preštevilni stroški za potovanja, ki so bolj izleti kot kaj drugega. Jezi jih odnos administracije do zahtev združenega dela, ki je tak, da imamo vsak dan polna letala in spalnike do Beograd, a kjer le s pritiskanjem na kljuko še kaj opraviš, namesto da bi normalno komunicirali in še veliko, veliko ceneje bi bilo. Taki in podobni primeri opozarjajo, da moramo biti vsak dan med ljudmi, zlasti mi, ki dobivamo dosti visoke OD iz sredstev zbrane sindikalne članarine.« (Iz razprave Ivana Kramerja iz Celja)

Mariborskim sindikatom občni zbori niso ušli iz vajeti

»Trinajsta plača« v zadnji vrsti

Ciril Brajer

Sindikat v mariborski občini šteje 657 osnovnih organizacij in podatki, zbrani v prvem tednu letošnjega leta, kažejo, da je občne zbere izvedla približno tretjina.

Praprava je stekla konec lanskega oktobra in slonela je predvsem na občinskih odborih sindikata. Sprijeli so se s kadrovskimi pripravami, izdelavo poročil, programov dela, vrstili so se sestanki s predsedniki izvršnih odborov, seje občinskih odborov... Člani le-teh so sprejeli konkretne zadolžitve za posamezne osnovne organizacije in jim pomagali pri pripravi in izvedbi občinskih zborov. Občinski sindikalni svet je vsem osnovnim organizacijam pošiljal izvelečke iz gradiv, obrazce in predloge dokumentov za občne zbere...

Verjetno je bilo občinskih zborov več kot pričajo zbrani podatki, le vseh poročil še nimajo. Kar teh poročil je, kažejo, da teče akcija po zastavljenih kolnicah. Zelo dobra je udeležba na občinskih zborih in doslej ni niti eden odpadel zaradi nesklepčnosti. Z nekaj težavami se seveda morali spoprijeti — v več sredinah se je zataknilo pri kadrovanju članov

izvršnih odborov in predvsem predsednikov osnovnih organizacij. To gotovo ni spodbujalo sklicev občinskih zborov. Številni novi člani izvršnih odborov so večinoma mladi, brez izkušenj v sindikalnem delovanju, vendar že načrtujejo njihovo usposabljanje. Še bi se našli vzroki, da doslej ni bilo več občinskih zborov. Burne zadnje mesece lanskega leta je v Mariboru napolnila javna razprava o samoupravni preobrazbi občine, razprave in sprejem dokumentov o splošni, skupni in drugih oblikah porabe, razprave o planskih dokumentih... Omeniti kaže tudi izredna prizadevanja za uresničitev proizvodnih delovnih načrtov in za izpolnitev povečane delovne obveznosti v posameznih gospodarskih dejavnostih, predvsem v trgovini, gostinstvu in turizmu ter prometu in vezvah. Vse pa kaže, da bodo občni zbori v januarju končani, saj si v Mariboru pošteno prizadevajo, da bi bili z njimi pri kraju, preden se bodo sprijeli z zaključnimi računi.

Mariborčani ocenjujejo, da se v sicer dobro zastavljeno, vsebinsko razpravo vključuje premaj-

hen krog članov. Verjetno pa to ni zaskrbljujoče, saj so delavci v nedavnih ocenah devetmesečja temeljito pretresli gospodarjenje in predvideli položaj ob koncu leta. V široki javni razpravi o samoupravni preobrazbi občine Maribor so obravnavali samoupravni položaj, pretehtali delegatski sistem, marsikaj pa je bilo rečenega tudi ob pripravljanju in sprejemanju planskih dokumentov. Tako je pač res ostalo prav malo, kar bi še veljalo reči na občinskih zborih. Vsa področja so bila dokaj izčrpana in po ponovni široki, temeljiti razpravi menda ni bilo več prave potrebe. Morda pa bi vendarle tudi na občinskih zborih kazalo ključne stvari še bolj poudariti.

Našteli smo nekaj težav, omenili kakšno pomanjkljivost, pa na koncu še pohvalimo, kar je hvale vredno: gotovo je to resen in odgovoren pristop. Redka beseda je veljala »trinajsti plači«, osebnim dohodkom... Mariborskim sindikalnim občnim zborom je dajala in daje osnovni ton skrb za večjo produktivnost in kakovost dela, večjo akumulacijo in ustvarjanje dohodka.

Predsedstvo RS ZSS je na tej seji potrdilo osnutek poročila o delovanju republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije za leto 1979 in sprejelo tudi naslednje dokumente: program aktivnosti pri uresničevanju sklepov I. konference ZSS, družbeni dogovor o organiziranju vzgoje in izobraževanja državljanov SZFRJ na delu in bivanju v tujini, skupna stališča o svobodni menjavi dela med delavskimi univerzami in organizacijami Zveze sindikatov Slovenije.

O poteh delegatskega odločanja v Logatcu

Zadovoljstvo s kapljicami grenkobe

Marjan Horvat

Edvard Kardelj je v svoji študiji »Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja« med drugim zapisal, da občan ni abstrakten, ampak konkreten, se pravi s svojimi specifičnimi interesi. Zategadelj je resnično predstavništvo občanov lahko samo tisto, ki izraža skupnost izvirnih samoupravnih interesov.

To misel smo izbrali za uvod v razgovor v logaškem Valkartonu. Tam smo se pogovarjali o odločanju delavcev v tej temeljni organizaciji združenega dela ljubljanske Kartonažne tovarne, o njihovem »vplivu« pri odločanju v skupščini občine, v delovni organizaciji in druge. Spraševali smo, kje so tiste ovire, da se navkljub dobro začrtanim potem delegatska odločanja, sorazmerno ustrezno zgrajenemu »krvnemu ožilju« našega družbenega organizma, v njem še ne pretaka — vsaj v tolikšni meri ne kot bi hoteli — »samoupravna kri«. Povsem logično je torej tudi vprašanje: zakaj je zanimanje delavcev za delo delegacij v zborih skupščine in v samoupravnih interesnih skupnostih manjše, kot pa za delo in določitev delavskega sveta v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih organizacijah. Zanimalo nas je tudi, kaj ohranja razdvojenost v družbenem položaju delavcev, ki se kaže v tem, da njihovemu družbenoekonomskemu položaju še ne ustreza tudi njihov dejanski položaj v političnem sistemu.

Za plotom tovarne teče...

»V zadnjem času smo se dobro organizirali v temeljni organizaciji združenega dela,« nam je dejal Anton Nagode. »Naj ne zveni to kot samohvala... Vsak dan sproti smo seznanjeni z dogodki v tovarni, najmanj enkrat na tri mesece pa temeljito preučimo poslovanje, in sicer v sindikalnih skupinah ter na zborih delavcev. Še pred tem pa o njih spregovore delavski svet, vodstva družbenopolitičnih organizacij... Delegati v izvršnem odboru sindikata in v delavskem svetu pa so potlej v dobršni meri odgovorni za razlage gradiva in na podlagi javne razprave tudi za zbiranje predlogov o tem, kako najhitreje odpravljati ovire v gospodarjenju. Še to lahko povem: nov čas je vnesel drugačno vedenje vseh samoupravnih dejavnikov v temeljni organizaciji združenega dela.

Mnogo smo govorili tudi o svobodni menjavi dela med temeljnimi organizacijami združenega dela in delovno skupnostjo skupnih služb v delovni organizaciji. Na zasedanjih našega delavskega sveta in tudi v družbenopolitičnih organizacijah smo izoblikovali svoja stališča in zahtevali, da se po poti samoupravnega sporazumevanja spremenijo odnosi pri financiranju skupnih služb. Nismo pristali na predlog, lahko rečemo predlog proračuna, ki so nam ga ponudili, temveč smo ga »oklestili« za dvajset odstotkov. No, pa tudi to še ni tisto, kar bi želeli... Ne gre le za obseg sredstev, ki jih da-

jemo za skupne službe, ampak za kakovost opravljenega dela, ki se mora ocenjevati po tem, koliko le-te s svojim delom — na osnovi samoupravno dogovorjenih meril v samoupravnem sporazumu — prispevajo k našemu dohodku.

»Uspelo nam je tudi«, je dodal Andrej Širca, »da smo že ob devetmesečnem obračunu poslovanja sprejeli gospodarski načrt za letos. Zadovoljen sem, saj se držimo tistih rokov za sprejemanje periodičnih obračunov in gospodarskih načrtov, za katere smo se v naši republiki dogovorili. Žal pa ne morem reči, da je sodelovanje vseh članov delavskega sveta takšno, kot bi pričakovali. Delamo v dveh, ponekod v treh izmenah. Včasih je težko dobiti tistega iz popoldanske izmene na sejo, ki je dopoldne in obratno. Članom delavskega sveta pa pogosto zmanjka tudi mnenj svojih sodelavcev, sindikalnih skupin...

pravne interesne skupnosti in družbenopolitične skupnosti).

»Največ o tem, kar je v zvezi z nami«...

»V zboru združenega dela skupščine občine,« je dejal Janez Eržen, »imamo eno delegatsko mesto in petnajst člansko delegacijo. Pred vsakim zasedanjem skupščine se zberemo, preštudiramo gradivo in se odločimo o tem, kdo bo spregovoril in o čem. To so več ali manj temeljiti razgovori delegatov in če ni kaj jasno pokličemo na pomoč delavce iz strokovnih služb ali pa tudi iz upravnih služb občine. Pravzaprav vsi delegati vemo, za kaj gre in o čem se bomo v skupščini odločali. Če pa kaj zadeva gospodarstvo ali našo organizacijo združenega dela, tedaj se o tem pogovorimo na zboru delavcev... Res pa je, da še doslej nismo zahtevali, da se o kakšnem

Za »okroglo« mizo v Valkartonu so se zbrali: Anton Nagode, predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije ZS; Andrej Širca, predsednik delavskega sveta; Janez Eržen, predsednik delegacije za zbor združenega dela skupščine občine Logatec; Franc Trček, delegat; Janez Mihevc, predsednik delegacije za SIS; Milan Možina, član delegacije za zbor združenega dela v skupščini SRS; Vinko Haložan, direktor TOZD Potlej pa smo obiskali še Marjana Debeveca, sekretarja občinskega sveta zveze sindikatov v Logatcu in Franca Godino, predsednika skupščine občine.

V celoti vzeto pa lahko trdim, da so delavci temeljito obveščeni o tem, kaj se dogaja in kam gredo sredstva. Bržkone zato tudi ni bilo problemov, ko smo se odločali o kritju izgube v tovarni Plaški, ki je naš pomemben dobavitelj, ko smo podpisali sovlaganje v Belišču ali v nov papirni stroj v Količevem... Gre za spoznanje, da je takšna pot najbolj pravilna, da se je treba povezovali in nenazadnje prek tega krepi materialno osnovo dela zase in za svoje »partnerje«.

Kako pa naprej? Bržčas velja zapisati, da v nekem smislu, vsaj kar zadeva delovno organizacijo in sodelovanje z drugimi, teče dogovarjanje po dobrih poteh. V gradivu za prihodnjo sejo CK ZKS smo med drugim prebrali, da tedaj, ko je samoupravljanje »zaprt« znotraj organizacije združenega dela ni omogočeno delavcem neposredno upravljani s pogoji in rezultati dela in zato samoupravljanje ne more postati celovit družbenoekonomski odnos... Enako pomembno sredstvo v rokah delavcev in delovnih ljudi za razvoj samoupravljanja in za uresničevanje njihovega ustavnega položaja kot je TOZD in delavski svet, so zato tudi vse druge institucije političnega sistema (delegacije, delegatski zbor skupščine, krajevna skupnost, samou-

vprašanju posebej opredeli delavski svet ali sindikat... V delegaciji se v glavnem opredelujemo v skladu s tistim, kar je dogovorjeno na zborih delavcev. Zdi pa se mi, da bomo v prihodnje morali večkrat »pobarati« družbenopolitične organizacije in samoupravne organe za stališča o posameznih vprašanjih. Navkljub velikemu koraku naprej, ki smo ga naredili v drugem delegatskem mandatu, moram priznati, da še marsikaj »škripalje« in včasih se mi zazdi, da je delegacija preveč prepuščena sama sebi v temeljni organizaciji združenega dela, da smo »prosti strelci«, kar prav gotovo ni v skladu z delegatskimi načeli. Dosti sem razmišljal o tem. Prepričan pa sem, da sprememba na bolje ni odvisna samo od delegacije ali celo le od njenega predsednika, temveč od vseh dejavnikov v temeljni organizaciji združenega dela, v občini in še kje.

»Počasi, vendar pa zelo počasi, se prebije spoznanje, da so delegacije v resnici samoupravni organi, da morajo imeti isto veljavo...«, je povedal Janez Mihevc, predsednik ene izmed delegacij za samoupravne interesne skupnosti. »Žal pa smo se pred kratkim srečali v naši občini s staro prakso — mislil sem, da smo se že te boleznj znebili — ko so pokli-

Anton Nagode

Andrej Širca

Janez Eržen

Milan Možina

Janez Mihevc

Marjan Debevec

Vinko Haložan

Franc Godina

cali predsednike delegacij na razgovor, tik pred tem smo dobili gradivo, že naslednji dan pa je bilo zasedanje samoupravne interesne skupnosti. Govorili smo o gospodarjenju, o planih za letos... To pa so tako pomembne stvari, ki bi morale pred delavce.

V Valkartonu je stekla beseda tudi o sodelovanju delavcev in sindikalnih delegatov v krajevnih skupnostih, o delu delegatov za zbor združenega dela v repu-

gov. O tem so govorili v ZK, v vodstvih sindikalnih organizacij in socialistične zveze...

S tem, kar smo dosegli se ne smemo zadovoljiti

In kako ocenjuje delo delegatske skupščine občine Franc Godina, njen predsednik?

»Ko sem pred dvema letoma prevzel to dolžnost sem pričakoval, da so vsebina samoupravnega odločanja in delegatski odnosi v občini drugačni. Vendar mesta in časa za razočaranje ni bilo, kajti treba se je bilo spopasti z nalogami, ki so bile takrat pred nami. Najprej smo razmišljali, zakaj so delegati na sejah premalo energični, premalo odločni in glasni. Prve ocene v družbenopolitičnih organizacijah in v skupščini občine so pokazale, da delo ne teče tako kot bi moralo. Še zdaj se sprašujem, zakaj delegati pogosto ne zahtevajo stališč, mnenj in predlogov o posameznih rešitvah in sklepih skupščine od svojih delavskih svetov, družbenopolitičnih organizacij in poslovnih organov? Mnogo bolj bi se »iskrilo« na zasedanjih skupščine; več kritik bi bilo...

Rekel sem, da je tega še vedno premalo, vendar pa danes je več kot je bilo pred časom. Na eni izmed sej, ko smo razpravljali o smernicah razvoja občine, smo dobili od neke delovne skupnosti kar 17 tipkanih strani amandmanov, ki se jih je skupščina lotila zelo resno, z vso odgovornostjo. Tisto, ker je bilo po presoji delegatov sprejemljivo smo sprejeli. Če se je prej dogajalo, da so delegati na zasedanjih manjkali, tedaj velja za danes, da navkljub le enemu delegatskemu mestu, pride še kdo iz delegacije ali celo direktor, ki pomaga delegatu pri pojasnjevanju stališč.

Veste, počasi se občinska skupščina dejansko spreminja iz glasovalnega stroja v kraj samoupravnega dogovarjanja in

sporazumevanja, saj delavci vse bolj spoznavajo, da je tudi odločitev v delegatskih skupščinah, od zavzetosti njihovih delegatov in delegacij ter od njihove presoje v mnogočem odvisno, kako bodo gospodarili, kam namenjali sredstva in zakaj.

V naši občini je veliko delegatskih vprašanj. Tudi takih, ki jim morda na videz ne bi pridosili pomembnosti, vendar pa se mi zdi, da je pametno, da se pojavljajo, čeprav iz ulice, saj takoj lahko odgovorimo. Pa še zmede ni. Govoričenj manj, mar ne?

Prav zdaj smo opravili neke vrste anketo o delegatskem sistemu v naši občini. Odgovori so dobri, kritični in samokritični in mislim, da bodo dobra osnova za vse družbenopolitične dejavnike za ravnanje v prihodnje.

Tako so delegati sprotno obveščeni o delu delegatov v Republiški skupščini, z njenimi odločitvami in lahko potlej v »bazi« spregovorijo tudi o tem. Toda nismo zadovoljni s tem, kar doživljamo kot delegati zborov skupščine SRS! Tik pred zasedanji dobivamo gradiva, mnenja in stališča posameznih odborov in zategadelj pogosto nimamo časa, da se pripravimo. Da pripravimo na posamezne odločitve amandmanov, o katerih bi presodili tudi drugi ne le podpisniki.

V Logatcu smo zvedeli še o drugih težavah, s katerimi se srečujejo pri delu delegacij, občinske skupščine in s prizadevanji, ki jih vsi vlagajo v to, da postane odločanje o vseh vprašanjih v resnici v domeni delavcev in občanov. O vsem tokrat ni moč pisati. Manj kritik, kot smo jih slišali v tej občini o delu delegacij in delegatov, o samoupravljanju v logaškem Valkartonu in povezoivanju — več kot nujnem — odločanju v TOZD in skupščinah, bi slišali verjetno le malo kje. Spodbudna pa zagotovo so njihova prizadevanja in razmišljanja!

OBČINSKI SVETI ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE!
MEDOBČINSKI SVETI ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE!
REPUBLIŠKI ODBORI SINDIKATOV DEJAVNOSTI!

V prilogi Delavske enotnosti SINDIKALNI POROČEVALEC št. 12 je objavljen predlog programa dela republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije za leto 1980.

Predlog je v razpravi do 20. 1. 1980; RS ZSS predlaga, da oblikujete predloge za dopolnitev programa in svoje naloge uskladite s programom dela RS ZSS.

Na podlagi razprave bo RS ZSS program dela dopolnil in sprejel do konca meseca januarja 1980. leta.

Prilogo Sindikalni poročevalec št. 12 lahko naročite pri: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Stane Dolanc v Savi

Brez omahovanja v spopad za stabilizacijo

— Prva oblika vplivanja delavcev na upravljanje podjetij takoj po osvoboditvi so bili delavski poverjeniki, ki so imeli pravico do vpogleda v poslovanje podjetja in do sodelovanja pri reševanju vseh vprašanj v zvezi z delovnimi pogoji in izboljšanjem proizvodnje. Z zakonom o državnih gospodarskih podjetjih iz leta 1945 so delavci in uslužbenci dobili pravico, da prek sindikalne organizacije vplivajo na upravljanje podjetja. Sindikat je na primer lahko dajal direktorju predloge s področja produktivnosti dela, izboljšanja delovnih pogojev, življenjskih pogojev delavcev, kot tudi o ka-

— V boju za nadaljnji razvoj naše družbe imajo zelo pomembno vlogo prizadevanja za skladnejši in hitrejši ekonomski napredek. Na tem področju pa imamo, kot veste, precej nerešenih problemov in tudi težav, zlasti v tekoči ekonomski politiki. V letošnjem letu je zato potrebno maksimalno angažiranje vseh subjektivnih sil za uresničitev dogovorjenih nalog v politiki ekonomske stabilizacije.

— Samoupravljalci morajo brez omahovanja vztrajati pri opredeljeni politiki ekonomske stabilizacije. Hkrati z bojem za izboljšanje kvalitete gospodarjenja, povečanje izvoza, racionalnejše investiranje in podobno se morajo samoupravljalci odločneje spoprijeti tudi z negativnimi pojavi: neracionalno uporabo družbenih sredstev oziroma z razsipanjem denarja za razne drage proslave, bankete, sprehajanje po tujini, graditev luksuznih objektov in podobno. Nika-

kor ne smemo pozabiti, da je najuspešnejši način varčevanja preseganje razdrobljenosti gospodarstva z združevanjem dela in sredstev in z drugimi ustreznimi mehanizmi. Socializem terja boj za boljše duhovno in materialno življenje, za večji standard ljudi na vseh področjih, tudi na področju kulture, šolstva, zdravstva, prometa, trgovine in drugod; toda zavedati se moramo, da ga je mogoče uspešno graditi samo na osnovi takšnih družbenoekonomskih odnosov, ki ustrezajo realnim možnostim gospodarstva in zahtevam nadaljnega razvoja našega samoupravnega sistema.

— V središču neposredne aktivnosti vseh subjektivnih sil mora biti razvoj dohodkovnih odnosov, združevanje dela in sredstev, delitev po rezultatih dela in dosledna uporaba sistemskih rešitev v praksi. Odločno se moramo boriti proti vsem oblikam arbitriranja, proti pojavom nesamoupravne koncentracije dohodka in sprejemanju investicijskih odločitev ob povezanosti tehnokratskih in birokratskih sil, mimo delavcev v združenem delu. Prav tako je treba odločno ustvarjati pogoje, da se proizvodno delo družbeno, materialno in moralno bolj ceni in vrednoti.

Manj uradnikov

Na podlagi navodila gospodarskega sveta SFRJ in centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije o ustanovitvi in delu delavskih svetov državnih gospodarskih podjetij iz decembra 1949 so bili v pol leta, tj. do sprejetja zakona, delavski sveti formirani v 800 podjetjih.

Istočasno je prišla pod udar državna uprava. Že na začetku leta 1950 je bilo ustavljeno nadaljnje povečevanje uradniškega aparata; v oblastnih organih in vodstvih družbenopolitičnih organizacij se je število uradnikov zmanjšalo za približno 100.000 ljudi.

drovskih vprašanj. Takrat so bila uveljavljena tudi proizvodna posvetovanja, na katerih so delavci dajali svoja mnenja, sugestije in predloge. To je bilo obdobje delovnih akcij in udarništv, ki bo ostalo zapisano v kroniki naše povojne graditve kot čas odrekanih in požrtvovalnosti.

— Delavsko samoupravljanje — ki je sčasoma postalo temelj vsega političnega sistema — je sprostito neizčrpano energijo in ustvarjalno pobudo milijonov delovnih ljudi, ki so tudi po ustavi postali neposredno organizatorji in nosilci upravljanja družbenih sredstev za proizvodnjo in neposredno odgovorni tako za njeno izboljševanje kot tudi za delitev dohodka v svojih organizacijah združenega dela in v družbi nasploh.

— Prav po zaslugi samoupravljanja je naša socialistična revolucija največji del družbenih protislovij in konfliktov reševala na demokratičen način. S tem je vplivala tudi na prakso sodobnega socializma nasploh. V ponos so nam sodbe naprednih gibanj in partij, da se prav v jugoslovanski socialistični samoupravni praksi dosledno uresničuje vizija svobode in humanih odnosov med ljudmi.

— Največja vrednost naše revolucije oziroma socialistične graditve in novih družbenih samoupravnih demokratičnih odnosov, našega delegatskega sistema je v tem, da te revolucionarne opredelitve izvirajo iz zavesti naših delovnih ljudi, da samoupravljalca zavest prežema in povezuje vse naše narode in narodnosti.

V obrazložitvi zakona o izročitvi tovarn v upravljanje delavcem, ki je bil sprejet 27. junija 1950, je predsednik Tito dejal: »Geslo — Tovarna delavcem, zemlja kmetom« ni nikakršna parola, temveč je zahteva, ki vsebuje celoten program socialističnih odnosov v proizvodnji, glede na družbene lastnine, glede pravic in dolžnosti delavcev in se torej more in mora uresničiti, če mislimo graditi socializem...« Tudi člani prvega delavskega sveta v Sloveniji (na sliki) so si kupaj s celotnim delovnim kolektivom kranjske Save prizadevali uresničevati to zahtevo, o njihovi uspešnosti pa zgovorno pričajo gospodarski in delovni uspehi Save, ki slavi tudi 60-letnico obstoja.

Že ob koncu decembra leta 1949 so v kranjski Savi pričeli s temeljitimi pripravami za volitve delavskega sveta, ki so bile uspešno opravljene 7. januarja leta 1950. To je bil prvi delavski svet, izvoljen v Sloveniji in drugi v Jugoslaviji. Ko so minulo nedeljo ob prisotnosti vidnih javnih delavcev s slavnostno sejo delavskega sveta proslavili 30-letnico ustanovitve DS in 60-letnico delovne organizacije, jim je Stane Dolanc v imenu predsednika Tita izročil red dela z rdečo zastavo za izredne zasluge v gospodarjenju in pri razvijanju samoupravnih odnosov. Kolektiv Save pa je ob tej priložnosti podelil predsedniku Titu svoje najvišje priznanje — zlato plaketo Save.

Podaljšani prazniki

Na koncu svojega govora delovnim ljudem kranjske Save je Stane Dolanc, član predsedstva CK ZKJ spregovoril tudi o nekaterih pomanjkljivostih v našem družbenem in gospodarskem življenju, s katerimi se bodo morali samoupravljalci odločneje spoprijeti. Med drugimi je posebej poudaril:

Novo leto smo začeli tako, da je ostalo na železnici od 6.000 vagonov neraztovorjenih 5.000. Neraztovorjeni vagoni so tudi posledica dejstva, da so nekateri podaljšali praznovanje. Škoda, ki je s tem nastala, bodo plačali posredno vsi delavci, zato je prav, da samoupravljalci zahtevajo pojasnilo od odgovornih, zakaj so dopustili, da se je to zgodilo.

Naša pridobitev

Janez Voljč

Minila so tri trda, garaška in izredno plodna desetletja od tistega zimskega dne, ko so gumarski delavci kranjske Save izvolili svoj delavski svet, pri na Slovenskem, ki je zaoral ledino in s svojimi izkušnjami spodbudil ustanavljanje delavskih svetov v drugih naših takratnih tovarnah.

Ko se zdaj, po tridesetih letih, oziramo nazaj na prehojeno pot, se spominjamo, kako smo začeli. Bila je huda zima in stiskala nas je blokada informbirojevskih dežel, primanjkovalo je vsega, v dolgih vrstah smo čakali pred trgovinami, udarniško delali, gradili tovarne, ceste in proge in hkrati sanjali o prihodnosti, v kateri bo delo lažje in bo za vse dovolj kruha in delovnih mest in šol, in bo življenje postalo lepše. V tistih težavnih dneh je stara delavska zamisel o samoupravljanju, preizkušena v bitkah s kapitalisti, v nenehnem odporu proti izkoriščanju in bedi, uveljavljena v obdobju revolucije, dobila popolno domovinsko pravico v naših socialističnih prizadevanjih. Proizvodna posvetovanja, na katerih smo dotlej govorili o delu in gospodarje-

nju, sindikalni sestanki, kjer smo oblikovali predloge upravljanja podjetij, dejavnost delavskih poverjenikov — vse to je postalo preozko in prekratko. Izkušnje, ki smo jih pridobili v obdobju boja proti stalinizmu, so okrepile naše spoznanje, da mora biti delavec v socializmu gospodar svoje usode, da mora zares razpolagati z rezultati svojega dela.

V minulih treh desetletjih smo to spoznanje uveljavili v vsem našem nehanju — kot samoupravljalci v združenem delu in v družbenih hotenjih — v vsem našem življenju, ki je postalo lepše in bolj bogato. Pomanjkljivosti in slabosti, s katerimi se še ubadamo, pa nas zgolj spodbujajo, da bomo našli še boljše in bolj samoupravne rešitve.

Ko bomo v prihodnjih dneh na podobnih proslavah kot v kranjski Savi obujali spomine, govorili o sedanjih nalogah in se zazrli v bodočnost, se spomnimo še na staro in kdaj pa kdaj nekoliko pozabljeno spoznanje, da samouprava ne terja samo znanja in poguma, pač pa tudi veliko tovarištva, solidarnosti in vsega, kar plemeniti človeka.

PRAVKAR IZŠLO!

ČLANI SAMOUPRAVNIH ORGANOV!
OBČINSKI IN MEDOBČINSKI SVETI ZSS!
OSNOVNE ORGANIZACIJE
ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE!

V zbirki Knjižnica SINDIKATI sta izšli dve novi brošuri, ki vsebujeta kompletno gradivo, sprejeto na I. konferenci ZSS 23. 11. 1979.

št. 27:

O družbenem planiranju

cena 40 din

št. 28:

O demokratizaciji odnosov in o kolektivnem delu

cena 30 din

Naročila pošljite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4; knjižnici lahko kupite tudi v naši knjižnici na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji: kako so razpravljali v LTH in v sežanski Iskri

Številke so premalo zgovorne

»Obračune« približati delavcem

Pod »mikroskop« smo vzeli razpravo o devetmesečnih poslovnih rezultatih za lani v temeljni organizaciji združenega dela — Hladilstvo, Loške tovarne hladilnikov. V nekajurnem razgovoru z odgovornimi tovariši v temeljni organizaciji smo »prečesali« kopico podatkov, ki jih dobivajo delavci za razpravo v delovnih skupinah, na zborih delavcev ali za zasedanja samoupravnih organov in vodstev družbenopolitičnih organizacij. Ni kaj, številni so. Opravljene so primerjave glede na enako obdobje v letu prej, glede na plan; zajeta je prodaja, proizvodnja, gibanje sredstev za osebne dohodke... V njihovih poročilih najdemo vse tiste podatke, ki so najnujni za odločanje delavcev, za oblikovanje planov razvoja in gospodarskih načrtov. Po svoje pa govore tudi o šibkih točkah v poslovanju, čeprav bi verjetno vodilni delavci v TOZD porabili dodatno le še malo časa za to, da bi neklikanj podrobneje opisali posamezne dogodke, nihanja v proizvodnji ter vzroke in posledice. Samo s podatki in kratkim komentarjem finančne službe bržčas ni zajeta vsa vsebina, ki jo naši dokumenti o obravnavanju periodičnih in zaključnih računov zahtevajo. Res je sicer, da je direktor temeljne or-

garski upravičenosti takšne reorganizacije — kot pravijo naši številni sogovorniki v LTH — niti ne govorimo.

Bržkone bi lahko z lučjo iskali človeka, ki se s tako odločitvijo ne bi strinjal. Pa vendarle...! V razgovoru z delavci za prave vzgibe za takšno odločitev nismo slišali. Morebiti tudi zategadelj, ne, ker — tako kaže naš pogovor — v TOZD delavci kaj malo vedo o dohodkovnih odnosih v pridobivanju skupnega prihodka. Da bi se o tem pogovorili ob obravnavanju periodičnih obračunov, da bi družbenopolitične organizacije opozorile na bistvo vsebinskih zahtev zakona o združenem delu v zvezi s tem, bržčas še niso dospeli. Resnici na ljubo moramo povedati, da je za ta vprašanja sicer imenovana posebna komisija v delovni organizaciji, ki ta čas razmišlja o dveh »smereh«, boljše inčič, uveljavitve dohodkovnih odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela in drugimi, vendar pa slej ko prej drži, da ta čas veljajo le pogodbeni odnosi med TOZD in z drugimi, pa tudi med temeljnimi organizacijami združenega dela in delovno skupnostjo skupnih služb.

Neklikanj drugačni so odnosi te temeljne organizacije združe-

nih dejavnikov v LTH, če se bodo lotili tega z vso resnostjo in še zlasti z odgovornostjo, da morajo delavci doumeti bistvo dohodkovnih odnosov — ni zadosti, da je prisotna le v glavah poslovnih, strokovnih in družbenopolitičnih delavcev — tedaj se bodo razmere tudi na tem področju spremenile. Prav gotovo bodo tudi razprave o periodičnih in zaključnih računih bolj živahne in temeljite, ne pa le sklicevanje zborov, delovnih skupin ter sindikata, kjer nekdo nekaj »odpredava«, kot je dejal delavec iz proizvodnje.

Zanimivo je, da smo od delavcev kaj malo zvedeli, zakaj ob tričetrtletnem periodičnem obračunu v temeljni organizaciji združenega dela niso dosegli planskih postavk. Ali je vzrok temu, da se o teh vprašanjih premalo govori na delovnih in sindikalnih skupinah, ni stvar naše ocene. Za gotovo pa se bo izvršni odbor sindikata moral s tem soočiti. In ne samo s tem? Kot vse kaže, bi veljalo v LTH posebej postaviti na dnevni red vprašanje, zakaj delavci niso obveščeni o tistih primerjavah gospodarskih rezultatov svoje temeljne organizacije z drugimi v panogi, v občini in v regiji kot to zahteva zakon o združenem delu, kaj šele, da bi dobili poročila in

Skupne službe na proračunu

O delavcih sežanske Tovarne radijskih sprejemnikov, ki je TOZD Iskra, Industrije izdelkov široke potrošnje iz Škofje Loke, smo zvedeli, da se zanimajo predvsem za to, kolikšen bo osebni dohodek, druga pomembna vprašanja iz »življenja« tovarne pa da jih ne zanimajo. Ob zadnjem obisku v tovarni smo se prepričali, da ni povsem tako, da pa bi, če bi bil pretok informacij v obe strani boljši, njihovo zanimanje za pomembna »stranska« vprašanja kajpak še močno naraslo. Pogoje za to, da bi popolnejše informacije strokovnih služb in vodstva podjetja prihajale do njih in mnenja delavcev do vodstva, imajo zdaj v sežanski Iskri dobre.

V tem kolektivu so namreč reorganizirali sindikat v 4 osnovne organizacije (peta bo ustanovljena v kratkem) ter konferenco osnovnih organizacij zato, da bi bili delavci »bliže« problematiki v lastni dejavnosti (OOS so organizirane po proizvodnih dejavnostih) in da bi lažje izrazili svoje zahteve. Za zdaj možnosti takšne organiziranja za boljše obveščanje delav-

tako v industriji izdelkov široke potrošnje, kot v SOZD Iskra.

Delavci tudi niso vprašali, zakaj še do danes niso dobili poročil občinskih samoupravnih interesnih skupnosti o uresnitvi njihovih programov v prvem polletju lanskega leta niti njihovih predlogov programov do konca lanskega leta. Da to sprejmejo (program dela namreč), v začetku tekočega leta, so nam pokazali.

Vzrok, da so bile razprave dokaj šibke v kolektivu, bogatejša pa na skupni seji DS in družbenopolitičnih organizacij, tiči v slabo pripravljenem gradivu: analiza rezultatov devetmesečnega gospodarjenja je bila za delavce preobširna in prebogata števil, pismene razlage pa tako skromne, da jih niso mogle povsem nadomestiti niti ustrezne razlage. Delavci so se tako lotili predvsem problemov, ki jih najbolj poznajo — osebnih dohodkov, ki so glede na rezultate pač nizki (moralo pa bi biti glede na zahteve resolucije še nižji, ker so naraščali hitreje kot dohodek) in delovnih pogojev, ki so v tej tovarni resnično obupni.

V rokah delavcev

Bistvena razlika med družbeno vlogo sindikatov v kapitalističnih proizvodnih odnosih in našimi sindikati, se pravi sindikati v proizvodnih odnosih socialističnega samoupravljanja, je v tem, da niso varuhi interesov delavskega razreda samo v delovnih odnosih in v boju za vsakodnevne ekonomske, socialne in politične zahteve delavcev, ampak v celotnem sistemu družbene reprodukcije. To pa iz preprostega razloga, ker se pri nas upravljanje dela in upravljanje družbenega kapitala, se pravi celotne družbene reprodukcije, spajata v samoupravnem združenem delu, se pravi v rokah delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela. Zaradi tega morajo sindikati pri nas usmerjati delavski razred v to, da vidi splošne pogoje družbene reprodukcije, da bi na tej podlagi lahko realno gledal na probleme razpolaganja z dohodkom. Sindikati morajo biti glavna gibalna sila v odnosih v samoupravnem združenem delu in prevzeti velik del nalog pri nadaljnjem razvoju družbenoekonomskih odnosov, katerih temelji so določeni z ustavo in z zakonom o združenem delu. (Edvard Kardelj: Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.)

Ne delamo samo za danes

»Z našo aktivnostjo tudi želimo doseči, da bodo delavci v TOZD ob razpravi o zaključnih računih zagotavljali takšno razporejanje čistega dohodka za osebne dohodke in skupno porabo v temeljni organizaciji združenega dela, da se bo masa teh sredstev v letu 1979 povečevala počasneje kot sredstva za razširitev materialne podlage dela in rezerve organizacij združenega dela.«

»Zavzemamo se, da se delavci ob zaključnem računu združujejo izplačil za osebne dohodke, saj se sredstva teh izplačil po zvezni resoluciji vstevajo v maso možnega povečanja sredstev za OD za leto 1980.« (Iz uvodne besede Mirana Potrča na zadnji seji predsedstva RS ZSS)

Saj, podatki so... pravijo delavci v LTH. Kje so vzroki, da pa so navkljub temu premalo seznanjeni, pa je tudi stvar sindikata.

lanskega leta in z njim pokrili družbene obveznosti, ki se plačujejo iz čistega dohodka, oblikovali rezervni sklad in pokrili potrebe v skladu skupne porabe v letošnjem letu.

Zdaj je že jasno, da akcijskega programa niso uresnili v celoti, saj so od načrtovane realizacije v zadnjih dveh mesecih lanskega leta dosegli le dobre tri četrtine.

Sicer pa so aktivnosti ob spremljanju rezultatov gospodarjenja v Iskri tekale v predvidenih rokih — nekatere celo hitreje, kar je glede na gospodarskih položaj seveda razumljivo. Zaozstajajo samo pri pripravi planskih dokumentov za prihodnje leto in sprejemanju plana. Zdaj je predlog plana v javni razpravi, do konca januarja pa naj bi ga sprejeli. Razlogi za zakasnitev pa so utemeljeni. Kolektiv je namreč dokaj dolgo nihal med dvema možnostima glede perspektive proizvodnje radijskih sprejemnikov (ta proizvodnja pozira skoraj ves dohodek, ki ga ustvarijo z drugimi dejavnostmi): ali opustiti izdelovanje radijskih sprejemnikov, ali pa začeti izdelovati boljše in cenejše. Kolektiv se je zdaj odločil za drugo možnost. Ali bo dolgo-ročno uspel prodreti tudi na tuj trg, kar je cilj, pa je glede na njihove trenutne proizvodne možnosti seveda še nejasno.

Treba pa je dodati, da bi bile razprave najbrž bolj živahne in zahteve zlasti glede odnosov do »partnerjev« v Iskri odločnejše, če se kolektiv sežanske Iskre ne bi počutil premagane in premalo pomembnega v celotni Iskri in — odrinjenega na rob dogajanja v tej največji slovenski organizaciji združenega dela.

Boris Rugelj

ganizacije združenega dela o tem spregovoril na zboru delavcev in na delavskem svetu, vendar bi prav takšen komentar bil potreben v vsaki delovni skupini.

Med obravnavanje periodičnih obračunov za lanskih devet mesecev je v TOZD Hladilstvo »padel« tudi predlog nove samoupravne organiziranosti, saj je doslej 600 delavcev združevalo delo le v eni temeljni organizaciji. Odločili so se, da se bodo v prihodnje organizirali v temeljni organizaciji za proizvodnjo hladilnih skrinj, v TOZD za proizvodnjo večjih elementov (serijske omare, hladilnice...) in v TOZD za montažiranje in servisiranje. Potreba po takšni samoupravni organiziranosti je bila v LTH »doma« že precej časa, saj gre za tehnološko zelo zaokrožene proizvodne celote, samoupravno odločanje delavcev bo lahko boljše, da o gospo-

nega dela z EMO — TOZD 1obi. Sklenjen je samoupravni sporazum, ki se po pripovedovanju naših sogovornikov zelo približuje tistim načelom, ki smo jih zapisali v zakonu o združenem delu. Na tak način bi prav gotovo kazalo urediti tudi odnose sedanjih TOZD v hladilništvu s temeljno organizacijo LTH iz Poljan. Za ta primer — bil je dolgo časa v ospredju našega razgovora — velja omeniti sicer nekaj elementov, ki sodijo v splet prizadevanj o dohodkovnih odnosih med temeljnimi organizacijami, še zlasti pa v zvezi s planiranjem. Vendar pa se »večina teh elementov« in ne nazadnje cel odnos skrči le na kupoprodajno pogodbo, ne glede na to, da imajo zapisano, da ureja te odnose samoupravni sporazum.

Če bo to v prihodnje najpomembnejša tematika vseh samoupravnih in družbenopolitičnih

predloge programov za delo v samoupravnih interesnih skupnostih. No, res je, da so naši sogovorniki dejali, da je tudi delegatski odnos njihovih ljudi v delegacijah za posamezne SIS kaj čuden, saj ne pobarajo svoje »baze« za stališča in mnenja. Po drugi strani pa je bržkone tudi res, da v sindikalni organizaciji o delu delegatov v SIS doslej še niso govorili.

Morda smo v našem zapisu z obiska v TOZD Hladilstvo v LTH zapisali le negativne strani? Morda. Pa ne zlonamerno, temveč zategadelj, ker bi verjetno z majčkeno več dobre volje v temeljnih organizacijah združenega dela, s takšnim delom izvršnih odborov sindikata, kot smo zapisali tudi na minuli konferenci ZSS, delavci več vedeli. Informacija pa je zelo pomemben dejavnik v procesu odločanja!

Marjan Horvat

cev o dogajanju v kolektivu in tudi v delovni organizaciji ali v SOZD Iskra ter za boljši prenos mnenja delavcev do vodstva TOZD še niso povsem izkoriščene.

Zavoljo tega tudi razprave ob analiziranju rezultatov gospodarjenja po lanskim devetih mesecih sicer niso bile slabo organizirane, niso pa dale takšnih rezultatov, kot bi jih lahko. Vsekakor bi gospodarski položaj tega kolektiva terjal bolj poglobljene razprave med delavci, saj dolgoletno gospodarjenje brez ustvarjanja akumulacije in dokaj nejasna perspektiva dela proizvodnje (radijski sprejemniki) naravnost kliče odločnejše »nastope« delavcev. Odločnejše, kot so nastopili, vi bilo treba reagirati tudi na odnose med temeljnimi organizacijami in skupnimi službami

Razgovor z Vukašinom Lutovcem, predsednikom OS ZSS Ljubljana-Šiška

»Bodimo stvarni in jasni!«

Franci Rozman

V mesecu januarju bo nad 33 tisoč delavcev, združenih v 280 osnovnih organizacijah sindikata na področju občine Ljubljana-Šiška opravilo pregled dela v dveletnem obdobju in sprejelo usmeritev za delovanje v prihodnje.

O pripravah na občne zборе smo se pogovarjali z Vukašinom Lutovcem, predsednikom OS ZSS Ljubljana-Šiška:

»V naši občinski organizaciji so priprave na občne zборе stekle organizirano. Takoj po sklepu Republiškega sveta ZSS o izvedbi občnih zborov smo se na posvetu predsednikov osnovnih organizacij in predsednikov delavskih svetov dogovorili o kar najboljšem pristopu. Vsebinska usmeritev republiškega sveta naj bo le načelna, sicer pa naj se osnovne organizacije same odločajo, o čem bo tekla vsebinska razprava na občnem zboru v posamezni organizaciji. Sklic občnega zbora ne more in ne sme biti le formalna stvar sindikata, temveč pomemben del samoupravljanja, važen člen dela in življenja delavcev v delovni sredini. Zadolžili smo člane občinskega sveta za posamezne osnovne organizacije. Nalogo so vzeli zelo resno in pomagajo, svetujejo, usmerjajo pri pripravah, osebno pa so tudi odgovorni za izvedbo.«

So priprave tekle povsod uspešno?

»V glavnem, da. Delavci vzgoje in izobraževanja so zaradi zimskih počitnic pohiteli z

Vukašin Lutovec

izvedbo občnih zborov, večina pa bo izvedenih v drugi polovici januarja. Imamo pa že primere neodgovornega ravnanja, tako posameznih članov, kot tudi osnovnih organizacij, ki so izvedle občne zборе skoraj v »ilegali«. Dogovorili smo se, da gremo pred delavce in zahtevamo ponovitev občnega zbora v enem primeru, saj tak ne vsebinski pregled dela ne vodi nikamor.«

Kako se osebno vključujete v priprave na občne zборе?

»Mene je že tako težko dobiti v pisarni, saj večino delovnega časa »preživim« v osnovnih organizacijah. Prav tako delo v osnovni sredini je poglobljena skrb nas profesionalnih delavcev sindikata, tudi seje predsedstva imamo v posameznih delovnih organizacijah. Rad sem med delavci, kjer rešujemo povsem

konkretna vprašanja, sovražim pa forumsko delo. Na enem sestanku z delavci pridobim več — kot pa z raznimi koordinacijami... Trdim, da bo sindikat imel ugled med delavci, če bo razpravljal o njihovih življenjskih vprašanjih. Na občnih zborih naj zato delavci spregovorijo o konkretnih zadevah, ki so uresničljive, brez nepotrebnega filozofiranja in preobsežnih načrtov. Zavedati se moramo, da je sindikat organizacija delavcev in da lenuhov ne bomo podpirali. Zato tudi odločno odklanjam zlonamerna namigovanja, da je sindikat zaščitnik nedelavcev — lenuhov.«

Katere glavne naloge nas čakajo v prihodnje?

»Med pogloblitimi nalogami so vsekakor uresničevanje sklepov I. konference Zveze sindikatov Slovenije, srednjeročni plan

1981—85, ocena gospodarjenja in zaključni račun 1979, uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva, torej vrsta nalog, ki so vse izrednega pomena.«

Kaj pa vloga sindikata v javni razpravi?

»Opažamo, da sindikalno organizacijo v zadnjem času nekateri skušajo izrabiti za pokrivanje svojega nedela, tako razvođeniti, zmanjšati ugled organizacije. To je predvsem prišlo do izraza pri javnih razpravah o ekonomskih stanarinah ter zakonih o zdravstvu in usmerjenem izobraževanju, ki jih vodimo v delovnih organizacijah. Nekateri to razumejo tako, da strokovnim službam, delegatom in delegacijam ni potrebno ob tem prav nič storiti, skratka kot da bi sindikat prevzel njihovo vlogo. Toda resnica je povsem drugačna — sindikat je le v pomoč, da delavci sodelujejo v javni razpravi. Tudi pri družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih, kjer se določajo obveznosti združenega dela, sindikat — ne po svoji krivdi ni vedno in dovolj prisoten pri nastajanju predlogov, čeprav jih pogosto tudi zagovarja, ko pridejo v javnost. Tako imajo delavci občutek, da prednje prihajamo vedno le z zahtevami. Sindikat ne more biti v sistemu samoupravnega odločanja in planiranja tisti, ki bo delavce prepričeval, da je vse tisto, kar kdorkoli predlaga, potrebno in dobro. Marsikdaj bo treba reči, da se delavci ne bodo odločili za prav vsak družbeni dogovor oziroma samoupravni sporazum.«

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Piše: Ivan Žužek

Poravnava, ki jo skleneta direktor temeljne organizacije in delavec, nima moči izvršilnega naslova

Zakon o združenem delu je predvidel možnost pismenega sporazuma, ki se lahko doseže v postopku za varstvo pravic delavcev. Delavec, ki zahteva varstvo pravic, lahko s pristojnim samoupravnim organom sklene o svoji zahtevi pismeni sporazum. Tak sporazum ima moč izvršilnega naslova, zato ni potrebe, da bi se pravica ponovno uveljavljala pred sodiščem združenega dela, saj lahko delavec na podlagi takega pismenega sporazuma predlaga pri temeljnem sodišču izvršbo.

Po stališču sodne prakse sodišče združenega dela ima moč izvršilnega naslova le pismeni sporazum, ki mora biti dosežen v postopku o zahtevi za varstvo pravic delavca. Če je delavec že zahteval sodno varstvo zaradi kršitve svojih pravic, potem takega pismenega sporazuma ni možno več sklepati izven sodišča, ampak se sklene lahko le na sodišču, in sicer tako, da sodišče združenega dela z odločbo potrdi tak sporazum ali poravnava.

Delavec je pred sodiščem združenega dela uveljavljal plačilo dnevnic za potovanje v tujino. Sodno varstvo je zahteval zato, ker je delavski svet odklonil, da bi se mu izplačale dnev-

nice v višini kot jo je delavec uveljavljal. Preden je sodišče odločilo o delavčevem zahtevku, sta delavec in direktor delovne organizacije sklenila pismeno, vendar izvensodno poravnava. Po tej poravnavi bi morala delovna organizacija delavcu izplačati dnevnice, čeprav je delavski svet o tem že enkrat zavzel negativno stališče. Prav zato v delovni organizaciji poravnave niso hoteli izvesti, češ da je v nasprotju s samoupravnim splošnim aktom. Delavec se je ponovno obrnil na sodišče združenega dela, ki pa je ugotovilo, da sodno varstvo ni potrebno, ker je že sama poravnava izvršilni naslov. S takim stališčem se pritožbeno sodišče ni strinjalo, saj ni bil dosežen sporazum v smislu 2. odst. 222. člena Zakona o združenem delu, zato izvensodna poravnava, ki je bila sklenjena med delavcem in direktorjem temeljne organizacije, ne more imeti moči izvršilnega naslova. Sodišče bo moralo o spornem razmerju ponovno odločiti, ne glede na sklenjeno poravnava, pri odločitvi pa bo moralo upoštevati samoupravni splošni akt delovne organizacije, ki določa pravico do povrnitve materialnih stroškov delavcev, ki so napoteni na službeno potovanje.

Sodišče združenega dela lahko spremeni izrečen disciplinski ukrep

Kadar nastane spór o izrečenem disciplinskem ukrepu in se tak spor obravnava pred sodiščem združenega dela, potem sodišče ugotavlja, ali so resnična dejstva, na katerih temelji odločitev disciplinske komisije in delavskega sveta, ali je bil postopek v temeljni organizaciji zakonit in ali sta disciplinska komisija in delavski svet pravilno uporabila določbe samoupravnega splošnega akta o delovnih razmerjih.

Tudi odmera oziroma izrek disciplinskega ukrepa mora biti v skladu s samoupravnim splošnim aktom temeljne organizacije. Ni namreč vseeno, kakšno kršitev delovne obveznosti je delavec storil in tudi ne v kakšnih okoliščinah jo je storil. Izbira disciplinskega ukrepa ne more biti prepuščena prostemu preudarku disciplinske komisije ali delavskega sveta, saj mora biti v skladu s samoupravnimi normami, kar nedvomno velja tudi za sodišče, ki obravnava sporno razmerje. Tako stališče so zavzela vsa sodišča združenega dela v Jugoslaviji (razen sodišča združenega dela v AP Vojvodina) že od vsega začetka svojega delovanja.

S takim stališčem pa se očitno ne strinja komisija skupščine SFRJ za spremljanje izvajanja zakona o združenem delu. Ta komisija je namreč na svoji seji dne 22. 10. 1979 sprejela stališče, da sodišča združenega dela ne more odločati o vrsti in višini disciplinskega ukrepa. Po mnenju te komisije je izbira disciplinskega ukrepa samoupravna pravica delavcev v organizaciji združenega dela. Odločitev disciplinske komisije ali delavskega sveta se torej pred sodiščem združenega dela ne more spremeniti, razen če gre za izbiro samega ukrepa, saj sodišče le kontrolira zakonitost disciplinskih odločb.

Ce bi sodišče združenega dela odločalo le o zakonitosti postopka pred disciplinsko komisijo in če bi preverjalo zgolj uporabo pravil postopka, potem bi moralo vračati take sporne zadeve ponovno v presojo disciplinske komisije temeljne organizacije. Bistvene kršitve določb postopka bi imele za posledico razveljavitev disciplinske odločbe, saj je pred sodiščem združenega dela ne bi bilo možno sanirati. Tako ne bi bilo možno sanirati kršitve, ki jo je storila disciplinska komisija, ker delavca ni zaslila, ker mu ni dala primerne roka za obrambo itd. Če pa bi bil postopek povsem neoporečen in dejansko stanje pravilno ugotovljeno, pa sodišče ne bi moglo spreminjati disciplinske odločitve. To bi pomenilo, da sodišče ne bi moglo uporabiti tistega dela samoupravnega splošnega akta temeljne organizacije, ki določa, kakšni ukrepi se lahko izrekajo in katere okoliščine se upoštevajo pri izbiri disciplinskih ukrepov. Očitno je torej, da bi bila funkcija sodišča hudo okrnjena.

Sodišča združenega dela namreč ob uporabi splošnih aktov tudi spreminjajo izrečene disciplinske ukrepe, če disciplinski organi niso upoštevali vseh okoliščin pri izbiri ukrepa. Če se šteje, da je postopek pred sodiščem združenega dela v bistvu nadaljevanje postopka, ki se je začel pred samoupravnimi organi v temeljni organizaciji, torej ni sprejemljivo, da bi se kontrola zakonitosti omejila le na kontrolo pravil postopka.

Pogovori zdomcev v uredništvu »Našega delavca«

Dobili izčrpne odgovore

Uredništvo »Našega delavca«, skupne revije slovenskih časnikov in revij, ki ga izdaja TOZD Delavska enotnost je tik pred novim letom pripravilo pogovor naših delavcev na začasnem delu v tujini s strokovnjaki — sodelavci revije dr. Levom Svetkom, Francem Koširjem, Vero Pšeničnik in zdravnikom dr. Dolores Pečar-Brinovec in dr. Valterjem Koserjem. Slabo vreme je 21. in 22. decembra lani, ko je bil ta pogovor, preprečilo, da bi se v uredništvu oglasilo kaj več naših rojakov. Prišlo jih je kakih dvajset. Zato se je uredništvo »Našega delavca« odločilo, da pogovor ponovi takoj po novem letu, v petek 4. januarja.

Tedaj pa ni bilo dovolj prostora, da bi posedli vse rojake, ki so prišli na pogovor. V enem dnevu jih je prišlo več kot petdeset.

Večim pa bi strokovnjaki — sodelavci revije že težko izčrpno odgovorili. Bili so še sestanki po občinah, krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah, kjer je lahko prav vsak naš delavec na

začasnem delu v tujini, ki je želel dobiti kakršnokoli pojasnilo, to tudi dobil.

Med tistimi, ki so se oglasili v uredništvu »Našega delavca« na pogovor, je bilo mnogo takih, ki se bodo vrnili za stalno domov. Seveda so zato oblegali najbolj naše strokovnjake dr. Leva Svetka, ki se spoznava na pokoj-

ninske in zdravstveno varstvene zadeve, predvsem pa na Franca Koširja, ki je odgovarjal na vprašanja s področja carine. Manjkalo tudi ni vprašanj z drugih področij, zlasti o tem, kakšne so možnosti za odpiranje obrti, za pridobivanje zemljišč in dokumentacije za gradnjo družinskih stanovanjskih hiš, za nakup stanovanja in podobno. Za mnoge,

ki se želijo vključiti v naše malo gospodarstvo je imel pripravljene odgovore Vlado Simončič z Gospodarske zbornice Slovenije.

Za pogovore naših delavcev na začasnem delu v tujini v uredništvu »Našega delavca« je bilo veliko zanimanja tudi med sredstvi javnega obveščanja. Strokovnjaki — sodelavci revije so se z razgovorom »v živo« vključili v val 202 ljubljanskega radia, predsednik uredniškega odbora Milan Pogačnik in odgovorni urednik revije Matjaž Vizjak pa sta se vse dni pred novim letom in po novem letu javljala tudi »v živo« na radiu Glas Ljubljane ter tako pripomogla, da je bil s problematiko naših delavcev na začasnem delu v tujini seznanjen čim širši krog ljudi.

Uredništvo »Našega delavca« bo take pogovore letos ponovilo še najmanj dvakrat, saj se je tokrat pokazalo, da je takšna oblika posredovanja najrazličnejših informacij in napotkov primerna in nevsiljiva.

KDO
JE
KDOTA
TEDEN
V
ŽARIŠČU

KOMUNIST ZA DE

Enotna ideja in akcija

Ahmed Zaki Jamani
saudski naftni minister

KABUL — Po sovjetskem vojaškem posredovanju v Afganistanu in državnem udaru, ki je pripeljal na položaj premiera in predsednika revolucionarnega sveta Babraka Karmala namesto strmoglavljenega Amina, poročila o položaju v tej strateško pomembni azijski državi še ne dajejo jasne podobe o sedanjih dogajanjih v Afganistanu.

Sovjetske čete so se v Kabul sicer umaknile v vojašnice, vendar poročila govorijo o številnih spopadih med njimi in uporniki v notranjosti države. Sovjetski vojaški poseg v Afganistanu je povzročil val protestov po svetu, najostreje pa so reagirale ZDA, ki so proti SZ podvezle vrsto gospodarskih in političnih ukrepov. Sovjetska zveza je dala veto na resolucijo, s katero je varnostni svet Združenih narodov zahteval takojšen in brezpogojen umik sovjetskih čet iz Afganistana. Resolucijo je predlagalo šest neuvrčenih držav, zaradi sovjetskega veta pa se bo to vprašanje preneslo v generalno skupščino Združenih narodov, saj gre za vprašanje, ki pomeni grožnjo mednarodnemu miru in varnosti. Jugoslovanski predstavnik Miljan Komatina je v razpravi v varnostnem svetu poudaril, da ima afganistansko ljudstvo kot vsako drugo neodtujljivo pravico, da samo, brez vmešavanja od zunaj in brez pritiska tujih vojaških enot odloča o svojem življenju in svoji usodi. K temu je dodal, da ni in ne more biti dobrih in slabih, upravičenih in neupravičenih tujih intervencij kot tudi ne dobrih in upravičenih agresij in okupacij.

TEHERAN — Generalni sekretar Združenih narodov Kurt Waldheim se je mudil v Iranu, kjer je posredoval v ameriško-iranski krizi. Svojo misijo je ocenil kot koristno za boljše razumevanje različnih vidikov sedanje krize, čeprav ni neposredno pripeljala do osvoboditve talcev. Zaradi dogodkov v sosednjem Afganistanu je moral varnostni svet odložiti razpravo o iranskih talcih in zahtevu o gospodarski blokadi Irana, kar so terjale ZDA. Iranski študentje, ki držijo 50 talcev, še naprej vztrajajo, da jih bodo izpustili, če jim bodo izročili nekdanjega šaha.

NEW DELHI — Kongresna stranka Indire Gandhi je na volitvah v spodnji dom indijskega parlamenta osvojila dve tretjini poslanskih mest. Po strahovitih porazu leta 1977 se je Indira Gandhi s sedanjo zmago vrnila na oblast v najštevilnejši neuvrščeni državi na svetu, ki je s tem dobila trdno vlado in z njo osnovo za reševanje perečih gospodarskih in socialnih problemov ter za ponovno vzpostavitev zakonitosti in reda. Indija bo s stabilno in močno vlado kongresne stranke dala večjo specifično težo tudi svoji mednarodni dejavnosti, še posebej v neuvrščeni gibanju.

M. O.

Miša Sovdat

Kadar načelno razpravljamo, pa tudi še, ko načrtujemo akcije, smo vedno enotni; takrat, ko moramo te skupne dogovore uveljaviti vsak v svojem okolju, pa nenadoma zavijamo po svoje.

Pojme o enotnosti idej in akcij smo že davno osvojili in kadar bi jih bilo potrebno uveljaviti v praksi, o njih načelno sploh ne razpravljamo več. Prav je tako. Politično in ekonomsko smo svoje čute že toliko izostrili, da natančno vemo, kdaj je načelo enotnosti potrebno uveljaviti. Skoraj se več ne dogaja, da bi ob problematiki širšega pomena ne nastopili soglasno, pa naj gre za delegatsko odločanje v skupščinah ali pa za ocenjevanje in usmerjanje akcij v političnih organizacijah.

Še vedno pa se dogaja, in to vse pre pogosto, da te (politično ali delegatsko) izpričane enotno-

sti v praksi ne upoštevamo. Vrsto dogovorov — in tu gotovo ni potrebno široko razglabljanje, da so ti dogovori obvezujoči — enostavno pozabimo, ko se vrnemo v svoje »domače« okolje, ali pa jih vsaj malo po domače priredimo. Samo nekaj primerov to nazorno dokazuje. O dokaj težkih gospodarskih razmerah v naši republiki in v celotni Jugoslaviji so drugo polletje lanskega leta razpravljali republiški ter zvezni organi in družbenopolitične organizacije. Politično in delegatsko smo sprejeli pomembne usmeritve, kako naravnati aktivnost, posebej še, na katerih področjih, da ne bi zabredli v še večje ekonomske probleme. Samo mimogrede — opozorila na večanje delovne storilnosti in povečevanje dohodka, realno delitev ustvarjenega, brzdanje vseh oblik porabe, ustavitve nerealno ali preširoko načrtovanih naložb,

usmeritev v izvoz in omejevanje uvoza — se je včasih zdelo že kot prepogosto ponavljanje davno znane in naučene pesmi. Ocenjevanja in ugotavljanja, do kje pa smo ta, pravzaprav svoja, navodila uresničili v praksi, pa v preštevilnih okoljih kažejo klavno ali pa kar porazno podobo.

Če se omejimo le na republiške meje: v nekaterih občinah »omejitvenih« usmeritev enostavno skoraj ne poznajo; druge jih »priznavajo« formalno, v resnici, v akcijah in načrtih, upoštevajo le lastne interese. Še naprej pa skoraj povsod preveč drobijo svoje znanje, sile in denar. Kadar bi za takšno »neposlusnost« plačevali ceno res samo tisti, ki hote ali le zaradi malomarnosti ubirajo svoje poti (mimo enotno dogovorjene in edino sprejemljive), potem bi jim enkrat celo lahko rekli: kar

naj čutijo, kaj to pomeni, saj bodo sami trpeli posledice. Toda izvajanje stabilizacijskih ukrepov, pravzaprav celo dogovorjene ekonomske politike, pa prav gotovo ne sme biti tista šola, ob kateri bi se na slabih izkušnjah največ naučili. Takšno učenje bi bilo v tem trenutku za celotno našo družbo brez dvoma predrago. Pa ne samo v finančnem pogledu, škodljivo bi bilo, z revolucionarnejšim besednjakom bi celo rekli diverzantsko. Takega načina dela si ne moremo in ne smemo več dovoliti. Vse, kar smo se dogovorili, moramo spoštovati in danes je že več kot na dlani, da nihče, ki sporazumov, sklepov ali pa »samo« enotnih usmeritev ni pripravljen spoštovati, ne more uveljavljati svoje volje. Pa naj gre spet »samo« za temeljno organizacijo, krajevno oziroma interesno skupnost ali pa tudi občino.

Pogovor z Jožetom Globačnikom, podpredsednikom slovenske skupščine

Delegat ni »poštar«

Janez Voljč

V zadnjih dneh minulega leta so delegati zbora republik in pokrajin usklajevali osnutek resolucije o uresničevanju družbenega plana Jugoslavije v letu 1980. Že med usklajevalnim postopkom pa je Zvezni izvršni svet predložil nov predlog sprememb in dopolnitev tega osnutka, ki so zadevale predvsem področje delitve dohodka in rasti vseh oblik porabe, investicij, cen in ekonomskih odnosov s tujino. Slovenska skupščina je na sejah vseh zborov sicer podprla cilje predlaganih sprememb, ne pa tudi načina in poti, kako bi jih dosegli. V razpravi je sodeloval tudi Jože Globačnik, podpredsednik skupščine, ki je med drugim dejal, da spremembe in dopolnitve osnutka zvezne resolucije preveč enostransko zavezujejo združeno delo.

»Odpovedovanje kar na slepo je namreč tudi politično vprašanje. Morali bi jasno povedati, kdaj in na kakšen način bo dosežena stabilizacija, hkrati pa tudi, ali ti predlogi o linearni zamrznitvi rasti osebnih dohodkov posegajo v določbe zakona o združenem delu, v kolikšni meri spreminjajo družbeno ekonomski položaj delavcev.«

Delegati so na tej seji zadožili slovensko delegacijo v zboru republik in pokrajin, naj v zvezni skupščini jasno pove, da teh predlogov ni moč sprejeti, ker zožujejo družbeno ekonomsko vlogo delavca in združenega dela.

Pred dnevi sem obiskal tovariša Globačnika in ga poprosil, naj našim bralcem pove, kako deluje delegatski sistem na relaciji od republike do zveze in odločanju v federaciji. Tako je bilo tudi pred dnevi, ko je šlo za zvezno resolucijo. Delegati so bili zadoženi, da zagovarjajo takšno politiko, ki bi omogočila večje gospodarske učinke in delitev po delu, in to so dosegli. Naše kritike, so kar precej zalegle. Predlagana linearna zamrznitev rasti osebnih dohodkov, ki je

saj je naša delegacija v zboru republik in pokrajin uspešno uveljaviti vse bistvene pripombe o politiki delitve dohodka in gibanju vseh vrst porabe. Zvezni izvršni svet je odstopil od svojih predlogov, ki bi, če bi bili sprejeti, onemogočili resnično delitev po rezultatih dela in sprejeto je bilo stališče, da bodo vse omejitve porabe in rasti osebnih dohodkov odvisne od rasti dohodka. Plačilna in devizna bilanca Jugoslavije ter proračun federacije za leto 1980 pa še nista usklajena. Zasluga delegatskega sistema je torej prav v tem, da je v zvezni skupščini moč učinkovito uveljavljati resnične interese republik in pokrajin. Drži pa tudi, da se motijo tisti, ki menijo, da je stališče, oblikovano v republiki ali pokrajini, moč kar takoj prenesti v federacijo in ga tamkaj uveljaviti. Na tak način bi v zvezni skupščini dobili zgolj skupek interesov, ne pa skupne politike. Naj ponovim že znano ugotovitev, da delegati niso poštarji in le prenašalci stališč. Pri odločitvah v skupščini gre za zelo pomembno družbenopolitično dejanje, zato je potrebno pri vseh fazah razprav zagotoviti kar največjo demokratičnost.«

Tovariš Globačnik je tudi pripovedoval, kako na Slovenskem oblikujejo stališča, ki jih potlej delegati obravnavajo v zvezi.

»Veliko dela je potrebno, posvetovanj v občinah, v samoupravnih interesnih skupnostih, v socialistični zvezi in v sindikatih. Na zasedanju naše skupščine soočimo te interese in jih oblikujemo v stališče. To je napotilo za delo v federaciji. Tako je bilo tudi pred dnevi, ko je šlo za zvezno resolucijo. Delegati so bili zadoženi, da zagovarjajo takšno politiko, ki bi omogočila večje gospodarske učinke in delitev po delu, in to so dosegli. Naše kritike, so kar precej zalegle. Predlagana linearna zamrznitev rasti osebnih dohodkov, ki je

povzročila največ hude krvi, je padla v vodo. Res je, da nadomestilo omejevanje osebne porabe, toda ostala je spodbuda za boljše delo.«

V dosedanem načinu delegatskega odločanja pa so še vedno nekatere vrzeli in nanje nas opozarja tudi nedavno vznemirjenje zaradi predlogov Zveznega izvršnega sveta. Podpredsednik slovenske skupščine je dejal, da včasih še prihaja do kratkih stikov. »Metoda ni sporna, toda dogaja se, da skupščina prepozno zve, kaj je pripravil Zvezni izvršni svet, da premalo sodeluje pri pripravljanju predlogov, potem pa nastanejo težave pri usklajevanju. Res je tudi, da se včasih na videz težko dogovorimo, toda za najpomembnejše zadeve hitro najdemo skupni jezik.«

Med nedavno razpravo se je tudi izkazalo, da je od gesel, kaj vse mora združeno delo narediti in kako se mora uveljavljati, pa do prizadevanja za uresničitev teh ciljev, predolga pot. »Denimo: ni dovolj, če v resoluciji in programe napišemo ugotovitev: »preveč sredstev se odtujuje od delavcev.« To drži, toda vedeti bi morali, kaj bomo storili, da bi odtujevanje zamenjalo »samoodtujevanje«. V dosedanji praksi še nismo uveljavili ustavne institucije splošnih bilanc, ki bi morale biti sestavni del vsega planiranja. Tako bi vsi vedeli, kaj imamo in koliko lahko porabimo. Zato pa zdaj sestevamo programe in potlej ugotavljamo, da je združeno delo spet osiromašeno.«

»Na tem področju nas čaka še veliko dela,« je dejal Jože Globačnik, »tudi našo delegacijo v zvezni skupščini. Morali se bomo še boljše organizirati, se še bolj kvalitetno opredeljevati, najti boljše argumente za zagovor naših stališč, predvsem pa graditi in ne zgolj ugotavljati slabosti ter pomanjkljivosti.«

OD SOBOTE
DO SOBOTE

Sobota, 5. januarja

Predsednik IS skupščine SR Slovenije dr. Anton Vratuša je obiskal revirje in se tam s predstavniki družbenopolitičnega življenja pogovarjal o razvoju tega predela, razvojnih načrtih revirskega energetskega kombinata in o sodelovanju zasavskega gospodarstva s slovensko industrijo.

Ponedeljek, 7. januarja

Predsednik republike Josip Broz Tito je na Brdu pri Kranju sprejel podpredsednika predsedstva SFRJ Lazarja Koliševskega, predsedujočega predsedstva CK ZKJ Stevana Doronjskega in sekretarja predsedstva CK ZKJ dr. Dušana Dragosavca. Gostje so predsednika seznanili z aktualnimi vprašanji našega družbenopolitičnega življenja in z razvojem mednarodnega položaja.

V Ljubljani so se sestali predstavniki Ljubljanske banke — združene banke ter se dogovarjali o možnostih za še večjo uveljavitev našega gospodarstva v tujini.

Torek, 8. januarja

Predsednik IS Skupščine SR Slovenije dr. Anton Vratuša se je s predsedniki izvršnih svetov občinskih skupščin pogovarjal o uresničevanju resolucije in ekonomski politiki v letošnjem letu.

Četrtek, 10. januarja

Centralni komite CK ZKS je na 6. seji razpravljalo o nalogah komunistov v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja in o organiziranosti občinskih konferenc ZK.

Petek, 11. januarja

Komisija skupščine SRS za spremljanje uresničevanja zakona o združenem delu je med drugim ocenila predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka ter razpravljala o nekaterih pojavih in problemih s področja razširjene reprodukcije.

MIK

Predstavljamo vam letošnje dobitnike Kraigherjevih nagrad

Mož, ki ve kaj hoče

Pogumen, kot da ga je rodila kakšna mati Korajža, je 54-letni Srečo Bergant, dobitnik letošnje nagrade Borisa Kraigherja. Ne le zato, ker so ga okupatorji zaradi naprednega delovanja 1943. leta izključili iz vseh šol v tedanji »Ljubljanski pokrajini« in ga leto dni pozneje kot trgovskega vajenca poslali na prisilno delo, in tudi zaradi tega ne, ker je od 1945 do 1947. leta v II. diviziji KNOJ zrl številnim nevarnostim v oči. Pogumen je predvsem zaradi tega, ker se je na svoji življenjski poti od kratkohlačnika do direktorja spopadel z vsemi mogočimi čermi in jih z železno voljo, lastno le nekaterim, tudi uspešno obplul. Ker ve, kaj hoče.

Po demobilizaciji se je zaposlil kot delavec v tovarni dekorativnih tkanin Stora, istočasno pa se je vpisal še v srednjo tehniško šolo v Kranju, ki jo je 1950. leta tudi uspešno končal. Kot tekstilni tehnik se je nato zaposlil v Induplatiju Jarše, kjer je delal v remontu tkalnice, bil pa je tudi pomočnik mojstra. Ob delu je nato najprej napravil izpit za tkalskega mojstra, 1961. leta pa je diplomiral kot prvi slušatelj na tekstilnem odseku kemijskega oddelka fakultete za naravoslovje in tehnologijo Univerze v

Ljubljani in je za svoje izvirno diplomsko delo prejel tudi nagrado Prešernovega sklada.

»Nagrajenec je z izjemnimi osebnimi prizadevanji uresničil spremembe v proizvodnem programu na področju proizvodno-tehnološke opremljenosti in izboljšanja delovnih pogojev, predvsem pa je bila na njegovo pobudo izvedena preusmeritev proizvodnje od bombažne, lanene in konopljene na sintetično surovinsko osnovo. V ta namen so bile izvršene obsežne investicije, v okviru katerih so bili modernizirani vsi proizvodni obrati, ukinjena je bila mokra predilnica in zgrajena nova z oplemenitilnico. Posodobitev proizvodnje je omogočila že leta 1973 ukinitve nočnega dela 350 žena. Za nadaljnji razvoj delovne organizacije je značilno integracijsko povezovalje in ustanovitev novih obratov. Poleg ustanovitve novih obratov v Pečah in Mokronogu se je delovni organizaciji pripojilo obrtno podjetje Slanin v Mengšu in opekarna v Radomljah, kjer je DO Induplati v okviru sanacijskega programa omogočila popolno preusmeritev proizvodnega programa...«, med drugim piše v obrazložitvi za nagrado.

Srečo Bergant

Ključno je zaupanje v delavce

Zdravko Petan

»Da, spremembe so bile revolucionarne«, se spominja Srečo Bergant, od 1968. leta naprej direktor Induplatija, »in delavci so se jih kar malo bali. Je že tako, da ima tekstilna industrija tod že 35-letno tradicijo in je tako teže menjati navade. Toda moramo se usmeriti iz delovno intenzivne v kapitalno intenzivno panogo, kar je v tekstilu tudi možno.«

Ko je Srečo Bergant nekaj dni pred novim letom zvedel, da so ga družbenopolitične organizacije Induplatija predlagale za nagrado Borisa Kraigherja (kandidaturo pa so podprli še koordinacijski odbor za kadrovska vprašanja pri občinski konferenci SZDL Domžale, vojna pošta št. 1083-3 in Planinska zveza Slovenije), je bil kar malo nejevoljen. »Če bi vedel za to, ne bi pristal«, trdi. »Imam kar malo moralnega mačka, ker menim, da še zdaleč nisem vsega naredil. Zato mi je tole priznanje bolj moralna obveza za naprej...«

Damjan Kriznik

Dregnili smo kar naravnost: »Nagrado Borisa Kraigherja sicer prejmete vi. Toda ali je moč reči, da so rezultati delovne organizacije Labod plod prizadevanja (čeprav izjemnega) enega samega človeka?«

Zdravko Petan, ki je direktor Laboda že 17 let in je prejel nagrado Borisa Kraigherja prav za »izjemne dosežke trajnejšega pomena v gospodarstvu« iz tega obdobja svojega delovanja, je z veseljem pobral malce netaktno vrženo rokavico.

»Prav vesel sem tega vprašanja« je odvrnil prav nič užaljen in že razlagal svoj pogled na vodenje podjetja in sodelovanje s »podrejenimi«.

»Leta 1962 sem prevzel novomeški Labod, ki je bil tedaj na robu propada in pred prisilno upravo. Nisem se strinjal s tem, da bi delavcem naprtli prisilno upravo, ker sem bil prepričan, da so delali najbolje kot so v danih pogojih mogli. Ti pogoji pa so seveda bili zelo slabi, saj niso

imeli ustreznih delovnih prostorov, niti modernih strojev, niti strokovnjakov, ki so vsi že odšli s »potapljačice se barke«. Zaupal sem predvsem v voljo in sposobnosti delavcev pa smo tako skupaj poprijeli, zategnili pasove in garali. Vedel sem iz dotedanje prakse, kako voditi podjetje, nisem pa kaj dosti vedel o tehnoloških platih posla. Toda kar nisem vedel, sem povprašal delavce. Ta zveza med vodstvom in delavci se je z leti poglobljala in širila, večalo se je medsebojno zaupanje, brez katerega velikih rezultatov ni moč doseči.«

V nekaj letih so v Labodu prigarali nove proizvodne in poslovne prostore in tako so po letu 1968 lahko za nekaj lukenj popustili pasove.

»Skrb za dobro počutje delavca je prav tako izjemno pomemben temelj poslovnih rezultatov«, je nadaljeval Petan. »Dobri delovni pogoji in rastoč družbeni standard so prav tako pomembni, kot dobri osebni dohodki ali pa denimo moderna tehnologija. Potem ko smo se izvlekli iz najhujših težav, smo vsa sredstva, ki smo jih le lahko »pogrešili«, namenili izboljševanju delovnih pogojev in družbenega standarda zaposlenih. Tam kjer v

konfekciji nimajo posluha za delavce, ne morejo žeti uspehov. V tej dejavnosti je namreč človek vsaj 70 odstotkov uspeha.«

Petanovo zaupanje v delavca in njegov odpor zoper prisilne uprave sta potem odločilno vplivala tudi na bodočnost tujske tovarne perila Delta in ljubljanskih podjetij Tip-top in Krim; ki zdaj zelo uspešno poslujejo.

»Redkokateri položaj je tako brezupen, da je potrebna prisila« zatrjuje Zdravko Petan. »Ali ni mnogo bolje delavcem povedati, kaj naj delajo in kako in jih spodbuditi k večjim naporom, kot pa jim jemati voljo s prisilno upravo ali celo z grožnjo o likvidaciji?«

Zvedeli smo, da je Petan težko sprejel visoko priznanje — Kraigherjevo nagrado — ne zavrlo skromnosti, pač pa zato, ker je sodil, da njegov prispevek h gospodarskim dosežkom Laboda vendarle ni celovit.

»Vsi gospodarski dosežki na žalost še vedno slonijo v dobrni meri na dokaj nizkih osebnih dohodkih zaposlenih. Še vedno zaostajamo za kakih 23 odstotkom za ostalim gospodarstvom, tako da delavci za svoje fizične napore ne dobe ustreznega plačila.«

Boris Rugelj

Ideje veljajo

Aleš Mižigoj

Direktor Medexa Aleš Mižigoj si je »prisluzil« letošnjo Kraigherjevo nagrado, ker je s svojimi organizatorskimi sposobnostmi in strokovnim znanjem veliko prispeval, da se je delovna organizacija »izvlekla« iz gospodarskih težav.

»Večkrat slišimo, da direktor sam ne more nič, temveč je vse odvisno od tega, kakšno vodilno moštvo« mu uspe spraviti skupaj in kako potem ta ekipa deluje. Po tej logiki bi si moral direktor sam izbirati sodelavce. Kako take želje spraviti v sklad z razpisi, komisijami...?«

»Občutek imam, da gre le za navidezno nasprotje, ki ju je moč uspešno uskladiti, če se stvari lotimo s pravo mero občutka in poslušanja. Navsezadnje si vsi želimo, da bi uspešno sodelovali. V Medexu si pomagamo tako, da vsakega bodočega sodelavca temeljito seznanimo z njegovimi bodočimi nalagami. Med tem »merjenjem« imamo vsi dovolj časa, da se spoznamo in oboji tudi možnost, da »prespimo«, preden se odločimo. Preskusna doba je potem bolj formalnost kot ne.«

»Naj vprašam še vas: je težko biti direktor?«

»Meni se ne zdi, da bi bilo. Če imaš pravi odnos do samopravnega življenja, potem ne more biti težav. Direktorjevo delo je pravzaprav odgovorno in zahtevno, vendar težko zaradi »ukleščenosti« med samopravnimi organi in odločanjem ne, to ne! Največ težav je pravzaprav še s časom, ker ga je vedno premalo in zelo »raztrgan« je. Zato še najraje pridem v pisarno ob

sobotah, ko lahko kaj v miru preberem, preštudiram in razmislim...«

Morda bi o teži svojega dela razmišljal kaj drugače, če ne bi imel vsak dan neposrednega stika praktično z vsemi delavci. Eno prvih jutranjih opravil mi vedno je, da se »prehodim« med našimi zaposlenimi. Če je treba, se lahko na dokaj neformalen način pogovorimo o vsem. Od drobnih, osebnih stvari do zelo pomembnih, ki jih kasneje obravnavamo na samopravnih organih. Zdi se mi, da v pripravah na odločitve ne mečemo časa in denarja stran, kakor menijo nekateri, če so sestanki predolgi, dogovarjanje razvečeno, mnenja različna... No, ko se pa enkrat dogovorimo, ne sme biti več mencanja in razmišljanja, ali bi ali ne bi... Takrat mora priti do izraza direktorjeva doslednost in odgovornost.

Medex? Mislim, da je to dobra gospodarska organizacija. Imamo srečo, da so v veliki večini izredno dobri delavci. Nekaj nad 200 nas je, imamo pa dobro sodelovanje z nad 1200 kooperanti čebelarji. Zdaj se pripravljamo na to, da bi jih organizirali v posebno temeljno organizacijo.«

»Imate kakšen poseben »recept« za direktorja?«

»Če gre za recept — ne vem. Morda le to, da sem vedno vesel, če mi nekdo predlaga kaj novega, česar bi se jaz spomnil šele jutri ali kasneje. In še: preden se odločam o ljudeh, se poskušam predstaviti v »njegovo kožo« in se vprašam: Zakaj se vede tako, zakaj misli drugače...«

Igo Tratnik

Z letošnje podelitve Kraigherjevih nagrad

Evropska raven BTC

Jože Boštinar

Jože Boštinar se je v svojih 53 letih znašel na različnih življenjskih križpotjih, ki so eno za drugim v mozaiku njegove osebnosti zapustila pečat neizbrisnosti. Po zaključenem šolanju na meščanski šoli v Ljubljani 1942. leta je do septembra 1944 spoznaval trdoto železničarskega kruha. Potem je odšel v NOV, odkoder so ga poslali v pilotsko šolo in ga sprejeli v SKOJ. Po demobilizaciji je 1946. leta končal vzgojiteljsko šolo na ljubljanskem učiteljskem in po vmesni zaposlitvi na ministrstvu za komunale zadeve postal kadrovski referent za »agitprop« in novinarske kadre pri CK ZK Slovenije. V letih od 1950 do 1953 je opravljal delo referenta za kadre tedanje cone B Svobodnega tržaškega ozemlja. Po reorganizaciji kadrovske uprave je bil referent za investicijsko graditev v ljubljanskem Tehnometalu, od 1. marca 1954 naprej pa je direktor Blagovno transportnega centra (BTC).

Odkar je Jože Boštinar pri tej delovni organizaciji, je usmeril vsa svoja prizadevanja k ustanovitvi blagovno tržnospornega

centra kot jedra pretovorno skladiščne dejavnosti. Tako je pod njegovim vodstvom ob Šmartinski cesti v teh letih zrastle 208.000 kvadratnih metrov neto skladišnih površin, ki so namenjene tej, pa tudi 80 drugim organizacijam združenega dela. Da gre za izredno pomembno pridobitev, ki se odraža v koncentraciji vseh transportnih in spremljajočih dejavnosti na enem mestu, kar prispeva k racionalizaciji poslovanja, priča tudi dejstvo, da se je v zadnjem desetletju promet povečal v poprečju za 96 odstotkov, pretovor blaga za 32 in skladišni promet carinskega blaga za 42. Nagrajenec je imel še zlasti odločilen pomen pri modernizaciji poslovanja: na njegovo pobudo so prvi v Jugoslaviji začeli s paletiziranjem in že pred 18 leti z uporabljanjem vilicarjev...«

Jože Boštinar je aktiven tudi zunaj svoje DO: je predsednik združenja za skladišča in pristanišča pri Gospodarski zbornici Jugoslavije, je pa tudi predsednik ŠD Slovan in predsednik skupščine TKS Ljubljana. D. K.

Tehnokrat? Odnosi!

Rudi Šepič

Domačin iz Podgrada v Brkinih Rudi Šepič ne more in tudi noče skrivati, od kod je in kam pripada. Kadar reče »mi«, potem to ni vezano na gospodarsko zbornico, kjer je zdaj podpredsednik, ampak je v mislih v Podgradu in v kolektivu Plame, kjer je bil 8 let direktor in je zaradi dela tam tudi dobil Kraigherjevo nagrado.

»Če vas že zanima, ali sem imel kakšne posebne težave pri izbiri sodelavcev, s katerimi sem potem »vodil« delo v tovarni, moram reči, da ne. Zaradi posebnega razloga, ker so praktično vsi zaposleni v Plami domačini iz Podgrada ali bližnjih zaselkov. Poznamo se že od mladih nog naprej, tako da ni kaj skrivati ali pa da bi pretirano računali na rezultate preskusnega dela in podobne reči. Moram reči, da je velika večina strokovnih kadrov zrastle v tovarni in s tovarno in se tudi šolala ob delu. Morda je največji dosežek Plame prav v tem, da so domačini ostali doma, zvesti svojemu kraju in delovni organizaciji.«

»Plama si je ustvarila zveneče ime tudi s tem, da že leta nazaj zavzeto podpira inovacijsko dejavnost. Ljudje so se spraševali, če ni neloogično, da se prav v enem najbolj nerazvitih področjih, kot Brkini prav gotovo so, toliko da na veljavo domačega znanja in sposobnosti. Navsezadnje ni skrivnost podatek, da ste prav z domačimi inovacijami zgradili novo tovarno za sedem starih milijard. Kako si razlagate ta pojav, ki bi ga lahko morda prej pričakovali v razvitih industrijskih središčih?«

»Neloogično? Morda res, vendar smo se dobro zavedali, da

bomo samo na ta način res nekaj ustvarili. In smo! Saj ni šlo kar naenkrat, vendar se je s stalnim poudarjanjem vrednosti inovacijskega dela — verjetno so več naredila moralna priznanja kot plačila po pravilniku — ustvarilo izredno spodbudno vzdušje. Zakaj so take razmere pri nas prej izjema kot pravilo, ne vem. Prav gotovo pa je moč veliko napraviti, če se le odgovorni ljudje zavedajo, da sklicevanje na potrebnost domačega inovacijskega dela niso zgolj resolucije. Za Podgrad in Plamo je bila taka usmeritev prav gotovo edina realna razvojna pot. Vsak je lahko vesel, ko zdaj ugotovljamo uspešnost take usmeritve.«

»Ste kdaj mislili, da je težko biti direktor?«

»Dobro poznam izgovore, da direktor pravzaprav ne more nič, ker mu stoji na poti najrazličnejši samopravni organi. In da ne more »ukazovati«, saj vsak čas dobi pód nos očitke, da je tehnokrat. Največkrat so taki izgovori le izraz nesposobnosti, oportunitizma ali pa premajhne korajže. Če pošteno delaš, se ti ni treba bati ne samopravnih organov, ne komiteja, ne sindikata. Res je, da morajo biti vsi načrti temeljito preverjeni, osvetljeni z vseh strani in tudi razloženi tako, da jih delavci vzamejo za svoje. Ko pa so sprejeti na samopravnih organih se začne tudi direktorjeva »komanda« pri izvajanju. Zakaj bi se moral potem skrivati pred očitki, da gre za tehnokratizem, čeprav je v resnici bistvo stvari v tem, kako kdo razume ali pa ne razume tudi svojo osebno odgovornost pri delu.«

Igo Tratnik

Zalostna usoda neke inovacije v celjski Cinkarni

Kdo koga odplakuje v TiO₂

Janez Sever

Neverjetno je slišati, kako lahko kolektiv Tovarne titanovega belila, ki že vrsto let zaradi svojih ekoloških in ekonomskih težav hudo vznemirja našo javnost, tako neodgovorno ravna z inovacijo, ki bi naj prav temu kolektivu vsako leto prihranila več milijonov dinarjev. To je tembolj neverjetno tudi zato, ker je prav zaradi te tovarne kolektiv celjske Cinkarne doživel, da je morala poseči vmes širša družba ter reševati njegov nezavirljiv ekonomski položaj, pa vendar se miselnost, delo in gospodarjenje vsaj enega dela kolektiva TiO₂ le malo in vse prepočasno spreminja.

Zakaj enostavno, če lahko komplicirano in dražje

Pred petimi leti, ko je že tudi izven kolektiva celjske Cinkarne postalo marsikomu jasno, da se iz toliko opevane nove tovarne titanovega belila celjski Cinkarni, celjskemu, slovenskemu in jugoslovanskemu gospodarstvu še dolgo ne bosta cedila obljubljeni med in mleko, saj je nova tovarna namesto blagostanja že med poskusnim zagonom povzročila celo vrsto ekoloških in ekonomskih problemov, je skupina delavcev Cinkarne kot svoj delež k omilitvi velikih izgub in hudega onesnaževanja okolja predlagala preprost način za nevtralizacijo ogromnih količin kislilnih odpadkov iz nove tovarne. Predlagali so namreč, da bi pri nevtralizaciji odpadka drago apno zamenjali s kalcitom, z apnenčevim prahom, ki v bližnjih komunolomih, apnenicah in cementarnah ostaja kot malo vreden odpad. Dve leti po poskusnem nevtraliziranju so se predlagatelji odločili še za dopolnilni predlog, da bi zadevo še poenostavili in pocenili in za nevtralizacijo uporabili odpadno apnenčev brozgo, ki ostaja v bližnji asfaltni bazi celjskega Cestnega podjetja v Veliki Pirešici. S tem predlogom bi rešili dva problema, v Cinkarni kalcitov ne bi bilo treba namakati, cestarjem pa bi končno rešili problem, kam s tisoči ton tega odpadnega materiala, ki so ga morali odvažati na deponijo v Velenje.

Tedanje vodstvo TiO₂ je omenjena predloga navdušeno sprejelo. Skupaj s predlagatelji in pozneje še sami zase so se lotili podrobnejših analiz in ugotovili, da je treba predloga v interesu dobrega gospodarjenja takoj vpeljati v prakso. Z manjšimi investicijskimi posegi so to tudi storili. Vse je bilo v redu, to prepričanje nam namreč nihče v nešteti pogovorih v Cinkarni ni omajal, zadeva je lepo tekla vse do takrat, ko se je pojavilo vprašanje odškodnin predlagateljem. Predlagatelji naj bi po obstoječi zakonodaji dobili nagrade v višini 5.800.000 starih dinarjev ali desetine v času tovrstne nevtralizacije prihranjenega denarja.

Po skoraj triletni občasni uporabi kalcita za nevtralizacijo že omenjenih odpadkov so ta postopek odložili in se vrnili na že znan, dražji način nevtralizacije z apnom.

Namesto nagrade polena pod noge

Medtem so strokovnjaki analizirali, izračunavali, predlagali

in spreobračali, bili so proti in se končno v različnih komisijah zedinili, da predlagateljem pripada vendarle nagrada. Predlog je potrdil tudi centralni delavski svet in ga posredoval v potrditev delavskemu svetu TiO₂, ki je edini pristojen za končno odločitev. In tu je predlog — pogorel. Komisija za inventivno in inovacijsko dejavnost pri TOZD TiO₂ je ovrgla analize in mnenje komisije za inventivno in inovacijsko dejavnost pri centralnem delavskem svetu ter delavski svet v svojem TOZD prepričala, da je predlog premalo preštudiran, preanaliziran, da praktična vrednost ni tolikšna, kot je to prikazano, ker v dokumentaciji, samo za primer na kakšni ravni je bilo to obdelavano — ni lističev tehtalca, da bi s tem točno ugotovili, koliko je bilo v resnici uporabljene kalcita...

Predlagali so razpis novega delovnega mesta, ki bi ga naj zasedel strokovnjak, vendar nobeden izmed predlagalcev, da bi to izboljšavo ponovno preanaliziral, obdelal, teoretično in praktično dokazal in jo usposobil za redno obratovanje. Za to svoje delo bi dobil poleg rednih osebnih dohodkov tudi nagrado v višini petih milijonov starih dinarjev, katero bi mu izplačali iz že izračunanega in dokazanega prihranka, nagrade prejšnjim predlagateljem...

»Zadeva z omenjenim kalcitom je podobna zadevam, ki jih srečujemo tudi v drugih delovnih organizacijah,« pravi dipl. ing. FRANC SENDELBACH, donedavna predsednik komisije za inventivno dejavnost pri CDS, sicer vodja avtomatske obdelave podatkov. »Naša komisija je na osnovi analiz in mnenj strokovnjakov ugotovila, da uvedba kalcitov v nevtralizacijo kislilnih odpadkov v resnici pomeni prihranek. Za čas, ko je bil uporabljen ta postopek, so strokovnjaki izračunali dejanski prihranek, zato smo mi predlagali predlagateljem nagrado.

Osebnostno menim, da do takšnih

FRANC SENDELBACH, dipl. ing.: »Inovacije bodo resnično vrednotene šele takrat, ko bo sproti speljan njihov ekonomski učinek...«

primerov ne bi prihajalo, če bi bili v realizacijo idej in predlogov vključeni tudi drugi strokovnjaki, ki bi bili seveda s tem tudi enakovredno deležni enega dela z novo idejo ali inovacijo prihranjenih sredstev.

Človek preprosto ne more verjeti

»Vrsto let sem delal v Cinkarni in bil vodja investicij pri vzdrževanju, zato kolektiv poznam,« pravi dipl. ing. PETER OMERSEL, zdaj direktor TOZD Projekta pri Razvojnem centru v Celju. »Vsa ta leta, ko sem sodeloval tudi pri TiO₂ sem vedno znova spoznaval, da je v TiO₂ skupina strokovnjakov, ki noče ali ne more kolektivno pomagati, da bi se sam in hitreje otresel težav, v katerih se je znašel. Ob svojem delu v Cinkarni sem predložil in tudi zaščitil več inovacij, vendar jih je bilo le malo sprejetih z navdušenjem. Nekateri še vedno ne morejo dojeti, da širša družba ne bo vnedogled podpirala kolektiva, ki sam premalo naredi, da bi rešil vsaj tiste težave, ki jih lahko sam reši in za kar ima dovolj strokovno usposobljenih strokovnjakov.«

»V takih primerih se človek vpraša ali je sploh vredno kaj predlagati, da bi obstoječe stanje izboljšali. Najpogosteje se zgodi, da te ob takšnem predlogu onemogočijo in žalijo kot človeka,« razočaran ugotavlja dipl. ing. VOJISLAV RUŽIČ. »V Cinkarni sem kot član ljudske tehnike in človek, ki se ne zadovoljuje vedno z že ustaljenimi tehnološkimi procesi, predlagal nešteto izboljšav. Praviloma so

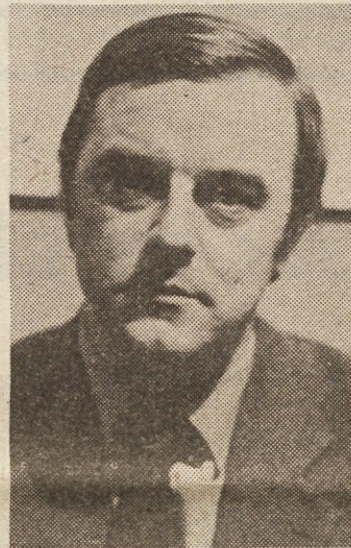

VOJISLAV RUŽIČ, dipl. ing.: »Namesto hvaležnosti novatruju v Cinkarni ostane — porog...«

predlagatelje vedno osmešili. Poglejmo samo primer novega postopka za pridobivanje cinka, potem uvedbe katrana kot goriva ali ta primer s kalcitom.

Osebnostno sem trdno prepričan, da je TiO₂ nosilec bodočega razvoja Cinkarne. Gre za razvoj nešteti proizvodov, o katerih danes nečemo nič slišati in jih kot surovino odvažamo v obliki odpadka v Žepino ali spuščamo v zrak in vodo. Uvedba kalcita nudi razvoj cele vrste proizvodnje. Z nepomembno investicijo bi v drugi fazi lahko pridobivali na tisoče ton sadre, ki jo naše gospodarstvo še nako potrebuje. Ko smo iskali surovinsko zaledje za našo nevtralizacijo smo v Trbovljah ugotovili, da bi bila tamkajšnja cementarna pripravljena v zamenjo za sadro dajati ogromne količine kalcita. Računice je enostavna: namesto 120 ali 130 ton apna, ki ga na dan porabimo za nevtralizacijo, kilogram apna stane franko Cinkarna toliko in toliko, pomnožite z dnevi v mesecu pa boste videli...«

»V sodelovanju z ljudsko tehniko v Cinkarni sem ugotovil, da oni bijejo enak boj z odpadkami, kot jih mi,« razlaga dipl. ing. ALEKSANDER KERSTEIN, direktor TOZD Asfaltna baza pri Cestnem podjetju v Celju. V naši asfaltni bazi nastaja okrog 4.500 ton kalcitne brozge, ki jo kot odpadko moramo voziti v Velenje. Ko sem ugotovil, da tovariši v Cinkarni poskušajo namesto apna kot nevtralizator njihovih odpadkov uvesti kalcit, tega pred uporabo morajo vlažiti, sem predlagal za razširitev teh poskusov z našimi odpadkami. Ugotovili smo presenetljive rezultate in po skrbnih analizah ter praktičnih preizkusih prešli na samo

ALEKSANDER KERSTEIN, dipl. ing.: »V TiO₂ je skupina strokovnjakov, ki svoje akademsko znanje usmerja v zaviranje razvoja...«

nevtralizacijo v Cinkarni.

Z uporabo naših odpadkov pri nevtralizaciji njihovih odpadkov bi rešili dva bistvena ekološka in ekonomska problema. Mi bi se rešili naših odpadkov, katerih ne moremo deponirati nikjer v Savinjski dolini in celjski okolici, ki sta vodna rezervata in s tem zaščiteni, kolektiv Cinkarne pa bi omogočili pridobitev surovine za njihovo nevtralizacijo. Naš kolektiv je ponudil našo kalcitno brozgo v brezplačno uporabo, v dogovorih pa bi rešili še vprašanje prevoznih stroškov. Ves postopek smo že izvajali v praksi, ko so v Cinkarni z njim nenadoma prenehali. Človek preprosto ne more verjeti, da se lahko jak takega danes pri nas dogaja.«

Kaj se bodo Francozi učili od cinkarnarjev

»V Cinkarni sem zaposlen že od leta 1946,« pravi VIKTOR SKALE, donedavna direktor TOZD Transport, predtem skoraj 25 let vodja manevra v topilnici cinka, star funkcionar sindikata, dve desetletji tajnik ljudske tehnike, nosilec priznanj in medalj. »Ne gre za denar, ki bi ga naj mi predlagalci dobili. Gre za to, da sem v Cinkarni pustil svoje življenje.«

Človeka boli, da mora nekoga nenehno z roko v roki voditi in mu kazati, da se da marsikaj prihraniti še kako debel dinar, pa čeprav predlagatelj ni nosilec najvišjih znanstvenih dipolom. Ideje se porajajo vsakodnevno in ob vsakem delu. Tako tudi v Cinkarni. Žal smo le z redkimi uspehi. Nekateri, predvsem mlajši strokovnjaki so izredno občutljivi na to, če kakšen dela-

VIKTOR SKALE: »Naši strokovnjaki namesto pomoči novatorjem najpogosteje delajo na tem, da predlog razvednotijo...«

vec predlaga kaj v izboljšavo. Namesto, da bi takoj organizirali skupino strokovnjakov, ki bi to idejo razmotrili in jo preizkusili v praksi, te s svojo izolacijo in predavateljsko sposobnostjo tako obdelajo, da ti ostane samo še sramota, ker si upal karkoli predlagati. Jaz sem druge baze človek in trmast. Zato tudi ne popuščam v zadevi s kalcitom. To tembolj ne, ker so se lani vrnili iz Francije naši strokovnjaki, ki so tamkaj ugotovili, seveda presenečeni, da so Francozi lani uvedli kalcit kot nevtralizator njihovih odpadkov. Torej so Francozi, ki so bili priče naših naporov pri uvajanju kalcita, to uvedli, mi pa smo opustili, ker ni tega, onega in tako naprej. Zato sva z ing. Ružičem postavila v našem glasilu javno vprašanje, če bomo kalcit kot nevtralizator v našem kolektivu uvedli šele takrat, ko bomo kupili licenco od Francozov, ki so se učili pri nas...«

»Bežite, bežite, kaj se bodo učili Francozi od celjskih cinkarnarjev,« prizadeto meni VILIBALD RAZNOŽNIK, dipl. ing. direktor TiO₂, ko mu med drugim omenimo tudi to o Francozih. »Nasedli ste mrzli raci. Uporaba kalcita je že stara in preizkušena stvar. Res pa je, da so bili naši strokovnjaki v Franciji in so tamkaj v izmenjavi mnenj ugotovili, da smo bili mi s kalcitom na dobri poti... Poslušajte, ta kalcit je postal — že nekakšen politični problem, ko imamo vendar toliko drugih problemov. Res je tudi, da so delavci

VILIBALD RAZNOŽNIK, dipl. ing.: »Kaj se bodo Francozi učili od celjskih cinkarnarjev!...«

proti kalcitu, ker je z njim težje delo, pa tudi zato, da oni ne bodo težje delali, drugi bi si pa naj na

ta račun kupovali volkswagen... O kalcitu je bilo uradno že mnogo povedanega, med strokovnjaki so padle tudi trde besede. Toda pustimo to. Mi smo zdaj v reorganizaciji. Jaz kot direktor nimam možnosti, da bi z dekretom ali drugače zadolžil kateregakoli strokovnjaka za delo pri kalcitu, ker enostavno nimam strokovnjakov. Poleg tega smo lani doživeli z odpadkami pravo katastrofo, ker so nam odpovedale po vrsti vse tri črpalke, ki so še zdaj v remontu... Predvsem pa pri kalcitu ne gre za milijardo, kot so predlagatelji to navajali. Letni prihranek bi bil okrog 200, 300 starih milijonov...«

— Mar to ni vsota, ki bi tudi v sedanjih okoliščinah kolektivu TiO₂, če nič drugega zagotavljala debelejši kos kruha. Zakaj podcenjujete sposobnosti vaših strokovnjakov, v zvezi s Francozi. Strokovnjaki Cinkarne so dokazali in dokazujejo, da se lahko od njih marsikdo tudi uči. Poglejmo samo nedavni primer s filtri. Mar niso vaši strokovnjaki med montažo Lurgijevih filtrov vnesli nešteto izboljšav, za kar ni treba, da je človek vedež in predvideva, da se bodo že naslednji v celjski Cinkarni obogatili filtri pojavili na tržišču, ne da bi pri tem kdorkoli omenjal vaše strokovnjake ali jim odrlil kakšen dinar? — »Za kakšne izboljšave gre?«

Strokovnjaki so vendar navdušeno pripovedovali o »pogruhtaciji« v zvezi z vročimi elektrostatičnimi filtri...«

»A, to. To je res. Toda, ko sva že pri filtrih. Poglejte koliko blata ste novinarji zlili na naše glave. In kaj je res? Ali veste, koliko smo prihranili s tem, da smo šele zdaj montirali te filtre? Stari filtri, ki so zgoreli, enaki so zgoreli tudi drugod, so bili mnogo manj tehnično dodelani, kot so zdaj ti. In tele smo plačali zaradi garancije toliko in toliko ceneje, povrh pa pridobili še tehnično mnogo boljše...«

Vrnimo se h kalcitu. Zakaj ste ga torej umaknili kot nevtralizator, če ste tudi v Franciji ugotovili, da ste bili na dobri poti?

»Zaradi več faktorjev. Trenutno smo v takšni fazi reorganizacije, da enostavno ne uspemo zbrati dodatnih sil za te poskuse. Sicer pa smo že trikrat razpisali novo delovno mesto za človeka, ki bi za nagrado petih starih milijonov to zadevo spravil v red. Povejte mi, zakaj se nobeden od predlagateljev ni prijavil na razpis?«

— Ker je bilo izrecno poudarjeno, da se ne sme.

»To je bilo samo v prvem razpisu, potem smo to umaknili. Sicer pa o vrednosti tega predloga vprašajte ing. JANEZA PLANINŠKA, ki je bil takrat predsednik naše komisije za inventivno dejavnost in je zdaj predsednik enake komisije pri centralnem delavskem svetu. Njegova komisija je prišla do že znanih ugotovitev. Pojdite in se pogovorite z njim Zakaj? Zato, ker ima mnogo žolca, ki ga bo zill na račun teh inovatorjev...«

Tokrat nismo upoštevali direktorjevega predloga. Zapustili smo cinkarniško dvorišče z mislijo na tisto znano, zlobno anekdoto o naše gore listu, ki je prišel v obljubljeni dežele in pod nogami zagledal sveženj bankovcev. Možakar se je sunkovito sklonil, da bi jih pobral, ko mu je možgane prešinila misel, da je nedelja. Ne v nedeljo ne bo delal...«

Zvezni odbor sindikata delavcev energetike in petrokemije Jugoslavije

Jugoslovanski sindikati in stabilizacija

Ne izpolnjujemo dogovorov

Zorica Bosnić-Vujadinović

Poslovanje delovnih organizacij energetike in petrokemije v letu 1979, seveda gre za devet mesecev, ker novejših podatkov še ni, je bilo tema razprave na seji zveznega odbora sindikata delavcev energetike in petrokemije v Beogradu.

Razprava pa je samo potrdila že znana dejstva, da je položaj v tej panogi zaskrbljujoč, da proizvodnja ni planska, da je zemanje iz dohodka zelo veliko, potrebe po novih naložbah pa večje od možnosti. Takšno stanje je tudi posledica tega, da nekateri veliki elektrogospodarski objekti niso začeli obratovati pravočasno. Še večjo skrb pa

vzbuja dejstvo, da se družbeni dogovor republik in pokrajin o razvoju elektrogospodarstva in premogovništva ne spoštuje.

Čeprav cene nafte nenehno naračajo, je bilo lani malo storjenega za preusmeritev od uvoženih na domače vire energije. V premogonikih še zmeraj ni dovolj rudarjev, tehnična opremljenost premogovnikov je zelo slaba, potrebne bi bile investicije, najvažnejše pa je to, da še zmeraj niso urejeni dohodkovni odnosi z elektrarnami, kot največji porabniki premoga. Zvezni izvršni svet je s sprejetjem ukrepov ponudil izhod, vendar so od

16 uresničeni samo trije. Znova zaradi procedure in (ne) usklajevanja. V to leto je ta panoga stopila obremenjena s starimi problemi in negotovostjo o možnostih za povečanje proizvodnje. Še zmeraj je veliko izločanje iz dohodka zaradi pogodbenih obveznosti, obresti, zavarovalnih premij in bančnih storitev. Zaradi tega je v prvih devetih mesecih izgube izkazalo 80 delovnih organizacij energetike in petrokemije.

Zvezni odbor vidi izhod iz takšnega položaja samo v doslednem uredničenju družbenih dogovorov in sporazumov,

povečanju produktivnosti, rentabilnosti in ekonomičnosti proizvodnje, pa tudi v dolgoročno načrtovanju razvoja te panoge in mnogo večjem vlaganju drugih v njen razvoj. Zlasti skrbi dejstvo, vse bolj navzoče v življenju in na to delavci opozarjajo, da dohodek zaradi sedanjih obremenitev ni več spodbuda ali motiv za boljše delo in gospodarjenje. To je vsekakor eden izmed razlogov, da bo zvezni odbor tega sindikata predlagal, da bi o celotnem razvoju te panoge razpravljalo tudi predsedstvo sveta zveze sindikatov Jugoslavije.

Kje začeti?

Stanimir Božanić

Zdaj, ko je za nami nekaj paketov neuspešnih stabilizacijskih ukrepov, vsi verjamemo, da moramo neodgovoren odnos do štednje prej ali slej udariti po glavi. »Nekaj podobnega pač, kot je bilo z zadnjo setvijo: maščuje se »pozabljenost« pri izvajanju splošno sprejetih sklepov.

Sklepe o nujnosti zmanjševanja porabe in s tem zmanjševanja pritiska na cene smo kar po tekočem traku sprejemali v lanskem letu, so pa bili zelo redki primeri, da bi se v tem času kjerkoli po lastni volji odrekli novim upravnim stavbam, stadionom, spomenikom, tovarnam, »mercedesom«. Vse računice o sredstvih, potrebnih za naslednje, to je za letošnje leto so bile nadvse prepričljive in na kakršnokoli zmanjševanje, vsaj na prvi pogled sodeč, niti ne bi smeli pomisliti.

Spomnimo pa naj se, da smo na vseh sejah sveta ZSJ in njegovega predsedstva slišali opozorila pred nevarnostjo, da bi še globlje zabredli v prevelik plačilni primanjkljaj in inflacijo. Za razliko od »blagih sindikalnih opozoril«, kakor so včasih imenovali uporno sindikalno zavzevanje, pa je predsedstvo CK ZKJ pred nedavnim konkretno pozvalo porabnike proračunskih sredstev, naj zmanjšajo svoje apetite, kar so le-ti tudi storili.

Prizadevanja za zmanjšanje vsesplošne porabe so tako v zadnjih dneh minulega leta pomenila »poln zadetek«: politična bitka je bila dobljena že v prvi rundi.

Pripombe, da se prehitro odločamo za velike investicije, niso obšle niti najvišjih zveznih organov. Tako bo letošnji proračun manjši za nekako osem milijard dinarjev, kar je dovolj za začetek spreminjanja navad.

Narobe pa bi bilo, če bi menili, da poziv k racionalni porabi sredstev velja samo za proračun-

ske porabnike in za samoupravne interesne skupnosti. Kajti bitka za stabilizacijo se začne, če se slikovito izrazimo, v trafiki, nadaljuje in končuje pa se v kombinatu in še vse navzgor.

Vprašanje se zastavlja takole: kako, kdaj in kje začeti z »umikom« pred izzivom lahkega zasluzka, zlasti zato, ker potrebujemo nekaj »prehod« — bodisi zaradi zamujenega v preteklosti, bodisi zavoljo morebitnih izgub.

Navadno ob takih primerih preobrat odložimo na »kasneje«, ko bo sprejet tak ali drugačen »plan«, »dokler ne bodo končani že začeti razgovori o poslovnem povezovanju in združevanju« in podobno... Vendar pa so take opredelitve najbolj škodljive, saj poslovna in druga dejanja te vrste pogosto trajajo tudi več let.

Neslavne primere te vrste bi lahko iskali tudi v zadnjem maratonskem usklajevanju republiških in pokrajinskih stališč o najvišjem dopustnem plačilnem deficitu, rasti cen in osebnih dohodkov. Do sporazuma, kot vemo, ni prišlo do roka, čeprav so bila okna nekaterih najpomembnejših zveznih palač osvetljena tudi do polnoči in čez v zadnjih decembrskih dneh.

Zato tudi je predsedstvo SFRJ izkoristilo svojo ustavno pravico (da počasnost pri družbenem dogovarjanju med republikami in pokrajinami ne bi ohromila nekaterih delov našega sistema) in po hitrem postopku zahtevalo sprejem posebnega zakona, ki bi opredeljeval vsaj najvažnejša gibanja dotlej, dokler stališča ne bodo usklajena.

Pri vsem tem pa je najvažnejše, da se ne bi pomnil lanski avgust, kot je dejal podpredsednik ZIS Zvone Dragan, ko je aludiral na zamrznitev cen, katerih obroč je na vseh koncih popokal zato, ker so bili nekaterim naklonjeni »predpisi«, drugim pa trg.

Svet Zveze sindikatov Črne gore

Ne vse v isti koš

Fehim Kajević

Svet zveze sindikatov Črne gore je razpravljal o nalogah sindikata pri uresničevanju razvojne politike v letu 1980 in o nekaterih aktualnih nalogah pri preskrbi s kmetijsko-živilskimi izdelki.

Najpomembnejša naloga pri uresničevanju ciljev razvojne politike je nadaljnje razvijanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in dosledno ustvarjanje razmer, ki zagotavljajo neposredno odločanje delavcev o vseh bistvenih vprašanjih, zlasti o pridobivanju in razporejanju dohodka, delitvi sredstev za osebne dohodke in tokovih celotne reprodukcije.

Upoštevanje znatno izgubo družbenega proizvoda v

letu 1979, ki je nastala kot posledica katastrofalnega potresa, predvidevamo, da bo realna rast družbenega proizvoda letos dosegla 8% stopnjo, je v uvodni besedi poudaril Osman Šabar-nadžović.

Na seji je bilo slišati nena-vadne podatke. V devetih mesecih lanskega leta je bilo izplačanih 113 milijonov din nadomestil zaradi bolezni delavcev, to pa je za 41% več kot v enakem obdobju leta 1978. V devetih mesecih je imelo 197 TOZD 1,56 milijarde dinarjev izgube. Na to je vplival tudi potres. Vseeno pa povzroča skrbni dejstvo, da delovne organizacije izkazujejo izgube že vrsto let in da dosedanja

politika sanacije ni dala zelenih rezultatov. Izgube so bile pogosto poravnane s kratkoročnimi in visokoobrestnimi posojili, manj pa z lastnim angažiranjem.

Budimir Dragović je govoril o napakah in opozoril na racionalno izrabo delovnega časa, Božidar Tadić pa je opozoril na škodljivost površnega spremljanja periodičnega poslovanja v delovnih organizacijah. Emin Dobardžić je poudaril, da za zvezo sindikatov Črne gore ni pomembnejše naloge kot so tiste, ki izhajajo iz sklepov predsedstva CK ZKJ z dne 20. novembra leta 1979, nanašajo pa se na uresničevanje razvojne politike v letu 1980. Dobardžić je

podprl »zategovanje pasu« s pripombo, da omejitve ne bi veljale za zidavo stanovanj, izdatke za topli obrok in letni oddih delavcev ter za izdatke za varstvo pri delu.

Svet je sprejel naloge organizacij in organov zveze sindikatov Črne gore pri uresničevanju razvojne politike republike v tem letu.

Kar zadeva nekatere probleme v preskrbi s kmetijsko-živilskimi izdelki so poudarili, da morajo organi in organizacije sindikata v vseh okoljih oceniti sedanje stanje preskrbe, še zlasti pa uresničevanje akcije sindikata pri zagotavljanju družbene prehrane v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

Predelovalci plemenitih kovin v škrupicah

»Najdenček« išče starše

Gordana Šijaković

Delegati približno 3000 zaposlenih v grupaciji predelave plemenitih kovin so nedavno zvezni odbor sindikata delavcev v komunalni dejavnosti in obrti prosili za takojšnjo pomoč. Čeprav je maloštevilna grupacija leta 1979 ustvarila bruto produkt v višini 2 milijardi dinarjev bo vseeno izkazala 300 milijonov dinarjev izgube. Obrnili so se na zvezni odbor, da s posredovanjem sveta ZSJ na ravni federacije spodbudi določene ukrepe, ker jih, kot pravijo, v gospodarski zbornici nihče ne posluša. Po njihovem mnenju imajo status najdenčka, ki ga noče niti grupacija obrtnikov niti združenje predelovalcev kovin.

Kaj pravzaprav hočejo? Gre predvsem za zaposlene v družbenem sektorju. Terjajo, da se takoj reši vprašanje cen. Na svetovnem tržišču je gram zlata dosegel vrednost 360 dinarjev, pri nas pa še zmeraj velja 190. Glede na to, da delež materiala v izdelavi umetniških predmetov do-

sega 80%, je jasno, od kod tolikšna izguba. Zlatarji iz Majdanpeka, Celja, Skopja in Subotice zahtevajo, da bi bili izenačeni z zasebniki. Prometni davek v družbenem sektorju se giblje od 50 do 97%, zasebni zlatarji pa plačujejo pavšal. Lanski obisk inšpektorjev po Jugoslaviji je odkril, da imajo zasebniki velikanske količine zlata, čeprav se jih večina ne ukvarja s predelavo zlata, ampak z mnogo bolj donosno trgovino zlata, ki ima včasih dvomljivo poreklo.

Ena od nalog sindikata in predelovalcev zlata bi bila, da se čim prej ustvari dohodkovno povezovanje z domačimi proizvajalci plemenitih kovin. V Jugoslaviji na leto proizvedemo približno 5,5 ton zlata, približno pet ton ga predelamo. Domače zlato v glavnem izvažamo, zato pa ga morajo predelovalci uvažati. Posredniki pri tem s provizijo dobijo lepe vsote denarja. Zlatarji so pripravljani našim proizvajalcem plačati zlato po svetovnih

cenah, seveda s pogojem, da se jim to omogoči.

Sindikati je mnenja, da je treba pomagati tej grupaciji, saj v njenem razvoju vidi možnost za povečanje izvoza ter za zaposlitev večjega števila visokokvalificiranih kadrov.

ZO sindikata delavcev v proizvodnji in predelavi kovin Jugoslavije

Fluktuacija pa narašča

Biljana Špajak

Zvezni odbor sindikata proizvodnje in predelave kovin je razpravljal o uresničevanju politike družbenoekonomskega razvoja navedenih panog v iztekačem se srednjeročnem obdobju.

Praksa pridobivanja dohodka

v obliki udeležbe v skupaj ustvarjenem dohodku ni, kot je bilo rečeno, zaživela v večjem številu organizacij združenega dela. Ni malo primerov, da se v organizacijah dohodek preliva med temeljnimi organizacijami ali pa je centraliziran na ravni delovne ali sestavljene organizacije. Stara razmerja živijo v fiksnih cenah in kupoprodajnih odnosih. Zaradi zakasnelih dobav kooperantov je finalna proizvodnja pogosto zaustavljena. Zaradi neradne dobave je mariborski TAM izdelal 9800 vozil namesto 10.600, kot je bilo načrtovano, Crvena zastava pa je v devetih mesecih zaradi enakega razloga izdelala 7560 avtomobilov manj.

V delitvi osebnih dohodkov je še vedno v veljavi uravnilovka. Delo administrativnih delavcev je bolje vrednoteno kot pa delo delavcev v neposredni proizvodnji. Navedli so primer »Železarne« v Zenici, kjer vse delovne enote dobijo dnevne, tedenske in mesečne naloge. Na podlagi do-

seženega delavci med seboj delijo ustvarjeni dohodek. Takšna organizacija je pripeljala do boljših proizvodnih rezultatov, do odgovornejšega odnosa do dela. V zadnjih treh mesecih so stroji stali samo pol ure.

Negativni rezultati, izgube in nizka storilnost v poslovanju organizacij na področju proizvodnje in predelave kovin so tudi posledica kadrovskega problema. Mnogo strokovnjakov zaradi slabih delovnih razmer in nizkih osebnih dohodkov raje odide v neproizvodne dejavnosti. V zadnjem obdobju je opaziti tudi vedno večji beg kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev rudarstva in metalurgije v druge panoge. Nenehno narašča tudi odsotnost z dela zaradi bolezni. V tovarni vijakov v Kninu vsak dan izostane z dela 150 delavcev. Odgovornost za takšen položaj bi morali prenesti tudi na dispanzerje, ki včasih kar mimogrede potrdijo »bolniško«, so menili na tej seji.

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je odraz človečnosti in eno izmed meril naše osveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

JANUAR 1980

KRANJ 15., 16., 17., 18., 21., 22. LJUBLJANA-BEŽIGRAD 24., LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK 23., LJUBLJANA-ŠIŠKA 25., 28., LJUBLJANA-MOSTE-POLJE 29., LJUBLJANA-CENTER 30., 31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Drage izkušnje neraztovorjenih vagonov

Bomo letos zapeljali po novih tirih

Vinko Blatnik

Čeprav smo v zadnjih letih slišali že veliko kritike, zakaj toliko zastojev v tovornem železniškem prometu, organizacije združenega dela tovornih vagonov še vedno ne iztovarjajo v sobotah, nedeljah in ob praznikih. To dejstvo povzroča znatne težave železničarjem in vsem tistim, ki so jim vagoni potrebni. Zaradi vsega tega si morajo železnice izposojati vagonne pri tujih železniških upravah, hkrati pa njihove vagonne nekatere organizacije združenega dela uporabljajo za skladišča. Samo lani smo morali za izposojene vagonne odšteti dobrih 250 milijonov deviznih dinarjev ali okrog 14 milijonov dolarjev.

Kje se je zataknila pobuda jugoslovanskih železničarjev, da bi iztovarjali vagonne tudi ob sobotah in nedeljah?

Predvsem v dejstvu, da odziva na ta poziv železničarjev v združenem delu ni — ali skorajda ni. Na slovenskih železnicah, na primer, ob sobotah raztovorijo približno polovico, ob nedeljah pa le četrtino vagonov, ki jih običajno raztovorijo ob delovnikih. O možnostih za bolj gospodarno poslovanje železnic pri takšnem odnosu organizacij združenega dela do omenjene pobude ne more biti govora.

Kje se še zatika? So res krive samo omejitve nadurnega dela, ki ne dopuščajo, da bi ob koncu tedna vagonne razkladalo vsaj približno toliko ljudi kot med tednom? Združeno delo je dolžno odgovoriti tudi na to vprašanje. Če že zaradi drugega ne, vsaj v imenu stabilizacije.

Analize kažejo, da je sedanji način tovornega prometa na železnici tudi posledica tehnološke pisanosti, ki vlada med posameznimi železniško transportnimi organizacijami, pa različnih interesov v razvoju železniškega prometa itd. Vse krivde za zastoj v železniškem tovornem

prometu bi torej ne smeli zvrčati le na organizacije združenega dela. Zato je tudi »nočni skok« skoraj povsem propadel, saj so nekatere železniško transportne organizacije povsem odstopile od tega skupnega projekta — zaradi lastnih težav. Zaradi vsega tega težko govorimo o uspešnem uresničevanju načela prevoza blaga »od vrat do vrat«. Gospodarstvu dnevno primanjkuje 6000 vagonov, med enim in drugim iztovorom pa mine celih 126 ur. Pri vsem tem je treba še opozoriti, da je do leta 1976 železniški prevoz blaga skozi Jugoslavijo nenehno naraščal, v tem letu pa je mednarodni tranzit blaga začel upadati. Leta 1978 so ŽTP prepeljale 17% blaga manj kot leta 1967, podobno pa se je zgodilo tudi lani.

Železnica prepelje samo 25 do 30% možnih količin blaga. Skupnost JŽ predvideva, da bi naše železnice — glede na transportne možnosti v sedanjih razmerah — lahko prepeljale dvakrat več blaga glede na količino, ki jo sedaj prevažamo v kopenskem in luškem prometu.

Slovenski železničarji so že večkrat opozorili, da bi se morali posloviti od birokratskega sistema in postopoma navezovati dohodkovne odnose med združenim delom, ki uporablja železniške storitve, in železnico. Po veljavnem sistemu plača delovna organizacija za vsak dan zamude

— če ne raztovori vagona — le okrog 550 dinarjev. Če pa bi bilo gospodarstvo z železnico povezano v dohodkovnih odnosih, bi že samo to dejstvo precej spremenilo dogajanja na tirih, saj bi tisti, ki bi pustili naložen vagon več dni na tirih, trpeli precej večjo gospodarsko škodo kot je kazen po veljavnem tarifnem sistemu. Spoznali pa bi tudi, da v sodobnem prometu ni mogoče graditi razvoja in perspektive, ki bi temeljila na lopati, krampu in krepkih mišicah človeških rok.

To so v teh dneh dokazali v nekaterih organizacijah, kjer so tudi med prazniki hitro raztovorili vagonne. Prav v teh delovnih organizacijah so že pred leti poskrbeli za sodobno mehanizacijo kot so žerjavi, palete, nakladalci, transportni trakovi in druge naprave, ki nadomeščajo tisoče delovnih rok.

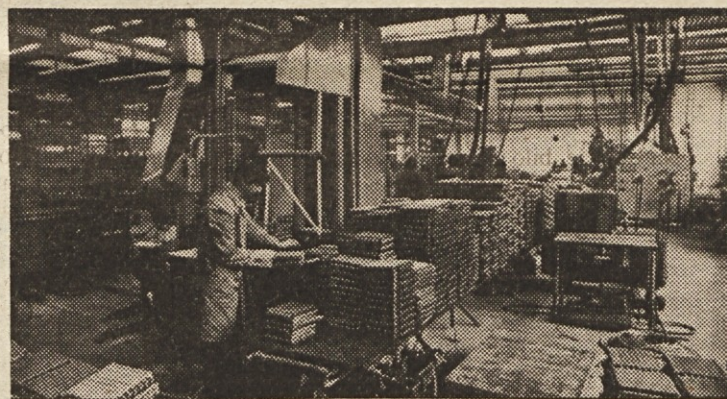
Takšna pot razvoja pa bi tudi dala stvarne odgovore na mnoga pereča vprašanja, med drugim tudi, kako ob vikendih hitreje raztovarjati vagonne, kako bolje popravljati stare vagonne, ali je smotrnejše izposojati si vagonne na tujem ali jih raje izdelovati doma in kam zlasti vlagati, da bo moderna železnica lahko združenemu delu ponudila čim boljše prevozne storitve.

V Loški tovarni hladilnikov

Nova hala za večji razvoj

Marjan Horvat

V Loški tovarni hladilnikov so ob letošnjem občinskem prazniku občine Škofja Loka precej razširili možnosti za nadaljnji razvoj v proizvodnji hladilnih naprav. Na praznični dan so Škofjeločani odprli nove proizvodne zmogljivosti, in sicer halo v velikosti 8400 kvadratnih metrov. Nova proizvodna hala — v njej že teče proizvodnja — je namenjena za izdelovanje serijskega in posamičnega programa hladilnih naprav, kar je tudi poglavitni del ponudbe tega 1500-članskega kolektiva na jugoslovanskem in zunanjem trgu. Poleg hladilnih in zmrzovalnih omar, hladilnih vitrin in pultov ter elementov za montažne hladilne komore bodo v njej izdelovali tudi toplotne izmenjevalce in grelne baterije. Celotna investicija znaša blizu 90 milijonov dinarjev, vrednost vseh pogodbenih del (gradbena, obrtniška in instalacijska dela vključno z ureditvijo okolice) brez opreme pa znaša nekaj manj kot 55 milijonov dinarjev.

Dobrišen del sredstev, ki jih je kolektiv Loške tovarne hladilnikov vložil v nove proizvodnje zmogljivosti je lastnih, drugi del pa predstavljajo bančni in ko-

ker so morda kje že občutili posledice takšnega odnosa v obliki pomanjkanja bodisi surovin ali reprodukcijskih materialov, bodisi trgovskega blaga.

Skrb vzbuja očitna nemarnost, s katero pri nas premnogi opravljajo svoje dolžnosti na delovnem mestu. V delovnih organizacijah trdijo: »Ne moremo dobiti delavcev, da bi raztovarjali prek vikenda!« — V Tovarni dušika v Rušah so nam pred meseci dejali: »Ne moremo si privoščiti, da ne bi raztovorili vagonov in tovornjakov prek vikenda...« In raztovarjajo vse dni v letu in so tudi med novoletnimi prazniki, tako kot v Luki Koper, v vseh treh slovenskih železnicah, Djuru Salaju v Krškem, celjski Cinkarni, ljubljanski Toplarni in

še nekaterih večjih delovnih organizacijah.

Gneča na tirih se vsak dan zmanjšuje in počasi postaja normalna. Ta čas, ko prebirate te vrstice, je »stanje« najbrž že normalno.

In prav tega nas je lahko strah: da se bo vihar polegel, da se bodo odgovorni posamezniki skrili za samoupravljanjem in da marsikje sploh ne bodo iskali odgovornih za zadrego, ki je nastala med novoletnimi prazniki. Da bo v bodoče tako, kot je bilo doslej: da ne bo delavcev, ki bi delali prek vikenda, da še kje, tako kot, recimo, v mariborski Jeklotehni, ne bodo našli ključev od skladišča in zato ne bodo mogli raztovarjati...

mercialni krediti ter sovlaganje partnerjev.

Z obsežnim objektom, ki ga je zgradil škofjeloški Tehnik v rekordnem času devetih mesecev in z nekaterimi drugimi objekti, ki so že v gradnji, v LTH zaključuje širitev proizvodnih zmogljivosti na Trati. V prihodnje bodo usmerili razvoj v druge kraje naše republike in izven nje. Najprej bodo odprli svoj obrat v Limbušu, potlej pa je na vrsti Ljutomer.

Prav gotovo pa velja opozoriti še na neko razsežnost, ki jo je prinesla izgradnja novega proizvodnega prostora. Končno imajo mnogo boljše pogoje za delo, kar bo nedvomno vplivalo na večje zadovoljstvo delavcev v proizvodnem procesu in predvsem boljše rezultate.

Srečno in uspešno
novo leto 1980
želijo poslovnim sodelavcem,
prijateljem in vsem bralcem:

NOVOLETNA VOŠČILA V KORIST BOJA PROTI RAKU

ALPLES, industrija pohišta, Železniki
BLAGOVNO TRANSPORTNI CENTER LJUBLJANA n. sol. o., Ljubljana, Šmartinska 152
Tovarna avtomobilov CIMOS KOPER, Koper, Vojkovo nabrežje 30
DRAVSKE ELEKTRARNE MARIBOR — TOZD ELEKTROPRENOS MARIBOR
DO EMONA ELEKTRONSKI CENTER, Ljubljana, Proletarska 4
SOZD EMONA LJUBLJANA, proizvodnja, trgovina, turizem in hotelirstvo, inženiring, Ljubljana, Kersnikova 2
GORENJE — VELENJE
Vse temeljne organizacije in delovna skupnost GOZDNEGA GOSPODARSTVA, NAZARJE
GIP GRADIS LJUBLJANA — TOZD LESNO INDUSTRIJSKI OBRAT ŠKOFJA LOKA

Osnovna organizacija sindikata DS SOZD IMP, Ljubljana, Titova 37
IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST KOČEVJE
KLINIČNI CENTER LJUBLJANA — TOZD MEDICO ENGINEERING,

Ljubljana, Njegoševa 8a
KRKA, tovarna zdravil n. sol. o. NOVO MESTO
Trgovsko podjetje KURIVOPRODAJA, Ljubljana, Čopova 14
LEKARNA SEVNICA ob SAVI
GIP OBNOVA — TOZD STROJNI OBRATI, Ljubljana, Rožičeva
ODVETNIKI KOŠOROK Rudi — FORTUNA Stanislav — MAZI ŽUNKO Marina, Ljubljana, Cigaletova 5
OSNOVNA ŠOLA SEČOVLJE, Sečovlje, Sečovlje 78
OZD za projektiranje PROJEKT LJUBLJANA, Ljubljana, Kapiteljska 7
REVIRSKI KOMITE ZKS TRBOVLJE
DO SAVA COMMERCE, trgovina z gumenimi in kemičnimi izdelki, Kranj, Koroška 2
SKUPNE SLUŽBE SIS IDRJA, Idrija, Trg M. Tita 3-4
SKUPNOST OTROŠKEGA VARSTVA MARIBOR
SLAVEC SAŠA, Ljubljana, Tacen 40b
SLUŽBA DRUŽBENEGA KNJIGOVODSTVA V SR SLOVENIJI — PODRUŽNICA KRŠKO
SLUŽBA DRUŽBENEGA KNJIGOVODSTVA V SR SLOVENIJI — PO-

DRUŽNICA PTUJ
SUROVINA MARIBOR n. sol. o. in b. o. — TOZD LJUBLJANA, Ljubljana, Cesta dveh cesarjev 370
SGP TEHNIK ŠKOFJA LOKA
TEMELJNO SODIŠČE V LJUBLJANI
TOPLARNA LJUBLJANA, Ljubljana, Toplarniška 19
TOVARNA GLINICE IN ALUMINIJA BORIS KIDRIČ, Kidričevo
TRIMO TREBNJE Trebanjska industrija montažnih objektov, Trebnje
GIP VEGRAD VELENJE — TOZD ZAKLJUČNA DELA, Velerije, Trebushka 3
VIŠJE SODIŠČE V LJUBLJANI
ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO LJUBLJANA — NABAVNI SERVIS LJUBLJANA, p. o., Ljubljana, Moše Pijadejeva 39
ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO — ŽTO LJUBLJANA, TOZD ZA PROMET LJUBLJANA, Ljubljana, Trg OF 7
ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO LJUBLJANA — ŽTO CELJE, TOZD ZA UPRAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE PROG CELJE

Vsem, ki so namesto osebnih novoletnih voščil sredstva namenili v korist boja proti raku, se iskreno zahvaljujemo in se voščilom pridružujemo:

DRUŠTVO SRS ZA BOJA PROTI RAKU
Ljubljana, Komenskega 4

ONKOLOŠKI INŠTITUT
Ljubljana, Vrazov trg 4

SKLAD ZA GRADNJO IN OPREMO ONKOLOŠKEGA INŠTITUTA
Ljubljana, Lipičeva 2

Samo še osem mesecev nam preostane za pripravo proizvodne in delovne prakse učencev

O kulturi

Delo spoznavati in doživeti

Sonja Gašperšič

Kulturna akcija med slovenskimi delovnimi ljudmi ni od večraj, njen vpliv na kulturnopolitično zavest delavstva je v bogati tradiciji kulturne akcije predvojnih sindikatov in delavskih kulturnih društev, med narodnoosvobodilnim bojem, v odločilnih trenutkih njihovega socialnega boja kot boja proti okupatorju.

Po vojni smo nemara hudo grešili, ko smo kulturno akcijo med delavstvom začasno izrinili iz njihovega delovnega okolja (ne pa tudi iz njihovega bivalnega okolja!), saj smo bolj ali manj podlegali ekonomističnim teorijam, ki so razlagale delovno organizacijo zgolj kot celico proizvodnje in zanikale njene socialne, politične in kulturne komponente. Novo družbeno vsebino in politično razsežnost pa je kulturni akciji dal družbeni dogovor med RK SZDL Slovenije in RS Zveze sindikatov Slovenije leta 1971. Dal je mnogo spodbud za to, da bi kulturne dobrine hitreje prodrale do delovnih ljudi. Vendarle so kulturne akcije SZDL, sindikatov in ZKPO Slovenije, ki je časneje tudi podpisala ta družbeni dogovor, ostajale razdrobljene, nepovezane.

Z družbenopolitičnim razvojem pa je vse bolj dozorevala politična zavest o tem, da moramo delovnim ljudem omogočiti, da bodo sami stali sredi kulturnega dogajanja in imeli možnost, da sami vplivajo na kulturno politiko, kulturne programe, na distribucijo kulturnih dobrin, na kulturno urejanje delovnega in bivalnega okolja, na zagotavljanje možnosti za lastne kulturne interese, za lastno kreativno udeležbo tudi v kulturni ustvarjalnosti. Takšno politično voljo, ki so jo izražale vse družbene organizacije in organizacijsko najboljše način preverjanja kako uresničujemo dogovorjene naloge, se je razširila po vsej Sloveniji, močno odmevala, hkrati pa dodajala novih spodbud. Zal se je s časoma ustavila, opešala. Danes pogosto slišimo med sindikalnimi aktivisti to kot očitek, namesto kot samokritiko.

Zapisane misli so na rob aktualnim dogodkom v sindikatih prav v tem času. Zveza sindikatov Slovenije, njen svet za izobraževanje in kulturo in RO sindikata delavcev kulture ta čas intenzivno pripravljajo vsebinsko zasnovo seje republiškega sveta ZSS ob koncu meseca marca, ki bo določila vlogo in naloge ZSS v uveljavljanju in nadaljnjem razvoju samoupravne socialistične kulture. Priprave so stekle že v novembru in decembru, v januarju bodo še številni posveti, v februarju dvanašletni regijskih posvetov. Do kod smo prišli, kam nas mora voditi pot v naši nadaljnji organizirani kulturni akciji, o tem se bomo morali široko pogovoriti. Vabimo bralce, da se v to razpravo vključijo s svojimi pripetki tudi na straneh Delavske enotnosti.

S. G.

Medtem ko je v pripravi dokončno besedilo predloga zakona o usmerjenem izobraževanju v SR Sloveniji, ki naj bi bil skupaj z drugimi zakoni s področja vzgoje in izobraževanja sprejet še ta mesec, potekajo intenzivne priprave za izvajanje proizvodne in delovne prakse prve generacije učencev usmerjenega izobraževanja. Ti učenci iz 1. in 2. letnikov bodo prvi deležni programov skupnih vzgojnoizobraževalnih osnov, ti pa, kot je znano, zagotavljajo v prihodnje celotni mladi generaciji poleg širše humanistične vzgoje in izobrazbe tudi proizvodnotehnično vzgojo in izobrazbo.

Teorija in praksa

Pri predmetu osnovne tehnike in proizvodnje bodo učenci prek različnih aktivnosti spoznavali zakonitosti v naravi, družbi ter pomen in uporabnost tehnike za napredek družbe. Proizvodna in delovna praksa učencev, ki bo potekala v združenem delu materialne proizvodnje in družbenih dejavnosti, pa naj omogoči učencem, da bodo v stiku z realnostjo v delovnem procesu ter z neposrednim delom v njem povezali teorijo s prakso in oblikovali zavesten odnos do dela in drugih vrednot samoupravne družbe.

Odgovorna nosilca nalog pri uresničevanju pogojev za izvajanje proizvodne in delovne prakse sta Gospodarska zbornica SRS in Zveza sindikatov Slovenije, kar je tudi zapisano v skupnem akcijskem programu. Zato je razumljivo, da sta odbor za kadrovska vprašanja Gospodarske zbornice, kasneje pa še svet za izobraževanje in kulturo, skupaj z izvršnim odborom RO sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti med prvimi obravnavala predlog, ki ga je za pravo in potek proizvodne in delovne prakse v 1. in 2. letniku usmerjenega izobraževanja pripravil Zavod za šolstvo SRS. Ta predlog je strokovna podlaga tudi za politično akcijo sindikatov, saj mora sleherni osnovna organizacija sindikata animirati svojo sredino združenega dela, da se nemudoma vključi v razreševanje zelo konkretnih nalog v zvezi s proizvodno in delovno

prakso učencev, ki bodo že to jesen vključeni v programe usmerjenega izobraževanja.

Kakšen je predlog in kakšni so prvi odmevi?

Spoznanja, ki si jih bodo osvojili pri predmetu osnove tehnike in proizvodnje, bodo učenci lahko povezovali z doživetji v proizvodnji in delovni praksi. To prakso so po zakonu dolžne zagotoviti izobraževalne organizacije, zato pa bodo morale sklepati z organizacijami združenega dela za daljše obdobje samoupravne sporazume, s katerimi se bodo dogovorile o izvedbi proizvodne in delovne prakse učencev. Pred tem bo seveda treba pripraviti izvedbeni načrt, ki bo predvidel delovne organizacije, v katere bo izobraževalna organizacija poslala učence na prakso, koliko učencev in kdaj bodo razporejeni na prakso, predvsem pa bodo že v tem načrtu morali opredeliti naloge in opravila, ki jih bodo učenci v času prakse spoznavali in opravljali. Pri tem izvedbenem načrtu morajo sodelovati izobraževalna organizacija, organizacije združenega dela, ki bodo izvajale prakso učencev in seveda učenci, medtem ko bo samoupravni sporazum moral natančno opredeljevati obojestransko obveznosti. Vsako leto bi potek proizvodne in delovne prakse določili s posebno pogodbo med šolo in organizacijo, ki bo izvajala prakso.

Najpomembnejša, pa tudi zahtevnejša naloga za organizacije združenega dela je vsekakor določitev nalog in opravil, na katere bodo učence razporedili v času prakse. Pri tem izboru bodo morali upoštevati osnove tehnike in proizvodnje, ki jih bodo učenci osvojili že pri pouku, seveda pa se bo uveljavljala tudi različnost glede na usmerjenost učencev oziroma specifičnost panoge, v kateri bodo učenci opravljali prakso.

Seveda bo težka tudi odločitev, komu zaupati učence na praksi. V predlogu Zavoda za šolstvo sta nakazani dve možnosti. V prvih razpravah na Gospodarski zbornici se je združeno delo odločalo za prvi predlog, po katerem bi vsakega učenca razporedili k delavcu, ki bi bil za to posebej zadolžen in pripravljen. Po drugem predlogu bi določen oddelek sprejel določeno število učencev, nadzor nad prakso v

3.500 nalog za prakso

Ker bo v 1. letnik vpisanih približno 29.000 učencev, predlagajo, naj bi slovensko združeno delo sprejelo na prakso prav toliko učencev od februarja do junija 1981. leta, oziroma po 3.500 učencev v osmih ciklikih štirinajstdnevne prakse (dvakrat po pet delovnih dni). Učence iz 2. letnika bi po istem ključu sprejeli na 80-urno proizvodno in delovno prakso od septembra do januarja 1982. leta.

oddelku pa bi vodil inštruktor — mentor. In kakšne so razlike? V prvem primeru bodo imeli učenci konkretno delo, toda delavci, ki bi jim bili mentorji, bi morali imeti širši vpogled v stroko in tudi določeno pedagoško znanje, da bi lahko učenca širše seznanili z delom. Če pa bi se slovensko združeno delo odločalo za drug predlog, prakso v oddelku, bi potrebovalo ca. 400 pedagoško usposobljenih inštruktorjev, katerih delovna zadolžitev bi bila samo praksa učencev. Težko je reči, kateri izmed predlaganih načinov bo postal prevladajoč; vsekakor bo treba širše prisluhniti združenemu delu pa tudi praktično preverjanje učencev bo pokazalo svoje.

A ker je izbor delovnih nalog

Delovna zaščita in malica

Učenci na praksi se bodo dolžni v celoti ravnati po predpisih delovne organizacije. Organizacije združenega dela bodo dolžne poskrbeti za delovna zaščitna sredstva, za malico učencem oziroma topli obrok pod enakimi pogoji kot za delavce. Predlagano je, naj bi bili učenci za čas prakse kolektivno nezgodno zavarovani v šoli, delovna organizacija pa jih seveda ne bi smela izkoristiti za nočno, nadurno ali zdravju škodljivo delo. Materialne nagrade naj bi učenci za prakso ne prejeli, za kar se zavzema po dosedanjih razpravah na Gospodarski zbornici tudi združeno delo.

in opravil za učence na praksi ena najpomembnejših nalog, povejmo še to, da se predvideva, naj bi v vsaki panogi izbrali 8 do 10 tipičnih nalog, od katerih bi učenci nekatere le spoznavali, druge pa opravljali. Da bi se, denimo, spoznali s tehnično in tehnološko dokumentacijo za spremljanje delovnega procesa, da bi zatem opravljali konkretno delo, na koncu pa tudi spoznali, kako poteka obračun dela, obračun proizvoda in kako se le-ta prodaja.

Tudi sindikati se morajo politično in konkretno angažirati

V razpravi na sindikatih so poudarili, da bodo izobraževalne organizacije morale tudi načrtovati, kako bodo zaposlile učitelje v času učenceve prakse; učitelj predmeta osnovne tehnike in proizvodnje naj bi vsekakor nadzoroval prakso. Sicer pa so vsi poudarjali, da se je za prakso v prvem letu zdaj treba hitro organizirati, da je sporazumevanje o praksi treba v največji meri prepuštili uporabnikom in izvajalcem v posebnih izobraževalnih skupnostih in da se tudi tu dogovore, katere OZD bodo vzele učence na prakso in katere tipične naloge in opravila bodo izbrale posamezne panoge za to prakso.

Računati je treba tudi z odpori, češ da bo proizvodnja motena zaradi prakse učencev, pa tudi z utemeljeno bojaznijo, da ne bi

Nagrade

Gledé nagrade učencem za delo med prakso pa bo treba razgrniti vse argumente za in proti in v primeru da se ne bi zavzeli za nagrade, tudi izoblikovati amandma k zakonu, ki za zdaj tako nagrado predvideva.

nastajala materialna škoda, saj kot je nekdo dejal, danes moderna stružnica velja toliko kot mercedes. Seveda pa zaposlitev učencev na tekočem traku zopet ne bi kaj dosti obogatila njihovega znanja in izkušenj. Učenci morajo delo spoznavati širše, doživeti pa tudi konkretno delo, saj z delovnimi navadami mladih danes nismo zadovoljni. Računati pa moramo tudi z realnostjo, s tem, da s tako prakso uvajamo novost, zato ne bi smeli pričakovati, da bo takoj vse »perfektno«; delati pa moramo vendarle vseskozi na tem, da bo praksa dala mladim to, kar od nje pričakujemo.

Gospodarska zbornica je prevzela dolžnost, da bo do konca avgusta pripravila poseben koledar prakse. Posebne izobraževalne skupnosti bi morale do začetka marca pripraviti samoupravne sporazume za prakso učencev. Sindikati na vseh ravneh pa se bodo morali politično angažirati, da bo pripravljeno delo pravočasno steklo in se konkretno zavzeti pri izbiri inštruktorjev.

321 usmeritev in smeri

Povedal je: Rado Dvoršak

»Združeno delo ima pomembne naloge pri oblikovanju in uresničevanju programov posameznih usmeritev in smeri. Če želimo z usmerjenim izobraževanjem doseči povezovalne splošne in strokovne tehnične izobrazbe ter praktičnih znanj v organsko celoto, ki naj omogoča celovit razvoj človeka ter prodibitev široke izobrazbe za delo in za ustvarjalno spreminjanje ter razvijanje tehnologije in organizacije dela na posameznih področjih dela, potem mora zdru-

ženo delo opredeliti tako število in vrste usmeritev, smeri in poklicev ter njihove stopnje zahtevnosti, kot opise značilnih del, nalog in opravil ter znanj, ki so potrebna za opravljanje teh del in opravil.

Združeno delo pa ima prav tako pomembne naloge pri uveljavljanju kadrovske izobraževalnih služb v organizacijah združenega dela in pri pripravi programa in možnosti ivajanja proizvodne delovne prakse. Prav ta

naloga je zel slabo razvita ali slabo prisotna v številnih organizacijah združenega dela.

Pri opredeljevanju je treba preseči odvisnost vzgojnoizobraževalnega programa od posameznega profila poklica ter v posameznih strokah, panogah oziroma dejavnostih grupirati posamezne poklice v skupine sorodnih poklicev, za katere je mogoče oblikovati en sam program za pridobitev strokovne izobrazbe in za pričetek dela na dolo-

čeni stopnji zahtevnosti. Tako zasnovani programi bodo omogočili uvajanje specifičnih znanj, potrebnih za določene poklice na istih oziroma različnih ravneh zahtevnosti, z izbornostjo predmetov iz sestavin drugih programov, za katere se bodo študentje odločali v skladu z njihovo opredeljeno profilno poklica oziroma poklic. Dosedanja razdrobljenost visokošolskega študija v Sloveniji v 321 usmeritev in smeri ni odraz družbenoizobraževalnih potreb in racional-

nosti dela ter potreb gospodarstva, dočim je interdisciplinarnost študija in izbornost predmetov bolj izjema kot pravilo.

Zato je sodelovanje organizacij združenega dela pri pripravah posameznih izobraževalnih programov ena od neposrednih nalog združenega dela, »je med drugim dejal na posvetovanju »Univerza v združenem delu« dip. ing. Rado Dvoršak, predsednik gospodarske zbornice Slovenije.

Univerza v združenem delu

Rekreacija v Donitu

Poudarek na množičnosti

Franc Rozman

V kemični industriji Donit združuje delo nad 2.100 delavcev, od tega v štirih TOZD in DSSS v Medvodah nad tisoč. Nekajletna amaterska prizadevanja za organizirano rekreacijo so dala prve ugodne rezultate. Ob tem so delavci spoznali, da rabijo poklicnega organizatorja športne rekreacije. To odgovorno delovno mesto je pred petimi leti prevzel Borut Nastran.

»V Donitu se danes več kot tretjina delavcev redno ali občasno ukvarja z rekreacijo. Največ jih keglja, sledijo pa igranje nogometa, rokomet, namiznega tenisa, košarke in balinanje. Tudi planinski izleti so vse bolj obiskani, posebno tisti z rekreacijsko priveditvijo. No, pa tudi smučanje je vse bolj priljubljeno. Sicer pa nismo poskrbeli samo za delavce, ampak tudi za njihove družinske člane, razveseljivo pa je, da se za vadbo odloča vse več žensk. Posebno zanimive so Donitove športne igre, ki jih vsako leto organizira druga TOZD. Tako udeleženci spoznajo različne kraje svojih sodelavcev. Poudarek je na množičnosti in pravi rekreaciji, tekmovalni uspehi pa niso toliko pomembni. Donitovi delavci pa sodelujejo tudi na športnih igrah motorne industrije Jugoslavije (ŠIMI) in na peteroboju gumarjev, steklarjev, kemikov, železničarjev in livarjev Slovenije. Poleg rekreativne dejavnosti pa imajo tudi kegljaški klub Donit, ki redno nastopa v tekmovanju kegljaške podzveze Ljubljana. Prav lani so kegljaši Donita dosegli največji uspeh doslej z osvojitvijo prvega mesta v II. ligi ter se tako uvrstili v I. ligo,« nam je hitel pripovedovati.

Vsa ta razvejana rekreacijska dejavnost pa jih je naravnost prisilila, da so se odločili za ustanovitev športnega društva Donit.

Donitov športni dan, 230 nastopajočih... sami organizatorji, tekmovalci, kot velika družina...

Ne samo številne zvrsti rekreacijske dejavnosti, tudi neurejeno financiranje in vrsta drugih dejavnikov je vplivala na tako odločitev. Tako bodo v kratkem športno društvo tudi ustanovili. V začetku bo športno društvo imelo šest sekcij, vendar se bodo glede na potrebe in zanimanje delavcev lahko pridružile še nove.

Ob tako razvejani rekreacijski dejavnosti velja omeniti tudi organizirano letovanje delavcev. Lani je kar 180 delavcev z družinskimi člani vred preživelo letovanje v enem izmed desetih krajev ob morju ali v planinah. Za ležišče so morali dnevno odšteti le 20–30 dinarjev. Počitniški zmogljivostim v Piranu, Savudriji, Rovinju, Rabu in Krku se bodo letos priključili še Novolija, Čateške Toplice, kočna na Veliki planini in v Gozd Martuljku.

»Letovanja imamo organizirano že od 1975. leta dalje v okviru sindikalne konference delovne organizacije, vodi pa jih komisija za rekreacijo in družbeni standard. V smernice leto-

vanja za naslednje srednjeročne obdobje smo zapisali kar trikratno povečanje počitniških zmogljivosti, o tem prav sedaj odločajo delavci v javni razpravi. Od sredstev za regres v višini 20%, kot je zdaj, naj bi v letu 1980 kar polovico vsega regresa namensko porabili za vzdrževanje in povečanje počitniških zmogljivosti.«

Naj zapišemo še, da Donit že nekaj let pošilja svoje delavce na brezplačno preventivno okrevanje v poreško »Plavo laguno«, kjer je zanje organiziran zdravstveno preventivni oddih.

Kaj je zapravljanje in kaj koristne investicije?

Igre naj ostanejo, udeležba pa naj bo večja!

Andrej Ulaga

Zadnje dni minulega leta so na seji predsedstva ZSJ razpravljali tudi o delavskih športnih igrah. Razpravljalci so menili, da gre za igre preveč denarja in da terjajo od zaposlenih preveč časa. Ob tem skorajda ni dvoma, da so imeli na seji predsedstva v mislih le finalna sindikalna športna srečanja na republiški ali celo zvezni ravni, kjer gre, žal, v nekaterih primerih, res za nekoliko pretirano razpisavanje denarja in za drag, toda povsem nekoristen in nepotreben blišč. Verjetno, zelo verjetno je bilo govora le o teh primerih. Če ne, potem ne moremo trditi, da so razpravljalci zadeli žebličico na glavico!

Težko bi namreč trdili, da namenimo v naši domovini dovolj sredstev in časa za množično športno rekreacijo delavcev. Prej bi lahko dejali in dokazali, da obojega premalo, veliko premalo! Premalo sredstev, premalo časa, premalo truda in sploh veliko premalo pozornosti. Zato tudi ne bi bilo pametno na vse, kar smo gradili več desetletij, pozabiti, z dosedanjimi rezultati dela preprosto pomesti in po tolikih letih začeti znova.

Težko bi namreč zanikali, da so sindikalna športna srečanja v mnogih primerih edina omemba vredna aktivnost na področju rekreacije. Iz tega sledi, da na igre ne smemo pozabiti oziroma se jim odpovedati, dokler ljudem ne moremo ponuditi kaj boljšega, učinkovitejšega, mikavnejšega in obenem tudi cenejšega, kot mnogi zahtevajo. Zelo pomembno je tudi to, da so se delavci že navadili na svoja sindikalna športna srečanja, saj predstavljajo del njihovega vsakdanjega življenja. Poudarjamo: vsakdanjega življenja! Poudarjamo zato, ker mnogi tega še vedno ne vedo, ker ne poznajo sistema

sindikalnih športnih tekmovanj in imajo pred očmi le tradicionalni finalni del, ki je za mnoge še vedno tako hudo sporen.

Sicer pa tudi pri delavskih športnih srečanjih ne gre le za šport, za točke, sekunde in centimetre. Gre poleg tega tudi za navezovanje stikov, za delovno dogovarjanje, za izmenjavo delovnih izkušenj, skratka za veliko potrebnega, nujnega in koristnega. Vsak sestanek, vsako dogovarjanje, vsak delovni dogovor pa je povezan z obveznimi potovanji, kar pač v vsakem primeru nekaj stane. Ne preostane nam drugega, kot da se s tem spriznamo. Brez nič ni nič in brez denarja tudi ni rekreacije.

Problem je torej v tem, da moramo v prihodnje več žrtvovati za delavski šport, za rekreacijo vseh plasti prebivalcev. Pa ne le to, tudi sredstva, ki jih že namenimo za šport in rekreacijo, moramo bolj izkoristiti. To z drugimi besedami pomeni, da se bo pametno v prihodnje odreči nepotrebnemu blišču na sindikalnih športnih igrah, odreči elitizmu, dragim sprejemom, posebnim plačanim dopustom za treninge, elegantnim uniformam za organizatorje, hostesam, godbi in še marsičemu, kar veliko stane, z rekreacijo pa nima veliko skupnega. Torej, na nepotrebne izdatke pri organizaciji sindikalnih športnih igrah, teh žal ni tako malo, kaže končno le pozabiti. V korist športa, množičnosti, ne navsezadnje tudi v korist — stabilizacije!

Zato tudi ne bo odveč zares poglobljena razprava o tem, kako v prihodnje s sindikalnimi športnimi srečanja na »višji« ravni. Potrebno se bo dokončno dogovoriti, pošteno in z odprtimi kartami, kaj je prav in kaj ni, kaj je zapravljanje denarja in kaj so koristne investicije.

Šport in rekreacija v Helios — TOZD TTK na Srpenici

Nastaja nekaj dobrega

Boris Mlekuč

Dobro leto mineva, odkar se v TOZD TTK na Srpenici s športno rekreacijo ukvarjajo organizirano in predvsem kontinuirano. Tudi to kratko obdobje je vendarle že pokazalo, da postajata šport in rekreacija med člani kolektiva del njihovega vsakdana. Najbrž niso še čisto dosegli osnovnega vodila, to je, da bi se člani kolektiva čimbolj množično ukvarjali z rekreacijo in športom. Led pa je le prebit, saj se iz dneva v dan vedno več delavcev ukvarja redno z rekreacijo. Prevladuje spoznanje, da lahko le fizično in psihično utrjen delavec pri svojih delovnih nalogah dosega dobre uspehe.

Glede na naravne možnosti, bližino smučišč na Kaninu in de-

loma tudi tradicijo se največ članov TOZD ukvarja s smučanjem in tekom na smučeh. Preteklo zimo sta bila v ta namen v TOZD organizirana začetniški in nadaljevalni tečaj smučanja. S podpisom samoupravnega sporazuma o koriščenju smučarskih naprav na smučišču na Kaninu pa so si pridobili pravico do popusta pri nakupu smučarskih vozovnic. Smučanje podpira tudi OO sindikata, saj daje svojim članom pri nakupu vozovnic še dodaten popust. Enkrat tedensko imajo organizirano rekreacijsko telovadbo v telovadnici bovške osnovne šole, ki se je udeležuje sicer bolj ali manj redno kar lepo število delavcev in delavk, pa tudi njihovih družinskih članov.

V prihodnje pa bi se kazalo nekoliko bolj posvetiti problematiki letovanje članov kolektiva. Lani je v počitniških objektih, ki so združeni v okviru DO Helios Domžale, letovalo dvajset članov TOZD TTK Srpenica s svojimi družinami. V bodoče bi kazalo s pravi pristopom (dodatni popusti) omogočiti letovanje, pa tudi navdušiti za letovanje delavce, katerim materialni položaj ali pa tudi zgolj navada tega ne omogočata. Pomembno mesto v rekreaciji med člani TOZD zavzema tudi planinstvo, saj jim bližnja lepota gorskega sveta to omogoča.

Veliko aktivnost kažejo delavci, ki se radi ukvarjajo s tekmo-

valnim športom, bodisi v obliki množičnih tekmovanj ali v okviru športnih sindikalnih iger. Tudi to so v TOZD TTK dosegli lepe uspehe, ki so jim spodbuda za nadaljnje delo.

TOZD TTK na Srpenici je s svojimi nekaj manj kot 150 zaposlenimi delavci sorazmerno majhna TOZD, pa kljub temu je za svojo bližnjo okolico nosilec razvoja in napredka. Z delom na področju športa in rekreacije so vendarle dokazali, da lahko tudi v manjši TOZD na tem področju z angažiranostjo, z improvizacijo, predvsem pa z delom dosega dobre rezultate. Rezultate, ki jih najbrž še ne znamo prav ceniti.

V Žalcu že druga planinska sekcija v sklopu sindikalne organizacije

Vse več jih zahaja v gore

Franc Ježovnik

V okviru osnovne organizacije sindikata Keramične industrije Liboje so ustanovili planinsko sekcijo planinskega društva Zabukovica. To je že druga sekcija, ki je bila ustanovljena v občini Žalec, prva deluje v okviru OOS Sigma. Vse pogoje za ustanovitev imajo še nekatere druge

sredine, kot npr. OSS Zdravstveni dom Žalec. Dejstvo namreč je, da na splošno narašča zanimanje za planinstvo, vedno več članov sindikata, ki zahajajo v gore. Društvo jih usmerja na posamezne transverzale, s tem začnejo sistematično hoditi po določenih poteh in zanimanje

za gore narašča. V društvu občasno organizirajo razstave planinske literature, tudi na ustanovnem občnem zboru sekcije je bila. Tako se članstvo neposredno seznanja z to literaturo, pa tudi značke za prehojena pota svečano razdelijo na »večernih transverzala« na »zborih planin-

cev« itd.

Osnovni namen sekcij je, da se planinstvo še bolj približa delovnemu človeku in da se dejavnost organizirano razvija v posameznih sredinah in nato povezuje na ravni društva. V samem društvu ni več mogoče delovati tako, usmerjati delo iz enega centra.

MONTAŽNO PROIZVODNO PODJETJE

CEVOVOD MARIBOR

PROJEKTIRAMO IN MONTIRAMO

- parne, tople in vročevodne sisteme ogrevanja
- kotlovnice za ogrevanje naselij in industrijo
- komfortne in industrijske prezračevalne in klimatske naprave
- vodovodne instalacije
- plinske instalacije
- bazensko tehniko
- pripravo napajalne in tehnološke vode

IZDELUJEMO

- naprave za mehčanje in demineralizacijo vode
- peščene in hidroantracitne filtre
- napajalne rezervoarje
- termične odplinjevalce
- doziranje kemikalij
- izmenjevalnike toplote za razne medije
- bojlerje
- tlačne posode
- rezervoarje vseh velikosti in oblik
- sanitarne vozle za stanovanjske objekte
- kontejnerske kotlovnice
- sončne kolektorje
- hidrantne omarice
- hlevsko opremo
- izdelke birotehnike

NAJNOVEJŠI IZDELKI — SONČNI KOLEKTOR

Sončni kolektor koristi neizčrpno sončno energijo za ogrevanje sanitarne tople vode, bazenske vode in dodatno ogrevanje prostorov v kombinaciji s konvencionalnimi načini ogrevanja. Področja uporabe so različna, kot so stanovanja, gostinski in javni objekti, industrija ipd.

SREČNO-NOVO LETO 1980!

Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju

(IV.)

Narod, ki se bori enako odločno s puško kot s knjigo v roki, ne more biti premagan

Darka Čeh

Tečaj bi obsegal kakih dvajset dni celodnevne študija z zaključnim izpitom in nastopom. Tovariši, ki z uspehom opravijo zaključne izpite, dobe naslov kandidata Slovenskega narodnega gledališča in imajo pravico do nadaljevalnega tečaja, iz katerega bi izšli kot člani. Po končanem kursu se tovariši vrnejo v svoje vojaške edinice in izvedejo na osnovi svojih novih izkušenj in spopolnjenih strokovnih sposobnosti nov nabor ljudskih talentov med brigadami. Tako lahko izvršimo postopno mobilizacijo odrskih talentov po vsej naši vojski, na nov, na ljudski, na demokratičen način, ne da bi motili sestav, premike in borbeno sposobnost naših operativnih edinic.

Dobro zamišljen program, ki je bil realno izvedljiv in vsekakor tudi kulturno pomemben, so tovariši iz našega vodstva navdušeno sprejeli in tov. Boris Zihlerl, sekretar komisije Agitrop pri CK KPS piše tov. Kumbatoviču s tem v zvezi takole...: »Glede odrskega tečaja vam v sporazumu s tovariši iz CK odgovarjam naslednje: Program odrskega tečaja smo vzeli na znanje in nimamo kaj pripomniti k njemu. Zamisel se nam zdi pravilna in ustrezajoča današnjim potrebam našega kulturno prosvetnega dela.«

Tako je tečaj 11. marca 1944 pričel s svojim delom in je trajal do 2. aprila 1944. Ta prava gledališka šola, ki je delovala v najbolj nenavadnih okoliščinah, je imela pester in zanimiv, a hkrati tudi naporen urnik. V treh kratkih tednih so se učenci seznanili z osnovnimi pojmi o igrilstvu, dramatik in še mnogih drugih pomembnih teoretičnih vprašanjih.

Po uvodnem govoru ravnatelja gledališča in predavatelja tov. Kumbatoviča o pomenu odrskega tečaja je šola tako začela s svojim delom. Predavanja so se pričela v zgodnjih jutranjih urah in so se velikokrat zavlekla tudi pozno v noč. Predavateljem je bilo čestokrat hudo, saj so imeli učence, ki po večini niso vedeli o gledališču prav ničesar in še niso nikoli stali na odrskih deskah. Razen neomajne volje in želje po nastopanju skupaj s svojim talentom niso prinesli v Črnomelj ničesar in vendar še ni bilo »učiteljev, ki bi imeli tako vestne učence.«

Vsi ti mladi ljudje, ki so prišli iz XVIII divizije: Srečko Arko, Ivan Mišič in Vito Zupan, iz XV. divizije: Beba Černič, Marjan Marinc, Dušan Mevlja, Zvone Sintič, Hamdija Semrad (nekateri viri Semrd), Dušan Tancik in Marija Vidmar, iz odredov: Maksimilijan Nosan, Janez Perovšek, Ivan Tavčar in Iztok Tusulun in še drugi: Nace Simončič, Sonja Nagelšmit, Pavlina Müller, Ahačič Draga, Vanja Turk, Dobovišek Majda, Berta Levstik, Slavka Glavina, Mici Vršar, Ivanka Mežanovca, Franci Milek, Gustel Anderlüh, so vse dni napeto poslušali predavanja iz teorije Josipa Vidmarja, ki jim je razlagal Moliera, Sofoklejevega Kralja Ojdira in Antigono, Shakespeara, jim govoril o razboru odrskega besedila in o človeški vsebini umetnosti, o spominih na velike igralce. »Njegova beseda je bila polna osebnega doživljanja, polna intimnega sožitja z velikimi imeni domačega in tujega odra, polna vizionarne vere v odrešilno silo umetnosti.«

Dr. Dragotin Cvetko jim je razlagal »Teorijo okolja v luči dramaturgije«, Matej Bor o dramski tehniki, o motivih in problemih slovenske dramatike in o dramah Ivana Cankarja, Mile Klopčič je naslovil svoje predavanje O metriki in slovenskem korpu, Jože Kranjc je naslovil svoje predavanje Obrisi poetike, Branko Simčič je govoril o inscenaciji in Ciril Cvetko o glasbeni zgodovini. O pomembnejših vprašanjih iz režije je razpravljaj inž. Kumbatovič, potem še o dramaturški analizi in režijski knjigi, o intonaciji in ubrani igri in o tehničnih pomagalih v organizaciji igralskih družin. Gojenecem je še pripovedoval o antičnem teatru, seznanil jih je s Comedio del arte in ustanoviteljem moderne ruskega gledališča Stanislavskim.

Med številnimi teoretičnimi predavanji so se zvrstile tudi praktične ure govora in mimike, ki sta jih vodila tovariša Gale in Tiran.

Vsak dan šest ur praktičnih vaj, tri govore in tri mimike, že v ranem jutru gimnastično razgibavanje, pa predavanja iz teorije in ob večerih še politične ure, na katerih so predavali tov. Boris Kidrič o nalogah teatra v narodnoosvobodilni borbi, Boris Zihlerl je naslovil predavanje »Umetnost in družbeni problemi«, Boris Kraigher pa je govoril o »Stilu dela v vojski.«

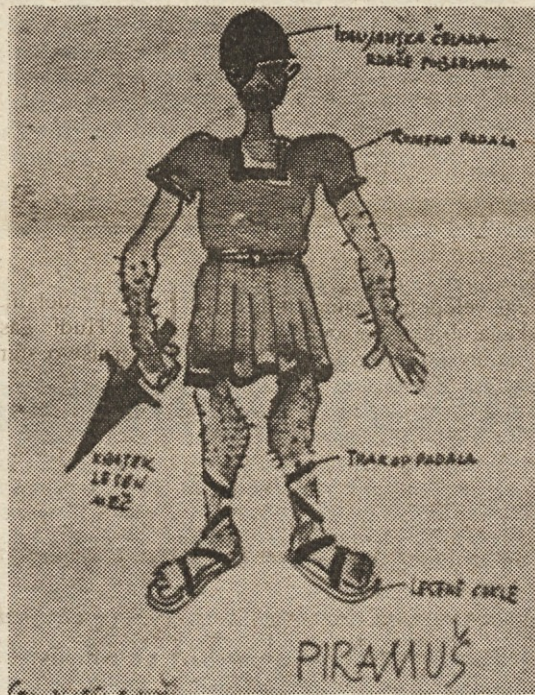
(Žal nismo našli nikogar, ki bi po tako dolgih letih še mogel razvozlati stenogram predavanj, zato sem lahko navedla le predavatelje in naslove njihovih predavanj.)

To so bili dnevi napornega učenja, burnih debat in veselega pričakovanja. Tovariš Gale se jih spominja takole:

»Po nekem predavanju me je pot zanesla v prostoro, kjer so bili nastanjeni naši tečajniki. Vse je bilo urejeno po vojaško. Na vratih kuhinje je bil listek z imeni funkcionarjev, ki so si jih izvolili med seboj. Na velikem štedilniku sta stala dva ogromna

Filip Kalan: Lev (kostumski osnutek za igro roko- delcev v Shakespearovem Snu kresne noči)

Filip Kalan: Piramuš (kostumski osnutek za igro roko- delcev v Shakespearovem Snu kresne noči)

Filip Kalan: Stena (kostumski osnutek za igro roko- delcev v Shakespearovem Snu kresne noči)

lonca. Kuhar je rezal pri mizi čebulo in debele solze so mu polzele po licu.

Poleg štedilnika je slonel tovariš Vanja. V rokah je držal Prešernove poezije, mrmral sam pri sebi neke verze in s poželjivimi očmi gledal v lonec, kjer se je propokipeval velik kos mesa.

»Si lačen, Vanja?« ga vprašam. Potisnil je Prešerna v žep in se nasmehnil: Veš

tovariši, nikoli ne bi verjel, da ti takale dopoldanska vaja napravi večji apetit kakor celovečerni marš.«

Medtem so skozi vrata začuje pregovarjanje. Prisluhnem.

»O je širok in padajoč.«

»Saj ni res! Širok je že, širok, ampak padajoč ni, rastoč je!«

Po glasu sem spoznal Dušana in Marjana. Bije se borba za vokale. Stopim mednju in po posvetovanju smo se le zedinili, da je »o« širok in padajoč.

Opoldanski odmor je, toda v vsakem kotičku ponavlja, nadaljuje, poizkuša in se muči vsak z onim, kar mu dela največje preglavice. Ob oknu stoji ves zgrbljen tovariš Janez. »O zavozlana logika, Bog z njo!«

Zlodej iz Cankarjevega Pohujšanja v dolini Šentloforjanski ga je tako prevzel, da ne vidi in ne sliši nič okoli sebe, kakor divji petelin ob svoji pesmi.

Zaropotale so porcije. Planili so iz vseh kotov. Ob štedilniku je v hipu narasla dolga vrsta.

31. marca in 1. aprila so imeli gojenci izpite. 2. aprila pa generalko za nastop. Tečajniki so se predstavili občinstvu 10. in 11. aprila 1944.

Prvi večer so se zvrstile zborne recitacije in pevske točke, pel je zbor tečajnikov, odigrali so odlomek iz Gogoljevega Revizorja in Cankarjevega Pohujšanja v dolini Šentloforjanski in zaplesali nekaj narodnih plesov.

Drugi večer so odigrali tečajniki dva skeča, prvi je bil Punt Vita Zupana in po odmoru Ječa se je odprla, delo Mateja Bora.

Recitacijski del nastopa je za tečajnike pripravil Jože Tiran, dramske prizore Jože Gale, plesne točke Štefan Suhi in pevske točke Ciril Cvetko. Za nastop je oder opremil akademski slikar Drago Vidmar.

Po nastopu gojencev tečaja je 11. aprila nastopila skupina članov SNG s skečem Vita Zupana Tri zaostale ure. Režiral je Milan Košak, posamezne vloge pa so odigrali: Hrast — Stane Česnik, Lipan — France Presetnik, Gorjanc — Lojze Potokar, Kobe — Košak Milan, Kobetov sin — Iztok Tusulun in partizan — Gustel Anderlüh.

Oba ta dva večera, kjer so nastopili tečajniki in poklicni igralci, predstavlja skupaj s tretjim večerom, to je 12. aprila manjši odrski festival. Ta večer so pripravili Štefan Suhi, Ivan Kuhar, Vladoša Simčič in dva pionirja iz šole Štefana Suhega, Monika in Janez Anderlüh, na sporedu pa so bile plesne in koncertne točke, predvsem slovanskih mojstrov.

Tako so se v treh zaporednih večerih zvrstile recitacijske in dramske, pevske in plesne točke, torej vse zvrsti odrske umetnosti.

V Beli krajini v tistih dneh ni bilo počitka. Prvi odrski tečaj se je uradno zaključil, pa se je že pričel tečaj za brigadne pevovodje, ki je trajal enaindvajset dni in ga je vodil tov. Kozina, kot predavatelji pa so se ga udeležili tudi nekateri člani SNG.

Teden dni kasneje se je pričel 2. odrski tečaj. Trajal je od 18. aprila do 29. maja.

Spet so se zbrali ljubitelji odrske umetnosti, da bi se izobrazili v tej, od vseh najbolj nemirni in čudni stroki.

V Semicu so prišli Anica Apih, Polde Dežman, Elka Gruden, Maks Gruden, Anton Hlebec, Irma Kacin, Miroslav Kelbel, Stanko Majcen, Ivan Mavser, Vladko Lenardič, Silvester Ovsenik, Srečko Perko, Nada Sulič, Miro Vrhovec, Jože Zupan, vsi iz IX. korpusa, iz XV. brigade so prišli: Dušan Biber, Vida Nemanič, Franc Pavlin iz okrožja Novo mesto Vida Brest, iz Belokranjskega odreda Franc Cerar, iz Cankarjeve brigade Anton Fele in Vincenc Valič, iz rajona Semic Milena Geršič, Mihela Novak, Majda Novak in Anica Vrščaj, iz X. brigade Ivan Mihelič, Lojze Šonc iz XII. brigade, iz Ribniškega okroja France Ožbolt, iz Belokranjskega odreda Ivo Puhar, iz rajona Toplice Egon Smole, iz baze 99d Slavko Tiran, iz štaba XV. divizije Vlado Valenčak, Marija Zupančič iz Notranjskega okrožja in Tatjana Župančič iz mehanične delavnice baze 99d.

Vodja tečaja je bil Jože Gale in je skupaj s svojimi kolegi pripravil tritedenska predavanja s podobnim programom kot ga je vseboval že prvi odrski tečaj.

Po koncu predavanj je bil nastop, ki je tudi tokrat trajal tri večere 26. in 27. ter 28. maja 1944.

Prvi večer so se zvrstile recitacije, zborne recitacije, moški pevski zbor in kvartet. Recitacije je pripravil France Presetnik, pevske točke pa Ivan Kuhar.

Za nastop drugega večera pa so pripravili točke Jože Gale, France Presetnik in Ivan Kuhar. Zvrstili so se odlomki iz Sofoklejevega Kralja Ojdira in Antigone in prizori iz Shakespearovih del Kar hočete, Hamleta, Romea in Julije, Julija Cezarja in Sna kresne noči. Za konec je zapel še moški pevski zbor.

Tretji večer so se spet zvrstile zborne recitacije, recitacije, spet je zapel kvartet in moški zbor, odigrali so prizore iz Kralja Ojdira, Antigone, iz Kar

hočete, Hamleta, Romea in Julije in Sna kresne noči.

Ti trije večeri, ki so nosili zelo bogat program, so bili le rezultat delovne vneme gojencev tečaja in njihovih učiteljev. Kako zgodaj so že mislili na zaključni nastop kažeta tudi naslednja dopisa, prvi je iz dne 18. aprila 1944 in je kot priloga h knjigam Shakespeara in Sofokleja, katerih prizore so kasneje igrali. Knjige so jim poslali iz VII. korupsa.

Drugi dopis je iz dne 16. maja in je pismo ravnatelja gledališča vodji drugega odrskega tečaja tov. Jožetu Galetu:

V prilogi ti pošiljam skice kostumov za Sen kresne noči in Kar hočete. Mobilizirajte v Semicu zadostno število šivilj za izdelavo kostumov, tov. Stane Česnik pa naj oskrbi ali sam ali pa preko Rajonskega odbora OF Semic pri tov. kap. Mari (ekonomat) potrebno število padal in zadostno količino sukanca. Razložiti je treba, da gre za reprezentančno akademijo, pri kateri sodelujejo predvsem tovariši iz vojske. Padala, oziroma kostumi se ne bodo uporabljali v zasebne namene, marveč ostanejo last Slovenskega narodnega gledališča in ta zavod bo kostume posojal tudi drugim prireditvam proti vrnitvi.

V treh tednih so gojenci slišali predavanja Jožeta Galeta, Lojzeta Potokarja, Franceta Presetnika in gostov: predavanje Josipa Vidmarja, Filipa Kumbatoviča, Borisa Zihlerla, Antea Novaka, Mileta Klopčiča, Jožeta Kranjca, Štefana Suhega, Marjana Kozine, Jožeta Tirana. Po izpitnem nastopu, kjer jih je izpitna komisija, ki so jo sestavljali Jože Gale, inž. Kumbatovič Lojze Potokar, France Presetnik, Jože Kranjc in Jože Tiran, ocenila in jim izdala zaključne ocene, so odšli gojenci vsak na svoje novo delovno mesto.

Proslava partizanske zmage v Jelenovem žlebu

Medtem ko sta trajala oba gledališka tečaja, medtem ko so fantje in dekleta posedali po učilnicah, je gledališče mislilo na nove prireditve. V tem času je pripravilo kar dve nadvsede slovesni predstavi. Ni bilo miru, ne počitka. In tudi izven osvobojenega ozemlja ne. Komaj nekaj kilometrov proč se bijejo boji, se premikajo lačne brigade, jurišajo in zmagujejo.

Vsega je bilo istočasno: pravega delovnega polta, ki ga pozna zares prava svoboda in obenem vsepolno zmag nad sovražnikom; bil je čas smrti in polnokrvnega življenja hkrati. Bilo je prve dni marca in v to delovno vneto, v to slutnjo skorajšnje pomladi je segla otožna vest: padli so Kajuh, kipar Belac in glasbenik Marolt. Tovariš Klopčič nadaljuje svoje žalostno pismo: »Harmonikaš Lavrič je bil ujet in njegova usoda je neznana. Marta-Brina je živa, a je precej ozebla. Kiauta je že na pohodu tja nekje na Kozjanskem zaostal in naenkrat ni novic glede njega. Kajuh je padel nekje blizu domačega kraja nekje pri Šoštanj. Iznemadeno so bili v neki hiši, zadel ga je rafal, ko je odprl vrata, da pogleda, kaj se godi. Drugi so iz hiše skozi okna začeli streljati na sovražnika in ga brez žrtve prepodili. Weissa pa je nekje zadel drobec mine.«

In nato nadaljuje: »Izgube divizije niso bile številčno tako visoke, kakor so prve vesti govorile. Prepogandno pa je ta pohod napravil silno veliko. Ljudje so videli prvič prave naše brigade z vsem orožjem in dobili so spoštavnje do naše vojske. Ko so videli to štiri kilometre dolgo kolono, so imeli občutek, da je vojne konec in izpraševali so jih: Ali je res zdaj vojne konec?«

V Črnomlju so vest sprejeli z žalostjo in ponosom. Z žalostjo zato, ker jim je bilo hudo zaradi izgube dobrih tovarišev in ponosni so bili obenem na to junaško XIV divizijo, na njen uspešen pohod in slavno zmago.

Tako je bilo tiste dni v marcu, ko so gledališčniki že začeli pripravljati proslavo ob veliki partizanski zmagi v Jelenovem žlebu. Iz tega časa je tudi hudomušno Kumbatovičevo pismo, napisano z veliko humorja in kaže na to, s kolikšno mero dobre volje so gledališčniki prenašali tegobe partizanskega življenja: »Z marcem se tudi pri nas že začenjajo kadilske težave, tako da so naši člani pravzaprav stalno »suh« in da svojih skromnih prejemkov ne uporabljajo za priboljške pri hrani, kakor so jih januarja in februarja, marveč jih »spuščajo v zrak«. Z disciplino jih seveda ne moremo odvaditi kajenja, posebno jaj sem za ta posel neporaben, ker sam kadim.«

Potem je prišel 26. marec, dan prireditve. Za razliko od prejšnjih predstav, ki jih je gledališče že pripravilo, so tokrat člani SNG sodelovali le kot organizatorji, na predstavi pa niso nastopili. Na tej množični proslavi so sodelovali pionirji tečajniki prvega odrskega tečaja in gojenci Oficiirske šole.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Humoreska

Kozerija

Delovna zmaga Čudovita zgodba

Borivoj Repe

Janez Voljč

Spet smo dogradili nov pomemben gospodarski objekt, industrijsko proizvodno halo. Zvečer sem gledal po televiziji otvoritev tega objekta. O istem dogodku je poročal tudi radio, naslednjega dne pa sem bral o otvoritvi še v dnevnem tisku. V prihodnjih dneh bo dogodek obdelal tudi periodični tisk. Vsi pa so se strinjali o izrednem uspehu vseh, ki so sodelovali pri izgradnji tega industrijskega velikana.

Srečal sem znanca gradbinca in ga pohvalil: »Dobro ste se odrezali pri izgradnji te in te tovarne.«

»Res dobro, samo nekaj pogrešam, ali bolje rečeno, nekaj me moti. Moti me pristop vas novinarjev. Ne obravnivate pravilno takšnih dogodkov.«

»Kaj te pa moti?«
»Si gledal, ali bral o otvoritvi nove tovarne?«

»Seveda!«
»Si opazil kaj nenavadnega?«

»Ne..., ne vem, kaj pa misliš?«

»Vsa sredstva obveščanja so zabeležila otvoritev tega pomembnega objekta. RTV in tisk je poročal o investitorjih, o bankah, o predstavnikih raznih organizacij, ki so sodelovali pri otvoritvi. Pisali so o kreditih, projektantih, celo o tistem, ki je prerezal trak. Vendar pa so čisto pozabili na nekaj zelo pomembnega.«

»Na kaj cikaš?«
»Poglej, za ta velepomembni industrijski objekt je bilo potrebno najti delovno organizacijo, ki ga bo gradila, prav tako tudi zagotoviti udeležbo občinskih in družbenopolitičnih dejavnikov. Treba je bilo zagotoviti udeležbo vsaj treh, štirih bank, kajti investitor je nujno potreboval številne kredite. Prav tako je bilo treba dobiti glavnega izva-

jalca del, veliko gradbeno podjetje. Zagotoviti je bilo treba tudi projektante in končno še moža, ki bo govoril ob slovesnosti, ter prerezal trak in pritisnil na gumb.«

»Drži.«
»Da, pa še nekaj. Poleg vseh teh pa je na gradbišču sodelovalo še večje število delavcev, gradbincev, montažerjev in obrtnikov vseh strok. Jasno mi je, da slehernega teh ne moremo imenovati ob poročilu o izgradnji.«

»Sedaj pričujem razumeti, kaj hočeš povedati.«

»No, vidiš, to pogrešam v našem tisku. Pišete o vseh tistih, ki so sodelovali pri izgradnji, izpuščate pa tiste, ki so gradili!«

Rahlo sem se že sramoval, znanec gradbincev pa je nadaljeval.

»Vsi, katere ste omenili pri otvoritvi tega objekta, so sodelovali v lepih oblekah in čistih čevljih. Niti besedice pa niste napisali o vseh tistih, ki so mesece in mesece hodili po gradbišču v modrih, sivih in temnozelenih delovnih oblekah, o tistih, ki so gazili blato v težkih coklah, o tistih, ki so nosili na glavah zaščitne čelade...«

»Dovolj, prepričal si me, odslej bom drugače gledal na takšne otvoritve in drugače pisal.«

»Bilo bi pošteno do vseh tistih neimenovanih delavcev, ki jim je ime Meho, Mujo, Janez, Jovan ali pa Stjepan, da vsaj z besedico omenite: — Pri izgradnji tega in tega velepomembnega industrijskega objekta so sodelovali tudi gradbinca, monterji, obrtniki naslednjih delovnih organizacij...«

V organizaciji združenega dela Sodobni film so lansko poletje sklenili, da bodo letos posneli tudi film o začetkih našega samoupravljanja in so zadolžili scenarista Kavčičevega Miho, naj napiše ustrezno zgodbo.

Pred meseci je Miha svoj scenarij oddal in nekaj dni kasneje je sedel pred direktorjem programskega oddelka Sodobnega filma in poslušal:

»Čudovita zgodba. Enkratna. Vaše delo sem prebral v eni sami noči. Nisem ga mogel odložiti, dokler nisem obrnil zadnje strani. Zgodba je dobro zgrajena, ima nekaj povedati, v njej so resnični ljudje: tkalka Anča, udarnica, prva predsednica delavskega sveta, ki bi se rada uprla birokratski samovolji uprave, pa ne ve, kako bi se zadeve lotila, mladi inženir Trošt, fant iz »boljše družine«, ki ji je revolucija vzela trgovino in se je v mladinski brigadi navadil spoštovati delo in žulje, pa trnova pot njune ljubezni, ki je okolje ne razume, ker delavka in inženir »pač ne sodita skupaj«. Ponovno pravim, dobra zgodba, pa vendar jo bo treba predelati, izpopolniti vsebino, premakniti notranje ravnotežje, jo pategniti na kopito ustaljenih vzorcev in jo pristriči tako, da bo dala poldrugo uro dobrega filma.«

Kavčičev Miha, ki je poprej ob hvali rdel in rasel v svojih očeh, je takrat prebledel.

Programski direktor je ponovil: »Predelati! Osnova naj ostane. Hudi časi, pomanjkanje, udarništvo, stenčasi in rdeči kotiček, prehodne zastavice. Toda vrhunec zgodbe naj ne bi bil spor med upravo, ki sama določa delavske plače in kolektivom, ki hoče odločiti, pač pa »eksplozija nezadovoljstva« zavoljo kakega

moralnega delikta pristašev birokratskega odločanja.«

In je pojasnil, kako bi kazalo zgraditi ta zaplet.

»Direktor tekstilne tovarne ima hčerko, ki bi rada spravila inženirja Trošta v svojo posteljo. Oče ji pri tem pomaga. Ker jima načrt ne uspe, nagovorita mojstra Toneta, da na sindikalni veselici posili Ančo in se potlej hvali pred Troštom, ta pa skuša storiti silo direktorjevi ženi, da bi se tako maščeval. Delavci preprečijo njegovo nakano, vsa stvar pride na dan in zaplet razrešijo tako, da direktor poda ostavko, Toneta napodijo iz tovarne, Anča in Trošt pa se vzameta.«

»Tako torej,« je končal svojo pripoved šef programa Sodobnega filma, »povedal sem vam scenarij, vi pa ga napišite.«

In Kavčičev Miha je lani oktobra prvič popravil svoj scenarij. Novembra ga je drugič, ker je glavna zvezdnica zahtevala, naj njeno vlogo izpopolni in ji da večjo težo. Decembra ga je tretjič, ker je režiser predlagal nekaj novih ljubezenskih scen. Pred dnevi ga je četrtič, ker je glavni zvezdnik trdil, da je njegova vloga podrejena vlogi glavne zvezdnice. Zdaj je scenarij sprejet in potrjen. Zgodba je preprosta. Direktorjeva hčerka se zaljubi v delavca. Oče nasprotuje tej ljubezni, zato prepriča mojstra Toneta, s katerim skupaj seksualno izrabljata delavke, da v fantovo torbo podtakne tovarniško orodje, delavca obsodijo zavoljo kraje, on pa se maščuje tako, da stori silo tajnici, ki je direktorjeva ljubica. Gre torej za resnično zgodbo iz našega življenja, polno zapletov, napeto zgodbo, v kateri je moč najti prav vse, le samoupravljanja ne.

IZZREBANI REŠEVALCI NOVOLETNE NAGRADNE KRIŽANKE

Prvo nagrado 800 din prejme: Ovsec Anton, Varškova 4, 61230 Domžale.

Dve nagradi po 500 din prejmeta: Špeh Ernest, 63330 Mozirje 258 in Bavčar Silva, Kidričeva 3, 69000 Murska Sobota.

Tri nagrade po 300 prejmejo: Bašin Miloš, Linhartova 3, 61000 Ljubljana, Grošelj Ana, Ulica talcev 40, 61410 Zagorje ob Savi in Soklič Franc, M. Pijade 15, 64000 Kranj.

Pet nagrad po 150 prejmejo: Dokl Ivan, Kašeninova 6, 62342 Ruše, Torkar Anastazija, 65243 Podbrdo 35, Hribar Viktor, 61225 Lukovica 62, Medvešek Katarina, Levstikova 4, 61270 Litiya, Ajtnik Jožica, Kotlje 235, 62390 Ravne na Koroškem.

Nagrade bomo poslali po pošti.

V Logatcu se sem in tja tudi radi polepšajo. Zdaj so se odločili, da bodo popravili fasado hiše, v kateri domuje družbeno politične organizacije. Prvi korak je seveda bil, da so sneli napisne table občinskega komiteja ZKS, občinske konference SZDL in občinskega sveta ZSS. Kam z njimi? Najbolje kar v vežni kot, da jih ne bi odnesel kakšen pretirano navdušen »kolekcionar! Domačini navsezadnje tako ali tako vedo, kakšna dejavnost se odvija v hiši...

Malo za šalo in malo zares so pa le »spustili« komentar, ki se bo obdržal vsaj toliko časa, kot bo trajalo popraviljanje fasade: »Bolje, da imamo napisne table v kotu, kot pa da bi bila tam dejavnost organizacij.«

Foto: A. Agnič

Nagradna križanka št. 1

Rešitve pošljite do 23. januarja 1980 na naslov: TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 1. Nagrade so 200, 150, in 100 dinarjev.

REŠITEV NOVOLETNE NAGRADNE KRIŽANKE

Srečno novo leto, silvestrovanje, Siena, adapter, tokata, Irian, ostavek, Liszt, OS, ZC, roj, Aisne, DS Novarno, AE, Štanjel, OV, varčevanje, tat, Ada, Vidin, naslonitev, gnev, potentnost, ragu, kaliko, etilen, astrid, Egnani, MN, kolekta, Otmari, Črna, Inari, vrat, Imos Algol, EZ, Simjaj, AP, nasad, Nkomo, rad, ciza, demanti, alava, deva, oedeja, iredenta, tan, potenje, čakanje, para, Alain, Naol, Atik, kolk, RK, smučarka, Nama, RS, Avala, vstaja, mi, Meran, Aka, Asam, RL, teren, belina, valitev, Raab, Celovec, Arktika, atlas, Isere, ak, macola, Istran, aval, Amerika, oni, Natal, Tito, Ane, jakost, tonika, bard, skakalnica, air, raport, IN, AR, ara, ME Irak, psi, zaklad, sol, tekač, AZ, tlak, Emirati, Pirelli, Eero Saarinen, Italika, KTL, enkomij, NATO, an.

DE	CELINA NA JUŽNEM POLU	VELIK, RAL-KOŠNO OKRAŠEN SVEČNIK	FILMSKI IGRALEC DELON	SESTAVIL: R. N.	PREBIVALEC ARABUE	PETER ERZEN	BODECA TRAVN. RASTLINA	BALON ZA RAZISKOV. STRATO-SFERE	TOVARNA AVTOMOB. V MARI-BORU	STARORIM. POZDRAV	RIBIŠKI PRIPOMOČEK	DE	TOVARNA ZIVIL V KAMNIKU	LEE OSWALD	MOSTIČEK	PRISEDNIK NA SODIŠČU	GOĐOBA V SLIKAH	AMERIŠKA FILMSKA IGRALKA	NIKOLAJ OMERSA	
LUKA V IZRAELU			ODPADNIK OD KRŠČANSKE VERE									MESTO V ALBANJI								
KRALJEVIČ L' MAHAB-HARATE			OBNAVLJANJE, OBNOVA									3L. MESTO GANE								
KLADA "A SEKANJE					PREBIV ARMENIJE									"AUPANJE, VEROVANJE					REŠITELJICA TEJAL LABIRINTA	
KRIVULJA O ADIABAT. SPREMENBAH									ERBIJ				NAKODRANA VOLNENA TKANINA	APNENČASTA USEDLINA NA STENAH V POD.EM-SKIH JAMAH						
BIVŠI AVSTRILSKI KANCLER (KARL)							VRSTA METULJA		NAGLAVNI ROBCI	NAJVIŠJA GORA TURČIJE				KRAJ BLIŽU LOGATCA						
KUHAR LOVRO			HUMORIST-KA ERŽIS-NIKOVA	IT. DRŽAVNIK (CAMILLO)			IKTOR AVBELJ				NAJBOLJ "DRAV" PUA'A		OTOK V M. SUNDH					REKA	VERDUEVA OPERA	
OKLOPNO VOJLO				POLOICIONI-RANJE, NARA-VNANJE																MESTO V VOJVODINI
PRAPREBIVALEC PI-RENEJSKEGA POLOTOKA							NASILNEZ											REKA V PAKISTANU		MANGAN
SLOV. GERMANIST IN MEDIEVALIST (JAKOB)									PRISTANISCE NA JUGU ARABUE											MESTO V JRN. BLIŽU IZLIVA REKE EMS
MINERAL. OBLIKA KALCIJEVEGA KARBONATA									ZIVALSKA NOGE											STARODAVNA PRESTOLNICA JAPONSKA

Zlate trobente velenjskih rudarjev

Janez Sever

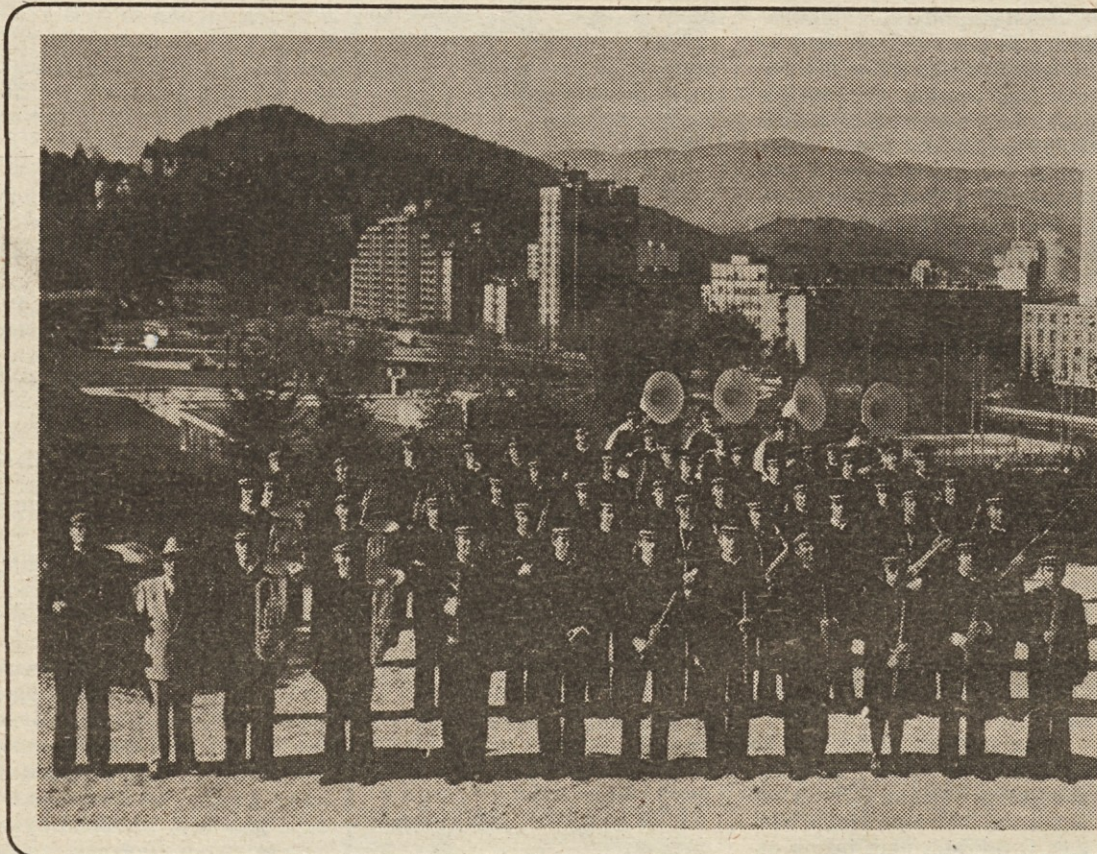
V dneh pred šestdesetimi leti, ko smo si Slovenci komaj začeli celiti rane prve svetovne vojne, je FRAN KORUN-KOŽELJSKI, uradnik Južnoštajerske hranilnice iz Celja v Velenju zbral okrog sto ljudi, največ rudarjev in pri tamkajšnjem rudniku ustanovil rudarsko godbo. Ta je v teh šestdesetih letih vstajala in padala, širila kulturo in svobodnost, rasla in se umetniško bogatila, da bi pred dvema letoma posegla po najvišji mednarodni lovoriki: v Kerkradeu na Nizozemskem, na svetovnem prvenstvu pihalnih orkestrrov, so Velenjčani dosegli največ točk in dobili zlato plaketo.

Od čitanja not do jurišnih položajev

Slovenci smo čuden narod; v svetovnem merilu nas je komaj za peščico in vendar tako osupljamo svet. Še tak svetovljan in poznavalec zemljepisa se ob Slovencu zamisli, preden upre prst na globus, da bi med Dunajem, Budimpešto, Zagrebom in Jadranskim morjem z vsjo točnostjo določil meje našega bivanja. Najdeš nas po vsem svetu; o nas bije glas, da sta dva Slovenca že pevski zbor, harmonika in gosli pa orkester. Pesem nas spremlja vse življenje: ob rojstvu, v sreči, trpljenju, ljubezni ali ob smrti.

Tudi zato ni čudno, da so Apihovo Bilečanko peli francoski partizani z enako zagnanostjo kot Marseljezo in da jo danes lahko slišiš na riževem polju kitajske komune, čeprav tamkajšnji kmetje njenega izvora ne poznajo. Ko je Radovan Gobec v Milanu dirigiral Partizanskemu zboru je tristo tisoč glava množica delavcev pritegnila. Pesem jih je združila. Slovenski oktet je s pesmijo osvojil svet, naš festival mladinskih pevskih zborov je pojem glasbene kulture Evrope. Pred dvema letoma, julija 1978 so se v Kerkradeu na Nizozemskem na svetovnem prvenstvu pihalnih godb pojavili trije naši orkestri, trboveljski in velenjski rudarji ter ravenski železarji. V prvi težavnosti stopnji so drug za drugim dosegli izjemno število točk ter bleščeča priznanja. Zlate plakete.

Velenjčani so bili najboljši. Torej taisti Velenjčani, katerih očete je pred šestdesetimi leti zbral in naučil čitati note neustrudljiv organizator, glasbeni

pedagog in komponist, narodnjak FRAN KORUN-KOŽELJSKI. Mož, ki se je v službi odpovedoval dopustu, da se je lahko dvakrat na teden z vlakom vozil iz Celja v Velenje in tamkaj neuke rudarje učil glasbeno abecedo. Čitanje not. To je bilo leta 1919. Dve leti za tem je godba prvič nastopila. Bilo je to ob delavskem prazniku, prvem maju. Poleg glasbe jih je družila tudi rudarska, čeprav doma sešita kapa. Čez deset let so organizirali tombolo in si z izkupičkom kupili prvih 28 enotnih uniform. Srečal si jih vsepovsod, njihova glasba je ljudi narodnostno prebujala. Iz njihovih vrst je bil prvi komandir Savinjske čete, prvoborec JOŽA LETONJA — Kmet. Njihov kapelnik, neomajen narodnjak, MIHA LETONJA, je odločil kapelniško palico tisti trenutku, ko je izvedel, da so Nemci 1942. leta v Celju kot talca ustrelili njegovega godbenika FRANCA CAMLEKA...

Po drugi vojni so začeli znova. Velenje je vstalo, kot nikoli prej. Godbeniki, ki so se vračali iz partizanov, taborišč, drugih rudnikov, so znova prijeli za instrumente. Devet let jih je vodil FRANC TAUŠIČ, potem so se kapelniki menjavali, dokler ni iz Šoštanja prišel IVAN MARIN,

mož, ki je pred vojno vodil godbo trboveljskih sokolov in skupaj z godbo krenil v partizane, kjer je postal pomočnik TONETU HUDARINU, kapelniku partizanske godbe IV. operativne cone.

Družita jih tovarištvo in glasba

Petek je. Večer se spušča na Velenje, ki kot da ne pričakuje vikenda. Sedimo v enem izmed prostorov velenjskega Kulturnega doma, kjer ima rudarska godba prostor za vaje in spravljanje instrumentov. Godbeniki so skupaj s svojim kapelnikom IVANOM MARINOM mlajšim prišli pravkar od enega najtežjih nastopov: z žalnimi koračnicami so se za vedno poslovili od mrtvega rudarja. Može imajo rdečmodre pasove na zapestjih. Od mraza otrdel del kože, ki ga rokavica ne pokriva. Spodaj pod nami, nekje v kletnih prostorih vabi trobenta. Točno ob šestih bodo imeli godbeniki vajo. Pet, šest jih ostaja tu, drugi odhajajo v klet. Med temi, ki so ostali, je tudi 70-letni ALOJZ KOREN, klepar v rudniku, najstarejši član godbe, v kateri že 55 let udarja na mali boben ali tamburin.

»S to godbo sem šel skozi pekel in nebesa; igral v petek in svetek, v soncu in dežju, z veseljem ali žalostjo. Glasba je del mene, v godbi imam prijatelje in tovariše kot da bi živel dvojno življenje...«

»Večina sedanjih članov rudarske godbe izhaja iz vrst mladincev, ki jih je po prihodu iz Šoštanja v Velenje zbral IVAN MARIN starejši. On je izbral skoraj 200 mladih in jih usmeril v glasbo,« razlaga 46-letni JOŽE ZDOVC, ključavničar v jami, ki že 25. leto igra v godbi klarinet. »Že v rudarski šoli se nas je zbrala skupina, ki je želela ustanoviti nekakšno godbo, vendar smo se vedno znova razšli. Potem sem šel v glasbeno šolo in se vključil v rudarsko godbo. Tu sem ostal in doživel najlepše trenutke, ki jih kot glasbenik lahko doživim.«

»V teh 25 letih smo nastopili tolikokrat, da ga ni statistika, ki bi to lahko izračunal. Igrali smo pred velikimi množicami, igrali ob prvem temelju sedanjega Gorolja, Kulturnega doma, na Okroglici in Ostrožnem, pred malčki v vrtcih ali šolah, doma in v tujini.

Seveda je nekaj nedojemljivega bilo tisto na Nizozemskem,«

Godbeniki Rudarske godbe Velenje v letu 1979:

Ivan Marin, dirigent; Fikret Sabljčič, pikolo; flavtisti Julija Gubenšek, Marko Mavec, Alojz Meterc, Rudi Pok; Blagoje Dukuzov in Stojan Dukuzov oboa; Tone Rugar, fagot; klarinetisti Sergej Volpi, Franc Vrzelač, Rado Rijavec, Slavko Goričar, Zvone Britovšek, Jože Zdovc, Bojan Pavlinč, Poldo Krevselj, Matej Gošnjak, Igor Kočevar, Bojan Mašek ter Janko Mravljak; saksofonisti: Darko Flis, Zoran Bistrički, Božo Božiček, Franc Kričej in Albin Plamberger. Kornetisti: Jakob Holešek, Stanko Arnold, Avgust Sušec, Franc Živic, Andrej Oven in Mirko Vazner. Trobente igrajo: Srečko Panič, Feliks Zajc, Mladen Petrečič, Janko Gorogranc, Franc Kosi in Zvone Komar. Rog: Janez Polanec, Marjan Sešelj, Jože Goršek, Jože Repnik, Tine Felicijan, Emil Krečan. Tenor: Franc Goljuf, Lojze Kričej in Albin Žager. Bariton: Ludvik Kričej in Rako Kovač. Pozavne: Marjan Stropnik, Vinko Čulk, Franc Turnšek in Branko Škruba. Tuba: Stanko Brunšek, Boris Močilnik, Jože Kričej in Simo Vranješ. Pavke: Darko Gorenc; Jože Flis ima na skrbi veliki boben, Ivan Miklavžina činele, Karel Pungartnik činele in mali boben, Alojz Koren pa mali boben in tamburin.

Fotointervju

Še zdaleč nismo na koncu poti

»Z glasbo sem odraščal, za glasbo sem se odločil,« pravi 1938. leta v Trbovljah rojeni IVAN MARIN, kapelnik, profesor, glasbeni pedagog in komponist, direktor glasbene šole, zborovodja mladinskega pevskega zbora velenjske gimnazije..., ki je rudarsko godbo prevzel od svojega očeta.«

»1957. leta smo se preselili v Velenje, kjer je oče prevzel rudarsko godbo in izbral okrog 200 pionirjev, ki jih je usmeril v glasbo. Iz teh nekdanjih pionirjev je sedanje jedro rudarske godbe. Z enajstimi leti sem igral že v godbi klarinet. Ta instrument me je spremljal tudi na visoki šoli. S 25 leti sem od očeta, ki je bolehal, prevzel dirigentsko palico.«

»Oče je vtisnil godbi pečat in temelje poznejših uspehov. Vodil nas je od lovorike do lovorike, po Sloveniji, državi in v tujino. Danes sem ponosen, da so očete sklade postale naše himne. Vsa ta leta nas družijo izjemno tovarištvo, ki je tudi osnovni pogoj za vsak uspeh.«

»Vsak, ki se ukvarja s tovrstnim delom, ve, da takšna pot ni enostavna in ne vodi samo navzgor. Prihajajo tudi krize. Uspehi potrjujejo, da smo na pravi poti. Dela in naporov se nismo nikoli ustrašili, tudi probleme smo znali vselej skupno reševati. Vse to je iz nas naredilo to, kar danes smo in vendar še zdaleč nismo na koncu poti.«

Andrej Oven, Alojz Koren

Jože Zdovc

Jože Kričej

Avgust Terglav